

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KKTC SOS YURDUNDA KALAN VE KALMAKTA OLAN
BİREYLERİN CİNSEL YÖNELİM MİTLERİ, SALDIRGANLIK
VE ÖFKE İLE İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülsüme TOKER

Lefkoşa
Ocak, 2023

GÜLSÜME TOKER

KALMAKTA OLAN BİREYLERİN
CİNSEL YÖNELİM MİTLERİ,
SALDIRGANLIK VE ÖFKE İLE
İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS

2023

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**KKTC SOS YURDUNDA KALAN VE KALMAKTA OLAN
BİREYLERİN CİNSEL YÖNELİM MİTLERİ, SALDIRGANLIK
VE ÖFKE İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gülsüme TOKER

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ**

**Lefkoşa
Ocak, 2023**

Onay

Gülsüme TOKER tarafından hazırlanan “**KKTC SOS Yurduda Kalan ve Kalmakta Olan Bireylerin Cinsel Yönelim Mitleri, Saldırganlık ve Öfke İle İlişkisi**” başlıklı tez, kapsam ve nitelik açısından kalite standartlarına uygunluğu ile ilgili Klinik Psikoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak tarihinde kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Adı – Soyadı

İmza

Jüri Başkanı: Prof Dr Aşkın KİRAZ

.....

.....

Jüri Üyesi: Dr. Klinik Psikolog Ayşe BURAN

.....

.....

Danışman: Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

.....

.....

Anabilim/ Anasanat Dalı Başkanı Onayı

...../...../20...

.....

Ünvan, Ad-Soyad

Anabilim/Anasanat Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

...../...../ 20...

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Enstitü Müdürü

*Eğer Doktora Tezi ise 5 jüri üyesi olacak şekilde bu kısım düzenlenir.

Etik İlkelerle Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı ve Soyadı

...../...../.....

Gün/Ay/Yıl

Teşekkür

Tez danışmanım kıymetli hocam Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ ,tezin başlangıcından son ana kadar geçen süreçte , kıymetli fikirleri ile tezi yönlendirmiş,tezimin tamamlanması için yoğun destek vermiştir.

Sayın Prof. Dr. Aşkın KİRAZ ve Dr. Klinik Psikolog Ayşe BURAN kıymetli zamanlarını ayırarak tezimin jürisine katılmışlar ve tezi geliştirici fikir ve öneriler getirmişlerdir.

Tez çalışmam süresince sevgili aile bireylerim ve arkadaşlarım sonsuz sevgi ve anlayışları ile destek olmuşlardır.

Bu çalışmamın gerçekleştirilmesinde katkılarından dolayı yukarıda adı geçen kıymetli kişilere teşekkür ediyorum

Gülsüme TOKER

Özet

KKTC SOS Yurdunda Kalan ve Kalmakta olan Bireylerin Cinsel Yönelim

Mitleri, Saldırganlık ve Öfke İle İlişkisi

Toker, Gülsüme

Yüksek Lisans, Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Ocak 2023, 92 sayfa

Bu araştırma cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlık değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında bireylerin cinsel yönelim mitlerinin, cinsiyet, yaş ve eğitim durumu değişkenleri bakımından anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında ulaşılan çalışma grubu, KKTC SOS yurdunda kalan bireylerdir. Araştırmaya, 75'i (%75) kadın ve 25'i (%25) erkek olmak üzere toplam 100 birey katılmıştır. Araştırma genel tarama modellerinden, ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak bireylerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ayrıca “Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği”, “Çok Boyutlu Öfke Ölçeği” ve “Saldırganlık Ölçeği”

kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Spearman Korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda öfke ve saldırganlık ile cinsel yönelim mitleri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Bireylerin cinsel yönelim mitlerinin cinsiyet, yaş ve eğitim durumu değişkenleri bakımından anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Cinsel yönelim mitleri ölçeği hastalık algısı alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu; kadınların hastalık algısı puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırmaya katılan bireylerin cinsel yönelim mitleri ve alt boyutlarında yaş ve eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu araştırma sonucunda genel anlamda bireylerin öfkeye yönelik düşüncelerindeki artış ile cinsel yönelim mitlerine inanma düzeyleri arasında ilişki olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda öfke yaşayan bireyler ile ilgili yapılacak olan çalışmalara cinsel yönelim hakkında bilgiler de eklenerek bireylerin bu alanda bilgi düzeylerinin artırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Cinsel yönelim, Cinsel mitler, Öfke, Saldırganlık

Abstract

The Relationship Of Students Residing In TRNC SOS Dormitory With Sexual Orientation Myths, Aggression And Angry

Toker, Gülsüme

MSC, Department of Clinical Psychology

January 2023, 92 pages

This research was carried out to examine the relationships between sexual orientation myths, anger and aggression variables. Within the scope of the research, it was also examined whether the sexual orientation myths of individuals differed significantly in terms of gender, age and educational status variables. The study group reached within the scope of this study is the students staying in the TRNC SOS dormitory. A total of 100 individuals, 75 (75%) female and 25 (25%) male, participated in the study. The research was carried out with the relational scanning model, one of the general scanning models. "Personal Information Form" was used as a data collection tool to reach the demographic information of individuals. In addition, "Sexual Orientation Myths Scale", "Multidimensional Anger Scale" and "Aggression Scale" were used. Spearman Correlation analysis was applied to

examine the relationships between the variables. As a result of the analysis, it was seen that there were significant relationships between anger and aggression and sexual orientation myths. Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests were applied to determine whether the sexual orientation myths of individuals differ significantly in terms of gender, age and educational status variables. It was found that there was a significant difference in the sub-dimensions of perception of illness of the sexual orientation myths scale according to the gender variable; It was concluded that women's disease perception scores were higher than men's. However, no significant difference was found in the sexual orientation myths and sub-dimensions of the individuals participating in the research according to the age and educational status variable. As a result of this research, it has been observed that there is a relationship between the increase in individuals' thoughts about anger and their belief in sexual orientation myths. In this direction, it is recommended to increase the knowledge level of individuals in this area by adding information about sexual orientation to studies to be conducted on individuals experiencing anger.

Keywords: Sexual orientation, Sexual myths, Anger, Aggression.

İçindekiler

Onay	ii
Etik İlkelere Uygunluk Beyanı	iii
Teşekkür.....	iv
Özet	v
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	ix
BÖLÜM I.....	1
Giriş	1
1.1.Problem Durumu	4
1.2. Amaç.....	6
1.2.1. Alt Amaçlar.....	6
1.3.Önem	6
1.4.Sınırlılıklar.....	7
1.5.Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	8
Kuramsal Çerçeve	9

2.1.Cinsel Yönelim.....	9
2.1.1.Biyolojik cinsiyet	9
2.1.2.Cinsiyet kimliği ve cinsiyet rolü	10
2.1.3.Cinsel yönelim	11
2.1.4.Cinsel mitler.....	14
2.1.5.Cinsel mitleri etkileyen faktörler	15
2.1.6.Cinsel yönelim mitleri	18
2.2.Öfke	19
2.2.1.Öfkeye yol açan unsurlar	22
2.2.2.Öfkenin boyutları.....	27
2.2.3.Öfkenin ifade edilmesi.....	29
2.2.4.Öfkenin Kontrolü.....	30
2.3.Saldırganlık	32
2.3.1.Saldırganlığı açıklayan yaklaşımlar.....	35
2.3.2.Engellenme-saldırganlık yaklaşımı.....	38
2.3.3.Saldırganlığın Sınıflandırılması	39
2.3.4.Saldırganlığı Etkileyen Unsurlar	40
2.4.İlgili Araştırmalar	42
BÖLÜM III	44
Yöntem.....	44
3.1.Araştırmanın Metodu	44
3.2.Çalışma Grubu.....	44
3.3.Verİ Toplama Araçları.....	45
3.3.1.Kişisel bilgi formu	45
3.3.2.Cinsel yönelim mitleri ölçeği (CYMÖ).....	45
3.3.3.Çok boyutlu öfke ölçeği (CBÖÖ).....	46
3.3.4.Saldırganlık Ölçeği (SÖ)	46
3.4.Verilerin Analizi	46
BÖLÜM IV	49
Bulgular ve Yorumlar	49
4.1.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler	49
4.2.Demografik Değişkenlerin Cinsel Yönelim Mitleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bulgular	49
4.3.Cinsel Yönelim Mitleri, Öfke ve Saldırganlık Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular	52
BÖLÜM V	58
Tartışma	58
5.1.Tartışma	58

5.2.Sonuç ve Öneriler	61
Kaynakça	65
Ekler	72
Ek 1. Bilgilendirme Formu.....	72
Ek 2. Katılımcı Onam Formu	73
Ek 3. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	74
Ek 4. Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği (CYMÖ)	74
Ek 5. Çok Boyutlu Öfke Ölçeği	76
Ek 6. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)	84
Ek 7. Ölçek İzinleri	86
Ek 8. İntihal Raporu	88
Özgeçmiş	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

Tablolar Listesi

	Sayfa
Tablo 1.Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler.....	45
Tablo 2.Ölçeklere ait normallik testleri	47
Tablo 3.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler	49
Tablo 4.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 5.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması.....	50
Tablo 7.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarının Eğitime Göre Karşılaştırılması	51
Tablo 8.Çok Boyutlu Öfke Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	52
Tablo 9.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanları ile Çok Boyutlu Öfke Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar	53
Tablo 10.Çok Boyutlu Öfke Ölçeği Puanlarının Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu	55

Tablo 11.Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler ...	56
Tablo 12.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanları ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar	56
Tablo 13.Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Puanları ile Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu	57

BÖLÜM I

Giriş

Cinsel yönelim, bireyin kendisini hangi biyolojik cinsiyete ait olarak hissettiğinden ziyade, hangi cinsiyetten bireylere cinsel olarak ilgi duyduğunu ve haz nesnesi olarak seçtiğini açıklamaktadır (Tüzer, 2004). Cinsel yönelim, bireylerin cinsel hayatlarında en fazla tartışılan konulardan bir tanesi olarak değerlendirilmektedir. Bu tartışma ise tıbbi, psikolojik, politik ve dini alanlarda yoğunluklu olarak yaşanmaktadır. Cinsel yönelimi toplumun genelinden farklı olan bireyler, sosyal açıdan damgalanma, dışlanma, saldırı yaşama ve bu yönelimlerini açıklayamama gibi psikolojik ve sosyal problemlerle karşılaşabilmektedirler (Herek, 2007).

Cinsellik ve cinsel yaşam toplumsal ve kültürel etkilere büyük oranda açık bir alandır. Bu noktada toplum tarafından kabul edilen sağlıksız ve gerçekdışı inançlar, kalıplaşmış düşünceler ve bilişsel çarpıtmalar kişinin erkek ya da kadın olmasına bağlı olarak bilhassa psikoseksüel gelişim alanlarında meydana gelen zorlantılar, tutuculuk, baskılar ve cinsellik ile ilgili ortaya koyulan yanlış inanç ve görüşler, yetişen neslin kendi bedeni ve diğerleriyle kuracağı ilişkileri negatif yönde etkileyebilmektedir (Yaşan ve Gürgen, 2004).

Toplum içerisinde yer alan ve gerçek dışı inançları kapsayan cinsel mitler, kişilerin topluma uyum göstermesi amacıyla cinsel mitlere maruz kalarak psikolojik ve fiziksel problemlerin yaşanmasına yol açmaktadır. Bu noktada cinsel mitler, bireylerde yoğun beklentilere, yetersizlik ve suçluluk hissetmelerine, korku ve kaygı yaşamalarına yol açabilirken cinsel işlev bozukluğu gibi sorunlara da neden olabilmektedir (Yaşan ve Gürgen, 2004). Cinsel mitler, bilimsel gerçeklikten oldukça uzaktırlar ve bireylerin içerisinde buldukları kültürden, dini inançlardan ve geleneklerden oldukça etkilenebilmektedirler.

Cinsel mitler ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında kökenleri hakkında çok az bilgiye sahip olunduğu görülmektedir. Genel anlamda bakıldığında cinsel mitlerin kişilerin bireysel özellikleri, benlik saygıları, cinselliğe ilişkin öz şemaları ile açıklanması için ve ilişkilendirilmesi için yeterli sayıda çalışma olmadığı görülmektedir. Bu noktada cinsel mitlerin ortaya çıkmasında etkisi olan unsurların ortaya koyulması, cinsel mitlerin ortadan kaldırılmasına yönelik alınacak olan önlemler açısından da temellendirici ve önemli görülmektedir.

Cinsel mitler ve cinsel yönelim mitleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Aktan (2009) tarafından yapılan araştırmada vajinismus cinsel işlev bozukluğu bulunan kadınların cinsel mitlere daha fazla inandıkları ortaya koyulmuştur. Gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise cinsel mitler ile cinsel işlev bozuklukları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur (Kocagöz, 2008). Aygin ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite bireylerinin cinsel yönelim mitlerine inanma oranları ortaya koyulmuş ve kadın bireylerin yaklaşık olarak %50'sinin cinsel mitlere inanma düzeylerinin yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.

Öfke, çoğunlukla hoşumuza gitmeyen, endişe ve huzursuzluk hissettiren; durum, olay ve düşüncelerin sonucu olarak tanımlanmaktadır. Günlük yaşantılarda meydana gelen olaylar karşısında oluşan strese, tüm beden eşlik eder. Öfkelenildiğinde ellerin terlemesi, kalp atışlarının hızlanması, bedensel yorgunluk ve bitkinlik, yüz mimiklerindeki değişimler, öfkeye girildiğini hissettiren biyolojik belirtilerdir. Günlük işlerde yapılan hataların yansımaları öfke duygusunu tetiklediği gibi; olumsuzluk duygusunu içinde barındıran ortamlardan uzak durulması veya bu ortamların terk edilmesi de öfkeden kaçmanın davranışsal belirtilerdir. Öfkesel boyutların kontrol edilmesi halinde, öfke duygusunun faydaya dönüşebileceğini; bu durumun da sosyal ilişkilerde olumlu bir etki yaratacağı ortaya çıkmıştır. Tüm bu veriler, öfke duygusu ile yaşamın birçok alanında yüzyüze geldiğini göstermektedir. Bu nedenle; öfke ve etkileri ne kadar iyi bilinirse, mücadele de o oranda kolaylaşacaktır.

Ülkemizde ve dünyada şiddete yönelik eylemler görülmemiş bir hızla artma eğilimine girmiştir. Yazılı ve görsel medyada şiddet olaylarına dair onlarca haber çıkmakta ve toplumun önüne bu olumsuz haberler çok sık gelmektedir. Bu tür davranışlar, toplumsal bir sorun haline gelmekte olup; sonuçta bireylere ve çevresine olumsuz katkılar sunmaktadır. Şiddet olayları ile öfkesel duygular birbirlerinden bağımsız değildir. Bu nedenle, öfkesel duyguların ve bu duyguların insanlarda yarattığı etkilerin araştırılması oldukça önemlidir (Özmen, 2004: 41). Öfke insanların gelişim süreçlerinin doğal bir parçasıdır. Diğer duygular gibi son derece doğal bir duygu olan öfke duygusu, kontrol mekanizmaları ile birlikte bireylerdeki denetleme duygusunun da gelişimini sağlamaktadır. Çevresel faktörlerin ve geçmiş yaşam kalıntılarının birikimleri kişilerde öfke duygusunun oluşumuna neden olabilmektedir. Karşlı (2011:1), insan fitratındaki doğal bir duygu olan öfkenin,

doğru bir zamanda kullanıldığında, maddi ve manevi değerlerin kazanılmasında etkili olduğunu ileri sürmektedir. Ancak; öfke duygusu, eksiklik ve aşağılık duygularını bastırmak, bireysel egoların tatmini ve diğerlerini pasifize etmek amacıyla sürekli olarak ön plana çıkarılırsa bu durumun sağlıklı bir öfke olarak ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir.

Saldırganlık kavramının davranışsal bozukluklar olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Saldırganlık duygusal ve davranış bozukluğu ile tanımlanan bozukluklar iki ana faktör altında ifade birleştirilebilir. Birincisi açık bir biçimde gösterilen dışa vurulmuş davranışlar, ikincisi gözlem yapılması zor olan içselleşmiş davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır (Austin ve Sciarra, 2019). Duygu ve davranış bozuklukları bireyde yoğun bir şekilde dışa vurulmuş asosyal, dürtüsel, agresiflik, bozan, yıkan, yasa ve kuralları hiçe sayan şeklinde gözlemlenen davranış ve tutumları içerdiği görülmektedir. İçselleşmiş davranış özellikleri ise bireyde depresyona girme, stres bozuklukları, kaygı bozukluğu ve şizofreni benzeri düşünce bozukluğu gibi teşhisleri içerdiği görülmektedir (Yüksel, 2021).

Saldırganlık kavramı çok eski yıllarda bile karşımıza çıkan bir kavramdır. Canlıların hemen hepsinde bu durumu görür, benimser ve niteleriz. Bu kavramla ilgili geçmişte ve günümüzde birçok çalışma yapılmıştır. Birçok kuram bu kavramla ilgili görüşlerini belirtmiştir. Daha da yakından incelenecek olursa saldırganlık kavramı “Egemenlik kurmak, galip gelmek, yönetmek amacıyla güçlü, etkili bir eylemde bulunmak, bir işi bozmak veya engelleme, boşa çıkarmaya çaba sarf etmek, düşmanca yaralayıcı, zarar verici amaç taşıyan davranış” olarak dile getirilmiştir (Erten ve Ardalı, 2001).

Saldırganlık kavramı bazı kaynaklarda öfkelenen kişinin bu duygusunu dışa yansıtması olarak görüldüğü için çoğu zaman bu iki kavram iç içe ele alınır ve birbirlerinin eş anlamlarıymış gibi karışıklıklara neden olabilir. Alan yazına göre saldırganlığın gözlemlenebilmesi için bir davranış gereklidir, oysa öfke görünmese bile içte yaşanan bir duygudur (Özmen, 2004: 28).

Şahbaz (2017)’nin yürütmüş olduğu bir araştırma kapsamında ise 150 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda eğitim düzeyi ile cinsel yönelim mitlerine inanma düzeyi arasında herhangi bir farklılaşma bulunmadığı ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte ilde yaşayan bireylerin ilçede yaşayan bireylere göre mitlere inanma düzeylerinin daha az olduğu; 18-25 yaş aralığındaki bireylerin ise 30 yaş ve üzerindeki bir yere göre mitlere inanma düzeylerinin daha az olduğu görülmüştür.

Yapılan bir diğ er çalışmada ise cinsel bilgi arttıkça cinsel olarak sağlanan doyumun da y ukseldiği görülmüştür. Bununla birlikte en yaygın olan cinsel mitin ise “seksi erkekler başlatır” olarak ortaya koyulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ziya, 2015).

Ancak yapılan literatür taramasından hareketle, cinsel yönelim mitleri ile öfke ve saldırganlık arasındaki ilişkilerin incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.1.Problem Durumu

Genel anlamda gelişmiş ülkelere bakıldığında okul yaşamının ilk senelerinden itibaren çocuklar ile kapsamlı olarak cinsellik hakkında konuşulmakta, bu alanda eğitimler verilmektedir. Ancak bizim gibi toplumlarda bu eğitimler oldukça yetersiz ve sınırlı düzeyde çocuklara verilmektedir (akt. şahbaz, 2017). Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD) tarafından 2006 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, cinsellik hakkında bilgilenme kaynakları incelenmiş ve sosyal kaynaklar arasında; sosyal  evre, arkadaşlar, gazete ve internet gibi sosyal medya araçlarıyla birlikte dizi, film ve pornografi gibi araçların olduğu ortaya koyulmuştur (akt. şahbaz, 2017). Kaynaklar genel olarak değerlendirildiğinde içerisinde yer alan bilgilerin çoğu zaman cinsellik hakkında pek çok eksik, yanlış ve abartılmış bilgiden oluştuğu görülmektedir. Eksik olarak ortaya koyulan bu bilgilerin ise cinsellik ile ilgili mitlerin ortaya çıkmasına ve kabul görmesine yol açmaktadır.

Cinsellik merak edildiği kadar az konuşulan ve hatta utanç duyulan bir konudur. Araştırmacıların insanların neden belirli bir cinsel yönelim geliştirdiğine dair birleştiği ortak bir payda yoktur. Birkaç teori, cinsel yönelimdeki farklılıkların, hormonal, biyolojik, genetik, nörolojik, ailevi ve çevresel faktörden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Blanchard, 2001). Bu belirsizlik cinsel yönelime dair toplumca doğru bilinen yanlışlara yani cinsel yönelime dair mitlere sebep olmaktadır. Bu mitler cinsel yönelimin etiyolojisine, heteroseks ellikten farklı cinsel yönelimdeki bireylerin hasta gibi kabul görmesine, bu bireylerin genel görünümleriyle, toplumun bu bireyleri algılayış biçimiyle hatta cinsel yaşamlarındaki davranış biçimleriyle alakalı olabilmektedir (şahbaz, 2017). Korku ve kaygıyı tetikleyen bu belirsizlik hali, cinsel mitleri oluşturmakta ve çeşitli yayın organları ve sosyal çevreler de bu mitleri pekiştirmektedir (Sungur ve Tarcan, 2007).

Cinsellik kavramı ile ilgili olarak eksik ve yanlış bilgiler hakkında en çok karşılaşılan durumun ise cinsel mitler ile ilgili olduğu görülmektedir. Cinsel mitler, kişilerin cinsellik hakkında dorėu olduğuna inandıkları eksik, abartılı, kesin olmayan,

yanlış olarak değerlendirilen inanış ve inançlar olarak açıklanmaktadır. Bu eksik ve yanlış inançlar sonrasında bireylerin cinsellik ile ilgili tutum ve davranışları mutlaka ki etkilenmektedir. Cinsel mitler, bireylerin sağlıkları üzerinde olumsuz bir etki bırakabilen olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde cinsel mitlerin kişilerin yanlış beklentiler içerisinde olmasına neden olduğu ve bu doğrultuda cinsel işlev bozukluklarına da yol açabildiği ortaya koyulmuştur (Şimşek, 2015). Bu nedenle cinsel yönelim mitlerinin araştırılması önem taşımaktadır. Bu araştırma kapsamında da cinsel yönelim mitlerinin öfke ve saldırganlık ile ilişkisinin incelenmesi amaçlamıştır.

Öfke, bireyin kendisine dış dünyadan gelen ve tehdit şeklinde algılamış olduğu faktörlere yönelik uyarıcı, güncel beceriler kazandırıcı ve adaptasyon sağlamaya destek olan, motivasyon sağlayan ve yaşamın sürekliliğini karşılayan normal duygusal bir tepki olarak açıklanmaktadır (Cartıllı, 2016). Öfke tepkisi, bireyin psikolojik ve gelişimsel yapısına göre ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda birey, haksızlığa uğrama durumunda veya bir tehditle karşı karşıya geldiğinde hissettiğinde kendisini doğru bir biçimde ifade edemediğinde öfke tepkisi, bireyin yaşamında problem olarak nitelendirilen bir duygu haline gelmektedir (Duran vd., 2016).

Öfke diğerlerini kontrol etme şekli, sorun çözme aracı, intikam alma şekli ya da öç alma gibi nedenlerle şiddet uygulamaya ya da suç işlemeye bir sebep ya da diğerlerini suçlayarak haklı olma aracı olarak değerlendirilmemektedir (Soykan, 2011). Ancak öfke, kontrol edilmediği takdirde şiddet uygulama veya saldırgan davranışlar gibi zarar verici sonuçlara yol açabilmektedir (Aksu, 2015). Bu nedenle özellikle hassas bir konu olan cinsel yönelim mitleri ile arasındaki ilişkinin incelenmesi, tetiklenen unsurların ortaya koyulması ve kontrol edilmesi açısından önem taşımaktadır.

Cinsel yönelim mitleri ile ilişkili olabileceği düşünülen bir diğer kavramın ise saldırganlık olduğu düşünülmektedir. Saldırganlık, insanlar arasında yaygın şekilde gözlenen, nedenleri ve sonuçları hakkında çeşitli araştırmalar yürütülen ve azaltılmasına yönelik çözüm yolları aranan bir davranış türüdür. Literatürde çeşitli saldırganlık tanımları yapılmakla beraber en genel anlamda saldırganlığın, bundan kaçınmaya güdülenen bir canlıya yöneltilen ve zarar verme niyeti taşıyan herhangi bir davranış olduğu belirtilmektedir (Baron ve Richardson, 1994).

Saldırganlığı etkileyen unsurlar ile ilgili gerçekleştirilen pek çok araştırma, duygusal dengesizlik, dürtüsellik, antisosyal kişilik özellikleri, sosyal ve bilişsel sorunlar, sosyal red yaşama, fiziksel ve duygusal istismar durumu, akranlardan öğrenme, anne ve babadan model alma, medya aracılığı ile sosyal öğrenme gibi unsurların doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymuşlardır (Boxer ve Tisak, 2003).

Yapılan literatür taramasından ve yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle bu araştırmanın konusu cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlık arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

1.2. Amaç

Bu araştırma kapsamında KKTC SOS yurdunda kalan bireylerin cinsel yönelim mitleri ile öfke ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda aşağıdaki bölümde yer alan alt amaçlar doğrultusunda ilgili analizler gerçekleştirilmiştir.

1.2.1. Alt Amaçlar

Bu araştırma kapsamında ele alınan alt amaçlar şu şekildedir:

1. Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarının yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
3. Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları ile çok boyutlu öfke ölçeği puanları arasında nasıl ilişkiler vardır?
5. Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeği puanlarının cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordamakta mıdır?
6. Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları ile Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanları arasında nasıl ilişkiler vardır?
7. Katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanları cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordamakta mıdır?

1.3.Önem

Cinsellikle ilgili doğru olduğu düşünülen, abartılı ve bilimsel bir temeli olmayan yanlış ve kalıplaşmış yargılara “cinsel mit” denmektedir (Ogur vd., 2016; Yılmaz ve Karataş, 2018). Cinsel bilgi arama davranışının genellikle ergenlik döneminde başladığı görülmektedir (Özmen, 1999; CETAD, 2008). Bu bilgi arama

hali hatalı ve yanlış bilgi aktarımının yoğun olduğu büyük kardeşler, arkadaş çevreleri, sosyal medya, pornografik materyallerden elde edilmektedir ve bu bilgiye ulaşma yolları cinsel mitlerin toplumda yaygınlaşmasında önemli rol oynamaktadır (Sungur ve Tarcan, 2007).

Cinselliğin baskılandığı ve konuşulmayan bir alan olduğu toplumumuzda da cinsel mit inanışları oldukça yüksektir. Genellikle ergenlik çağlarında cinsel bilgi elde etme yöntemi arkadaş çevresi, büyük kardeşler ve medya unsurları olmaktadır. Genellikle eksik bilgiye neden olan bu aktarımlar cinsellikle ilgili önyargı ve mitlere katkıda bulunur (Özmen, 1999). Bu nedenle cinsel mitlerin yaygınlığının ve cinsel mitler ile ilişkisi olan değişkenlerin ortaya koyulması özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde önem taşımaktadır. Bu araştırma kapsamında da ele alınan örneklem grubunun bu öneme hitap ettiği düşünülmektedir.

Cinsel mitlerin anlaşılıp tanımlanarak doğru bilgi akışı sağlanması önemlidir (Ejder Apay, Akpınar Balcı ve Arslan, 2013). Araştırmalar sonucu ortak bir düşünce olarak, her yaştan kişinin yanlış cinsel bilgilerinin düzeltilmesi, eksikse tamamlanması ve doğru şekilde öğrenmesi toplumun cinsel bilgi düzeyini artıracaklarını söylemektedir (Apay vd., 2013; Kayır ve Kora, 1996; Özmen, 1999; Torun vd., 2011). Bu nedenle araştırmada incelenen cinsel mitler ve etkilendiği değişkenlerin ortaya koyulması toplumun cinsel mitleri algılama şekli açısından bir bakış açısı sunması nedeniyle önemli görülmektedir.

İnsanların en temel duygularından biri olan öfke ile genellikle uygun olmayan bir tarzda başa çıkılmaya çalışılır. Çoğu insan öfkeyle baş etmek için öfkeyi bastırmayı ve ya aşırı tepki gösterme tarzında ifade etmeyi öğrenmişlerdir (Gürçay, 2001).

Saldırganlığa etki eden bir diğer faktör insanlar arası ilişkisellik/sosyalliktir. Çevremizdeki insanların ve toplumsal normların saldırganlığı onaylayıp onaylamadıkları, saldırgan davranışa tanıklık eden birinin olup olmadığı gibi faktörler, saldırganlığın sosyal belirleyicilerindendir. Saldırganlığın bir diğer sosyal belirleyicisi ise hedefin özellikleridir. Bireylerin ırkı, ten rengi, cinsiyeti, cinsel yönelimleri gibi birçok özellikleri, onların saldırganlığın hedefi olup olmayacakları noktasında kritik öneme sahiptir (Baron ve Richardson, 1994). Bu doğrultuda cinsel yönelim mitleri ile saldırganlık arasındaki ilişkinin bilhassa önyargı ile ilgili yapılan çalışmalardan hareketle ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

1.4.Sınırlılıklar

Araştırmada incelenen değişkenler, araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği, Çok Boyutlu Öfke Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeğinin ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

Araştırma sonuçları, araştırmaya katılan bireylerle benzer özelliklere sahip olanlara genellenebilmektedir.

1.5.Tanımlar

Bu araştırma kapsamında incelenen kavramlar ile ilişkili tanımlamalar aşağıda yer almaktadır.

Cinsel Yönelim: Cinsel yönelim, kişinin cinsel duygu, istek ve davranışlarının belli bir cinsiyete çekimi olarak açıklanmaktadır (Nebioğlu, 2015).

Cinsel Yönelim Mitleri: Cinsel yönelim mitleri, kişilerin cinsellik konularında doğru olduğuna inandıkları, abartılı, eksik, yanlış, kesinliği olmayan inanç ve inanışlar olarak açıklanmaktadır (Şimşek, 2015).

Öfke: Öfke kavramı, “engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap” şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 2022).

Saldırganlık: Saldırganlık bir diğer kişiye zarar verme hedefi ve niyetiyle sergilenen davranışların tamamı olarak açıklanmaktadır (Hogg ve Vaughan, 2011).

BÖLÜM II

Kuramsal Çerçeve

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında incelenen kavramlar olan cinsel yönelim, cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlık kavramları hakkında bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

2.1.Cinsel Yönelim

Bu bölümde cinsel yönelim kavramının açıklanması amaçlanmaktadır. Ancak cinsel yönelim kavramının açıklanmasından önce ilk olarak biyolojik cinsiyet, cinsiyet kimliği ve cinsiyet rolü hakkında bilgi vermektedir. Ardından cinsel yönelim ve cinsel mitler hakkında açıklamalar sunulmaktadır.

2.1.1.Biyolojik cinsiyet

Cinsiyet kavramı, “Kişiye, üreme eyleminde ayrı bir rol veren ve dişi ile erkeği ayırt ettirmeye yarayan yaratılış özelliği, cinslik, eşey, seks” şeklinde açıklanmaktadır (TDK, 2022). Cinsiyet genel anlamda biyolojik, sosyal ve psikolojik unsurlardan etkilenen bir kavram olarak değerlendirilmekte ve cinsel davranış ile ilişkilendirilmektedir. Bireyleri biyolojik bir biçimde erkek veya kadın şeklinde belirleyen ve tanımlayan özellikleri içermektedir (Brown, 2000). Bedensel cinsiyet doğum anında bellidir. Tüm yeni doğanlar erkek veya dişi olarak dünyaya gelirler. Ancak istisnai bir şekilde hem erkek hem de dişi üreme organına sahip olan doğumlar da görülebilmektedir (CETAD, 2008).

Biyolojik yani bedensel cinsiyet; kişide bulunan cinsel organlar ile ilgilidir. Bir diğer ifadeyle kişi cinsel organına göre ya erkek ya da kadındır. Bu durum doğum öncesi dönemde genler aracılığıyla beliren ve yetişkin döneme gelindiğinde olgun halini alan cinsel organlarla ilgilidir. Bununla birlikte biyolojik cinsiyet sanıldığı gibi aksine yalnızca bedenle ilgili değildir. Bu şekilde kesin sınırları yoktur. Örnek vermek gerekirse; bir kadın ya da erkeğin herhangi bir şekilde cinsel organlarını kaybetmek durumunda kalması kişinin biyolojik cinsiyetini değiştirmemektedir (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013).

Yapılan açıklamalar genel olarak değerlendirildiğinde biyolojik cinsiyetin tek başına cinsel organlar tarafından belirlenmediği görülmektedir. Bu nedenle cinsiyet kavramı altında genotipik ve fenotipik olarak adlandırılan iki farklı başlık görmek mümkündür (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013).

- Genotipik Cinsiyet: Kişinin genetik yapısının kromozom dağılımının (XY ya da XX) hangi cinsiyete eş olduğunun ifadesidir.
- Fenotipik Cinsiyet: Kişinin doğum sırasında ya da doğumdan sonra cinsiyet ile alakalı fiziksel özelliklerinin ifadesidir. Yoğun olarak rastlanılmamakla birlikte bir takım tıbbi durumlardan kaynaklı doğum sonunda cinsel organların yapısı ile ilişkili belirsizlikler ya da iç ve dış cinsel organlar arasında ortaya çıkan uyumsuzluklar görülebilmektedir. Bu durum “interseks” olarak isimlendirilmektedir (Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013).

2.1.2.Cinsiyet kimliği ve cinsiyet rolü

Cinsiyet kimliği veya cinsel kimlik, kişinin benliğini ve bedenini belirli bir cinsiyet kalıbı dahilinde ifade etmesidir. Bir diğer ifadeyle kişinin kendisini “erkek” ya da “kadın” olarak algılaması ve tanımlamasıdır (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013). Son yıllarda yapılan açıklamalar incelendiğinde cinsel kimlik kavramından çok “cinsiyet kimliği” kavramının kullanılması daha yaygın olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise kavramın biyolojik olarak belirlenmesinden kaynaklıdır. Bu nedenle cinsiyet kimliği çevirisinin daha uygun olduğu belirtilmektedir (Güvenç, 2014).

Bununla birlikte cinsiyet kimliği, bireylerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak kendilerini algılama şekli olarak da açıklanmaktadır. Bireyin varoluşsal olarak erkeksi ya da kadınsı olma durumunu yansıtmaktadır (APA, 2015). Cinsiyet kimliği, bireyin dışarıdan gözlenen durumundan veya cinsel organlarından bağımsız bir biçimde bireyin duyguları ve zihin yapısı, bilişsel süreçleri ile bağlantılıdır (Diomand, 2000). Bu doğrultuda değerlendirildiğinde bireyin somut olarak dışarıdan görünen özellikleri o bireyin cinsiyet kimliğini yansıtmayabilmektedir (Hidalgo vd., 2013).

Genel olarak değerlendirildiğinde biyolojik cinsiyet ile cinsiyet kimliğinin genel popülasyon içerisinde yoğunlukla uyum içerisinde olduğu bilinmektedir. Fakat tüm bireyler doğuştan getirmiş oldukları cinsiyet kimliğiyle kendisini açıklamayabilmektedirler. Bu doğrultuda biyolojik cinsiyet ve cinsel kimlik arasında uyumlu olmama durumunu ortaya çıkmaktadır. Böyle durumlarda bireyin, kendisini biyolojik cinsiyeti açısından zıt cinsiyette algılaması söz konusudur. Bu bireylere “trans birey” adı verilmektedir (Güvenç, 2014). Aynı zamanda bireyler kendilerini erkek ya da kadın cinsiyetlerinin her ikisine de uymayan ancak erkeksiliğin ya da

kadınsılığın karışımı olan veya herhangi bir cinsiyette kendisini tanımlayamayan bir kimlik içerisinde de olabilmektedirler (APA, 2015).

Cinsiyet rolü kavramına bakıldığında ise toplum içerisinde cinsellik konusunun görünür olmuş bütün davranışlarını kapsadığı görülmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2018). Bunun içerisinde; saç modeli, kıyafetler, süslenme biçimi, kullanılan aksesuarlar, yürüyüş biçimi, ses tonu, jest ve mimikler, hobiler, oynanılan oyunlar, meslek seçimi, dış dünyayla ilgilenme biçimi, duygularını ifade etme şekli gibi birçok durum dahil olmaktadır. Tüm bu durumlar bir arada değerlendirilerek bireyler, toplumsal cinsiyet özellikleri açısından erkeksi ya da kadınsı olarak değerlendirilmektedirler. Bireylerin bu özellikleri daha çok dış dünyasının (aile, yakın çevre, toplum geneli) cinsiyet rolüne atfettikleri kültür kapsamında biçimlenmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2018).

Genel olarak bakıldığında bütün kişilerde bilinen ve her iki cinsiyete atfedilen cinsiyet özellikleri karma bir biçimde bulunmaktadır. Fakat bu özelliklerden bir tanesi diğerine göre daha baskın olarak bireyde bulunabilmektedir (Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013). Bu özellikler çoğu zaman anında fark edilebilen ve kişinin isteklerine bağlı bir biçimde çaba harcaması ile değişim gösterebilen özelliklerdir. Herhangi bir eylemin ya da sözün kadınsı ya da erkeksi bulunma kıstasıysa değerlendirmenin yapıldığı coğrafya, kültürel zemin ve içinde yaşanılan döneme göre farklılık gösterebilmektedir (Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013).

Bununla birlikte toplumsal olarak cinsiyet rolleri, bireylerin cinsel yönelimleri ile doğrudan alakalı olarak kabul edilmemektedir. Eşcinsel yönelime sahip olan bir erkek heteroseksüel yönelime sahip olan bir erkeğe göre daha “erkeksi” olabilmektedir. Ya da içerisinde bulunulan koşullarda ve dönemde “kadınsı” ya da “erkeksi” olarak kabul edilen biyolojik cinsiyeti erkek olan bireyler, homoseksüel, heteroseksüel veya biseksüel olabilmektedirler (Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası, 2013).

2.1.3.Cinsel yönelim

CETAD cinsel yönelimi, kişinin cinsel duygu, istek ve davranışlarının belli bir cinsiyete çekimi olarak tanımlamaktadır (Nebioğlu, 2015). Cinsel yönelim, kişinin hangi cins ya da cinslere arzu hissettiği üzerinden tanımlanmaktadır (APA, 2009). Cinsel yönelimin kişinin cinsel dürtü veya erotik nesne seçimi olarak nitelendirilmekle birlikte, üç durumu olduğundan bahsedilmiştir; ilk olarak ‘istek’

(kişinin kime cinsel istek duyduğu), ikinci olarak, ‘davranış’ (kişinin kiminle nasıl davranış içinde bulunduğu), üçüncü olarak ise “cinsel ilgi veya sevgi” (homoseksüel, biseksüel, heteroseksüel) olarak açıklanmıştır. Cinsel yönelim kişinin kendi cinsine yönelik ise eşcinsellik, her iki cinse yönelik ise biseksüellik, karşı cinsiyetine yönelik ise heteroseksüellik olarak tanımlanmaktayken (Nebioğlu, 2015), transeksüel bireylere çekim duyan kişiler trans-yönelimli olarak tanımlanmaktadır (Eşel, 2006). Kimi insanlar ise hemcinslerine ya da karşı cinslerine ilgi duymayabilmektedirler ki bu da aseksüel kavramıyla açıklanmaktadır (APA, 2009).

Psikiyatri alanında ilk sınıflandırmalarda eşcinsellik bir ruhsal bozukluk olarak ele alınmışsa da, 1974’te Amerikan Psikiyatri Birliğinin kararınca tanı sistemlerinden çıkarılmıştır (Güvenç, 2014). Farklı cinsel yönelimler, insan cinselliğinin çeşitliliğinin doğal bir sonucu olarak görülmektedir. Bu yönelimlerin hiçbirisi diğerinden daha sağlıklı, üstün değildir. Her bir cinsel yönelim içinde kişinin sağlıklı ve tatmin edici kişilerarası ilişkiler kurması ve sosyal ve mesleki işlev görmesi mümkündür (CETAD, 2013). Cinsel yönelim, yoğun duygu ve arzuyu içeren biyolojik ve psikolojik bir durum olmasından kaynaklı olarak bir tercih değil, yönelimi anlatmaktadır. Bu nedenle önceden kullanılan cinsel tercih kavramının yanlışlığı anlaşılmış, cinsel yönelim olarak kullanılmaya başlanmıştır (Tanrıverdi, 2020).

Eşcinsel kelimesi tanımlanmadan önce, cinsiyetleri aynı olan kişilerin ilişki içinde olmasına “cinsiyet dönüşümü” denmekteydi. Bu kavram geniş bir aralığı kapsamakla birlikte, 19. yüzyılda “sapkın” cinsiyet davranışlarını açıklayan bir terimdi. Eşcinsel kelimesi ise 1869 yılında Karl Maria Kertbeny tarafından kelime olarak tanımlanmıştı ve cinsel nesne seçimi konusunda daha dar alana yönelik bir ifadeydi (Nebioğlu, 2015).

Psikanaliz gözünden eşcinselliğe baktığımızda Freud, eşcinselliği ödipuskompleksiyle açıklamakla birlikte, bu dönemde yaşanan takılmalara odaklanmaktadır. Freud’a göre eşcinsellik bir hastalık değildir ancak kişinin cinsel gelişimindeki bir duraklama neticesinde meydana gelmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1998). Freud, erkek eşcinselliğini iğdiş edilme korkusu üzerinden açıklamaktadır. Ödipal dönemdeki çocuğun iğdiş edilme korkusu ve annesinin iğdiş edildiğini düşünen çocuk, penisi olan bir nesneye yönelecektir (Kirby, 2008). Bir diğer yorumu ise, babasına ve/veya erkek kardeşlerine duyduğu aşırı kıskançlık hisleri diğer erkekleri sevmesine neden olabileceğine dair olmakla birlikte, erkek

çocuğun annesiyle kurduğu özdeşim üzerinden babasını elde etme çabasıyla ortaya çıktığı yorumunu getirmiştir (Aksoy, 2009). Kadın eşcinselliğini ise, babasıyla evlilik hayalleri kuran kız çocuğunun annesinin hamileliği yüzünden bu hayallerinin suya düşmesi ve kadınsılığından uzaklaşması ve aşk objesi olarak annesine yönelmesi olarak açıklamaktadır (Lingiardi ve Capozzi, 2004).

Psikanaliz çerçevesinde eşcinsellik Freud tarafından hastalık ya da sapkınlık olarak tanımlanmamakla birlikte, ardından gelen bazı analistler (Reich, Rado, Bieber, Socarides gibi) eşcinselliği hastalık ve sapkınlık olarak tanımlamışlardır ve hatta Socarides 1992 yılında “Eşcinselliğin Terapisi ve Araştırılması İçin Ulusal Birlik” adındaki kuruluşu kurmuştur. Bunun yanı sıra Menniger, Sullivan gibi analistlerin bu görüşlerden farklı olarak eşcinsel sevginin insan türünün ayrılmaz bir parçası olduğuna dair bildirilerine rastlamaktayız (Başar ve Çakmak, 2013). Bunun yanı sıra, psikoloji tarihinde analistlerin cinsel yönelimlerine göre mesleklerini yapıp yapamayacağına dair karar verildiği zamanlar bulunmaktadır. 1940’lı yıllarda Heinz Kohut’un erillikten uzak yapısı Chicago Psikanaliz Enstitüsü’ne başvurusunun reddedilme sebebi olarak görülmüştü (Erten, 2004). Kohut, 1976 yılında eşcinselliği narsisizmin bir dışavurumu olarak gördüğüne, uzun süreli ilişkilerin sadece cinsellik üzerine değil, nesne ilişkileri üzerine kurulu olduğuna dair bir yazı yayınlamıştır.

Doksanlı yıllarda Amerikan Psikanaliz Birliği eşcinselliği kabul ettiği köklü bir değişim yaşamıştır. Dernek, 1991 yılında tüm değerlendirme kararlarını cinsel yönelim üzerinden değil, işlevsellikle ilgili özellik ve yetenekler üzerinden karar verilmesine dair bir politika izleyerek psikanalist adaylarının kabulünde adaletle odaklanmış olmuştur (CETAD, 2013).

Amerikan Psikoloji Derneği 2009 yılında eşcinselliğin insan cinselliğinin normal ve pozitif çeşitlerinden olduğunu, gelişimsel veya zihinsel bir soruna işaret etmediğini vurgulamış, biseksüellik ve eşcinsellik kişinin etiketlenmesine ve bu nedenle bireyin homofobik söylem ve tutumlara maruz kalmasına neden olduğunu bildirmiştir. Homofobi, klasik tanımıyla, “eşcinsel kişilere ya da eşcinselliğe duyulan nefret, korku, hoşnutsuz olma ve ayrımcılıktır” (Barker, 1999).

1980’li yıllarda toplumun kabul gördüğü heteroseksüel sistem dışında kalan tüm cinsiyet ve cinsel yönelimleri bir çatıda toplayan Queer kuramlar oluşmuştur (Tanrıverdi, 2020). Queer Politikası norm çerçevesinde düşünme şekline bir başkaldırı niteliğinde ve daha kapsayıcı biçimde var olmuştur. Toplumsal cinsiyet

rollerinin baskısını reddeden bu yapı, toplumsal cinsiyet rollerinin politik yararını sorgulamaktadır (Baird, 2017).

Türkiye LGBTİ hareketi 1990'lı yıllarda kendini kolektif olarak göstermeye başlamıştır (Erdoğan ve Köten, 2014). Günümüz Türkiye'sinde eşcinsel hareketin hak ve özgürlüğünü savunan çokça dernek bulunmaktadır (Karaca, 2018).

2.1.4.Cinsel mitler

Cinsellikle ilgili doğru olduğu düşünülen, abartılı ve bilimsel bir temeli olmayan yanlış ve kalıplaşmış yargılara “cinsel mit” denmektedir (Ogur vd., 2016; Yılmaz ve Karataş, 2018). Cinsel bilgi arama davranışının genellikle ergenlik döneminde başladığı görülmektedir (Özmen, 1999; CETAD, 2008). Bu bilgi arama hali hatalı ve yanlış bilgi aktarımının yoğun olduğu büyük kardeşler, arkadaş çevreleri, sosyal medya, pornografik materyallerden elde edilmektedir ve bu bilgiye ulaşma yolları cinsel mitlerin toplumda yaygınlaşmasında önemli rol oynamaktadır (Sungur ve Tarcan, 2007). Cinsel mitler toplumun hayal gücüyle şekil alabilen inanışlardır. Cinsellik merak edildiği kadar az konuşulan ve hatta utanç duyulan bir konudur. Bu nedenle yanlış, eksik, abartılı düşünce ve mitlerin oluşumuna neden olmaktadır (Bozdemir ve Özcan, 2011). Korku ve kaygıyı tetikleyen bu belirsizlik hali, cinsel mitleri oluşturmakta ve çeşitli yayın organları ve sosyal çevreler de bu mitleri pekiştirmektedir (Sungur ve Tarcan, 2007).

Cinsel mitlere neden olan faktörler arasında ebeveynlerin eğitim seviyeleri, kişinin kendi eğitim düzeyi, içinde bulunduğu aile ve toplumun yapısı, kişinin yaşı, sosyo-ekonomik düzeyi, cinsiyeti, cinsel ilişki deneyimleri ve cinsellikle ilgili bilgi düzeyi sıralanabilir (Sağlık Bakanlığı, 2009). Yapılan çalışmalarda cinsel mitlerin eğitim seviyesi yüksek olan kişilerde, özellikle sağlıkla ilgili alanlarda çalışan bireylerde, yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Kora ve Kayır, 1996; Özmen, 1999). Bu nedenle cinsel mitlerin anlaşılıp tanımlanarak doğru bilgi akışı sağlanması önemlidir (Apay, Akpınar ve Arslan, 2013). Araştırmalar sonucu ortak bir düşünce olarak, her yaştan kişinin yanlış cinsel bilgilerinin düzeltilmesi, eksikse tamamlanması ve doğru şekilde öğrenmesi toplumun cinsel bilgi düzeyini artıracığını söylemektedir (Apay vd., 2013; Kayır ve Kora, 1996; Özmen, 1999; Torun vd., 2011).

Cinsel mitler bireylerin cinsellikle ilgili tutum ve düşüncelerinde, inanç ve davranışlarında etkin olmasıyla birlikte, cinsel sağlıklarını ve cinsel açıdan var olan hayat kalitelerini de etkilemektedir. Türkiye genelinde bakıldığında cinselliğe bakış

daha kısıtlayıcı olmakla birlikte bölgeden bölgeye değişiklikler görülmektedir (Balkanoğlu, 2019).

2.1.5.Cinsel mitleri etkileyen faktörler

Cinsellik ile ilgili ortaya koyulan tutumlar, bölgelere göre farklılaşabilmektedir. Bu tutumları ortaya koyan belirleyicilere bakıldığında biyolojik unsurlar, tarihi zaman, gelenekler, görenekler, sosyal ve kültürel yapı, ekonomik koşullar gibi pek çok farklı unsur ortaya çıkmaktadır. Cinsel mitler bireylerin yalnızca cinsellik ile ilgili olan tutumlarını değil bununla birlikte davranışları ve düşünceleri de etkileyebilmektedir. Bununla birlikte cinsel hayatın kalitesi ve sağlanan doyum ile de doğrudan ilişkilidir (Kilci, 2018).

Yukarıda belirtilen unsurların dışında anne-babanın eğitim seviyesi, çekirdek aile içerisinde cinselliğe yönelik tutumlar, cinsel ilişki tecrübeleri, inançlar ve yasalar gibi farklı unsurların da cinsellik ile ilgili tutumları, bakış açılarını ve davranışları etkilediği ortaya koyulmuştur (Sağlık Bakanlığı, 2009 akt. Kilci, 2018). Cinsel mitler de aynı şekilde pek çok unsurdan etkilenmektedir. Bu unsurlardan bazıları aşağıda açıklanmaktadır.

Cinsellik ile ilgili bilgi eksikliği sonucunda oluşan yanlış ve hatalı bilişsel şemalar erkeklerde ve kadınlarla farklılık göstermektedir. Özellikle ataerkil yapının güçlü olduğu toplumlara bakıldığında, küçük yaşlardan itibaren kadınlara cinselliğin yalnızca üreme işlevinin olduğu ve kadınların eşlerini memnun etmek adına önemli bir görevi olduğu vurgulanmaktadır. Kadınlar da bu örüntüyü devam ettirerek çocuklarına bu bilgileri aşılamaktadır. Bu nedenle ortaya koyulan bu işlevsiz bakış açısı kuşaktan kuşağa aktarılagelmektedir (Ohl, 2007). Bununla birlikte bu bakış açısı nedeniyle cinsellik ile ilgili değişkenlerin kadınlara yakışmadığı, cinselliğin namus ile aynı paralelde barınması ve cinsel haz almanın yalnızca erkeklere ait olması gibi inançlar da kabul edilmektedir (Keçe, 2013). Bu gibi toplumlarda görülen ve kadın ile erkek arasındaki farkı yansıtan bir diğer husus ise cinsel isteklerini dışavuran kadınların ahlaksız ve hafif kadın olarak nitelendirilmesidir (Özmen, 1999). Yapılan bir çalışmada çocukluk ve gençlik çağlarında “iyi kız” şeklinde nitelendirilen ve bu dönemlerde cinsel hayatla ilgili deneyimde bulunmayan ve konuşmayan 10 kadından 9’unun cinsle haz almada ve orgazm olma noktasında problem yaşadığı ortaya koyulmuştur (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, 2006). Ülkemiz kültüründe de yaygın olarak görülen bir diğer durum ise kadının bakire olmasına verilen önemdir. Bu önem nedeniyle kadın bakire olduğunu ispat

etmek durumunda kalmakta ve bu beklenti çiftlerin ilk ilişkiye girerken kaygı yaşamalarına yol açmaktadır (Kilci, 2018). Yine toplumumuz içerisinde sıklıkla rastlanılan bir diğer gelenek ise evlilik öncesinde ilk cinsel deneyim hakkında verilen abartılı ve yanlış bilgilerdir. Bu bilgiler içerisinde cinsel birleşme sırasında hissedilen ağrının şiddeti, günlerce süren hastalıklara neden olması gibi yanlış yargılar bulunmaktadır (Kabakçı ve Batur, 2003). Yapılan bir araştırmada, kadınların büyük çoğunluğunun evlilik öncesi cinsel yaşama ve cinselliğe ilişkin olumsuz düşünceleri barındırdığı ortaya koyulmuştur (Basson vd., 2005). Cinsel yaşam ve cinsel deneyim hakkındaki yanlış bilgi ve inançlar, yanlış bilgi kaynaklarına başvurmak, olumsuz tutum içerisinde olmak gibi pek çok unsur bireylerin cinsel işlev bozukluğu yaşamalarına yol açmaktadır (Kabakçı ve Batur, 2003; Revicky vd., 2006).

Gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde eğitim düzeyi ve cinsel mitlere inanma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya koyulduğu görülmektedir (Bozkurt, 2016; Mutlu, 2009; Torun vd., 2011; Uyar, 2015). Cinsellik hakkında edinilen ilk bilgiler aile içerisinde başlamaktadır. Bu nedenle cinsellik kavramının aile sistemi içerisinde yasak veya ayıp olarak nitelendirilmesi, bu konuda konuşmaktan çekinilmesi kişinin aile içerisinde cinsel eğitim almamasına yol açmaktadır. Aynı zamanda okula başladıklarında da özellikle ilköğretim döneminde çocuklara cinsellik ve üreme hakkında yeterli bilginin verilmediği görülmektedir. Ortaokul döneminde bu bilgiler çocuklara aktarılmaktadır ancak özellikle cinsel sağlık noktasında ortaya koyulan bilgilerin yeterli olmadığı görülmektedir (Kilci, 2018). Lise çağına gelindiğinde ise cinsellik hakkındaki bilgilerin fizyoloji ve anatomi temelinde aktarıldığı görülmektedir. Eğitim müfredatlarında da hem lise hem de üniversite döneminde üreme ve cinsel sağlık hakkında bilgiler bireylere sunulmaktadır. Ancak cinsel mitler ile ilgili bilgiler aktarılmamaktadır (CETAD, 2006). Eğitim sistemi ve müfredat içerisinde cinsel mitler ile ilgili herhangi bir bilgilendirme yer almamaktadır ancak yapılan araştırmalar eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin cinsel mitlere olan inançlarının azaldığını ortaya koymaktadır. Bu durumun nedeni olarak da eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin ihtiyaç duyulan bilgilere daha kolay ulaşılıyor olmaları gösterilmektedir (Kısa vd., 2013).

Cinsellik ile ilgili bilgilerin öğrenilmesi çocukluk döneminden itibaren başlamakta ve yaşam boyunca sürebilmektedir. Bireylerin içerisinde bulundukları yaş aralıkları değişim gösterdikçe farklı cinsel mitlere inanma düzeylerinin de artıp azalma meydana gelmektedir (Kilci, 2018). Yetişkinlik dönemine gelindiğinde de

bireylerin bilgi kaynağı değişmekte ve cinselliği deneyimleme ön planda olmaktadır. Bireyler ile gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcılara cinsel bilgi kaynakları sorulmuştur. Araştırma sonucunda bireylerin %59'u derslerden % 16'sı arkadaş çevresinden, %14'ü yazılı materyaller ve kitaplardan, %11'i ise internetten cinsel bilgileri öğrendiklerini ifade etmişlerdir (Apay vd., 2013). Gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise yaş arttıkça bireylerin bekarlık konusundaki tutucu tavır ve tutumlarının da arttığı ortaya konulmuştur (CETAD, 2006). Aynı araştırmada yaş ilerledikçe cinselliğin doğal karşılanma düzeyinin de azaldığı ortaya konulmuştur.

Aile yapısı da cinsel mitleri etkileyen unsurlardan birisidir. Cinsel yaşam ve cinsellik hakkında bireylerin anne-babaları ile konuşamama durumu, ailenin cinsellik konusundaki kısıtlayıcı ve sert tutumu bireylerde oluşan cinsel mitler için oldukça önemli bir unsurdur. Özellikle ergenlik döneminde cinsel yaşam hakkındaki bilgi arayışında artış meydana gelmektedir. Ergen birey bu bilgi arayışı sürecinde aile ile konuşamadığında cinsel eğitimini yanlış ve güvenilir olmayan bilgi kaynaklarından edinerek tamamlamaya çalışmaktadır (Eroğlu ve Gölbaşı, 2005). Yapılan bir araştırmada erkek çocuklarının en fazla cinsel bilgi elde etme yolunun pornografi içerikli yayın ve filmler; kız çocuklarının ise arkadaş çevresi olduğu ortaya konulmuştur (Uğuz vd., 2004).

Türkiye toplumuna bakıldığında cinsel deneyim yaşının diğer ülkelere kıyasla daha geç olduğu bilinmektedir. Gerçekleştirilen bir çalışmada kırsal bölgede yaşayan bireylerin kentsel bölgede yaşayanlara oranla cinsellik açısından daha tutucu bir yaşam sürdürdükleri ortaya konulmuştur (CETAM, 2006). Bu noktada cinsel yönelim mitlerinin ortaya çıkmasında yaşanan bölgenin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Son olarak cinsel deneyim yaşamakla cinsel mitlere inanma oranının düşmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (Kilci, 2018; Yaşan ve Gürgeç, 2004). Henüz cinsel deneyim yaşamamış kişiler, cinsellik ile ilgili hayal kurmanın kötü bir durum olduğuna inanıp kendilerini kaygılı ve suçlu hissedebilirler. Ancak cinsel hayal kurmak ve arzu içerisinde olmak oldukça doğal bir durumdur ve yapılan araştırmalar, kadınların cinsel hayatta aktif olmasının hem kendisi hem de partneri açısından memnuniyeti arttırdığını ortaya koymaktadır (Özmen, 1999).

2.1.6.Cinsel yönelim mitleri

Cinsel mitler içerisinde cinsel yönelime dair kalıplaşmış, yanlış yargılar da görülebilmektedir. Bu kalıp yargılar yani mitler Cinsel Tedavi ve Araştırma Derneği tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

1. Davranış ve tutumlarından kişilerin gey, lezbiyen ya da biseksüel olduğu anlaşılabılır.
 - Bu mite göre kişinin birtakım davranışları toplum tarafından kadınsı veya erkeksi olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım cinsel yönelim ile ilgili değil, toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgilidir.
2. Cinsel yönelim bir tercihtir.
 - Hiç kimse cinsel ve duygusal olarak kime ilgi duyacağı konusunda karar vermez. Bir heteroseksüel nasıl ki heteroseksüel olmaya karar vermediyse eşcinsel ve biseksüeller de cinsel yönelimi hakkında tercih yapmamışlardır.
3. Eşcinsellik doğaya aykırıdır.
 - Bu mit, ispatı ya da kabul edilmesi mümkün olmayan, bilimsel olarak açıklanamayacak bir iddiadır.
4. Eşcinsellik geçicidir; merak edilmesiyle başlar, zamanında engellenmelidir yoksa sürekli hale gelir.
 - Eşcinsel deneyimlerin alışkanlık haline gelmesi eşcinselliğin öğrenilir olduğunu anlatmaktadır. Ancak heteroseksüellik de öğrenilen bir şey olmadığı gibi eşcinsellik ve biseksüellik de öğrenilmez.
5. Eşcinsellik ruh hastalığıdır tedavi edilmesi gerekir.
 - Eşcinsellik neredeyse 40 yıldır ruh sağlığı uzmanları tarafından bozukluk olarak değerlendirilmemektedir. Eşcinsellik bozukluk olmadığından tedavi edilmesi söz konusu olmamaktadır.
6. Eşcinseller rastgele cinsel ilişkilerde bulunurlar. Uzun süreli ve doyum sağlayan ilişkiler yaşamazlar.
 - Heteroseksüeller kısa veya uzun süreli, duygusal yakınlığın var olduğu ya da olmadığı ilişkiler yaşadığı gibi eşcinseller de bu tür birliktelikler yaşayabilirler.
7. Gey ve lezbiyenler daima seks düşünürler ve cinselliklerini gösterirler.

- Cinsellik, heteroseksüellerin hayatında olduğu gibi eşcinsellerin de yaşamının sadece bir boyutunu kapsar. Heteroseksüellerden daha fazla sergileme arayışında değildirler.
8. AIDS bir gey hastalığıdır ve riskli gruptadırlar.
- Cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunmak için kişinin eşcinsel, biseksüel ya da heteroseksüel olması farklılık göstermemektedir. Güvenli seks sergilemeyen her birey cinsel yolla bulaşan hastalık riski grubundadır.

Oral (2020) tarafından hemşirelerle yürütülen çalışmada, cinsel yönelim mitleri ile homofobik düşünceler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Cinsel yönelimle ilgili mitler homofobik düşüncüyü beslemekle birlikte, homofobik düşünceler de cinsel yönelim mitlerini beslemektedir. Cinsel yönelime dair mitlerin oluşması bilgi eksikliği ya da abartılı bilgilerden kaynaklanmaktadır.

2.2.Öfke

Öfke kavramı, “engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap” olarak açıklanmaktadır (TDK, 2022). Sözlük anlamından hariç olarak da öfke kavramı pek çok değişik şekilde açıklanmıştır. Yapılan bir açıklamada; öfkenin plansız bir biçimde meydana geldiği, çoğu zaman eleştirilme, engellenme, haksızlığa uğrama veya küçümsenme gibi deneyimler sonucunda meydana geldiği; kızgınlık veya sinirlilik noktasından hiddet noktasına kadar değişebilen bir duygusal durum olduğu vurgulanmıştır (Hoşgör, 2013; Partlak Günüşen, 2016).

Öfke, bireyin kendisine dış dünyadan gelen ve tehdit şeklinde algılamış olduğu faktörlere yönelik uyarıcı, güncel beceriler kazandırıcı ve adaptasyon sağlamaya destek olan, motivasyon sağlayan ve yaşamın sürekliliğini karşılayan normal duygusal bir tepki olarak açıklanmaktadır (Cartıllı, 2016). Öfke tepkisi, bireyin psikolojik ve gelişimsel yapısına göre ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda birey, haksızlığa uğrama durumunda veya bir tehditle karşı karşıya geldiğini hissettiğinde kendisini doğru bir biçimde ifade edemediğinde öfke tepkisi, bireyin yaşamında problem olarak nitelendirilen bir duygu haline gelmektedir (Duran vd., 2016). Öfke diğerlerini kontrol etme şekli, sorun çözme aracı, intikam alma şekli ya da öç alma gibi nedenlerle şiddet uygulamaya ya da suç işlemeye bir sebep ya da diğerlerini suçlayarak haklı olma aracı olarak değerlendirilmemektedir (Soykan, 2011). Ancak öfke, kontrol edilmediği takdirde şiddet uygulama veya saldırgan davranışlar gibi zarar verici sonuçlara yol açabilmektedir (Aksu, 2015). Bu

doğrultuda öfkenin kontrol edilmemesi ve şiddet ya da sözel veya fiziksel saldırgan davranışlara dönüşmesi tarafların istenmeyen ve ağır yaptırımlarla karşılaşabilecekleri ve bireyin yaşamının sonlanmasına kadar gidebilecek birtakım olaylara yol açabilmektedir (Köroğlu, 2017).

Öfke; tüm insanların yaşamında olağan olan, kaçınılmaz bir şekilde her an karşılaşılabilen ve dikkatli olmayıp, koordine edilmediği takdirde; fizyolojik, bilişsel, duygusal, toplumsal ve kanuni problemlere neden olabilen bir histir (Özdemir ve Çivitci, 2016). Budak (2005); öfkeyi tanımlarken: yaptırmama, engel koyma, şiddete maruz kalma, gözdağı verme, mahrum bırakma, sınırlama vb. gibi pozisyonlarda görülen ve genel olarak sebep olan duruma veya bireye çeşitli sebeplerden dolayı zarar verici hareketlerle ifade edilen, etkili bir duygu olarak açıklamaktadır. Öfke duygusu; aynı zamanda, var olmak için gösterilen bir çaba olarak tanımlanabilmektedir. Eroğlu ve İrdem'e (2016) göre, bireyler birçok duygu yoğunluğuna sahiptir. Öfke duygusu da, bu duygular arasında olan son derece doğal bir duygudur. Öfke duygusu denetim altında tutulduğu takdirde; bireyin karşılaşabileceği olumsuz durumlardan kurtulma olanağı sağlamaktadır. Soykan (2003) ise öfke duygusunu, tatmin edilmemiş arzulara, istenmeyen sonuçlara ve karşılanmayan amaçlara verilen; olması gereken, genel ve beşeri bir duygusal refleks olarak açıklamaktadır.

Öfke, bir korunma içgüdüsüdür. Korunma isteğinden kaynaklanan duygunun dışı vurumudur. Tüm bu tanımlar; öfke duygusunun, günlük yaşamın bir parçası olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Bıyık'a (2013) göre, öfke; günlük yaşantımızda etkili olan hislerimizden bir tanesidir. Öfke kişilerin planlarına, arzularına ve beklentilerine karşı zorluk çıkarıldığında; adaletsiz durumlarla karşılaşma ve benlik duygusuna karşı bir tehlike hissedildiğinde oluşan, önemli bir duygusal ifadedir.

Kişilerin istek ve gereksinimlerinin karşılanamaması ve engellenmesi; haksızlık duygularını yaşaması ve bir tehditle karşılaştığında, yaşamış olduğu duygu yoğunluğudur öfke. Aynı zamanda içsel duygu karmaşasının, dışı vurulan bir yansımasıdır. Bu yansımanın; çevreye, kişilere ve eşyalara zararı olduğu kadar, kişinin kendisine de zararı vardır. Pur'a (2020) göre öfke duygusu; yaptırmama, müdahale etme, ürkmek gibi istenilmeyen durumlar belirginleştğinde; kendini gösteren ve bu durumlardan uzaklaşmak ve kurtulmak için refleks gösteren, duygusal yoğunluktur.

Öfkenin tepkisel yansımaları, kişilik yapılarına göre değişebilmektedir. Olaylara bakış açıları, algılamaları ve yetiştirme biçimleri; tepkilerin de farklı olmasına neden olmaktadır. Kişilerin öfkelenmeme gibi durumları yoktur; sadece bu durumları yansıtma biçimleri farklıdır. Öfke geçici bir duygu olup; gösterilen tepkiler sonucu, pişmanlık ve hayal kırıklıkları yaşanabilir. Aslında her yaşanan öfkenin bir hedefi vardır. Eroğlu ve İrdem'e (2016) göre, kişiler genellikle, öfke duygusunun; olumsuz bir duygu yansıması olduğunu zannetmektedirler. Oysa Öfke duygusu, son derece doğal ve sağlıklı; ayrıca zarar verici olaylardan kaçınmak için ihtiyaç duyulan bir histir. Yaşamın ayrılmaz ve bir o kadar da doğal bir parçası olan öfke duygusunun yaşam içerisinde dengeleyici bir pozisyonu vardır. Sebep –sonuç ilişkilerinin bir yansımasıdır. Kutlu ve Albayrak'a (2009) göre, öfke duygusu; bireylerin fitratından gelen, hayatının ilk dönemlerinde olgunlaşan, tatmin olmamış arzulara, beğenilmeyen neticelere ve yerine getirilemeyen durumlara karşılık olarak, oldukça doğal, küresel, zarar verici davranışlardan uzak, yaşamı renklendiren ve hayatın idamesi için ihtiyaç duyulan bir refleks olarak tanımlanabilmektedir. Doğan vd.'ne (2001) göre, öfke duygusunun; herhangi bir olumsuz durum veya sınırlandırılmayla muhatap olduğunda, etkisizlik duygusunun oluşturduğu endişeden uzaklaşmak için; her türlü olumsuz duyguyu içeren, bir duygusal durum olarak tarif etmişlerdir. Bedell ve Lennox'a (1997) göre öfkesel duygular, bireylerin isteklerini elde edememesi veya kişiye ait olmadığı halde, onu istemesi durumudur. Dolayısıyla; kişilerin, istek duygusu ve onu elde etme isteği veya elinde olmadığı halde, birtakım şeyleri, arzu etmesi, kişi için bir engel oluşturmaktadır. Bunun sonucunda da, öfke duygusu oluşmaktadır (akt., Arslan, 2017).

Öfke duygusu varlık sebebinin bir yansıması olarakta ortaya çıkabilir; bunun sonucunda, kişi, karşılarındaki bireylerle olan diyaloglarında, şahsını açıkça ortaya koymayı, idrak edilmeyi ve amaçlarına varmayı arzular. Yanlış anlaşılan veya hedeflerini gerçekleştiremeyen birey, sınırlandırıldığını hisseder. Bu durumda oluşan duygu, öfkesel duygudur. Öfkesel duygular, en önemli duygular olup; şiddete ve haksızlıklara verilen bir cevaptır (Akdeniz, 2007). Bir diğer tanımlamada; Öfkesel duygular, güncel yaşamdaki arzu ve gereksinimlerin karşılanamaması, kişinin günlük programında aksaklıklar yaşaması, adaletsizce tutumlarla karşılaşması ve benlik duygusuna yönelik saldırılar olduğunda, kişinin bunlara karşı kendini savunması ve karşılarındaki bireyi uyarması sonucu oluşan, duygu yoğunluğu olarak tanımlanmaktadır (Çağlar, 2019). Hollenhorst'a göre (1998) öfkesel duygular,

yaşanan küçük kırılmalardan, daha büyük şiddete kadar yaşanan duygu dalgalanmalarının ve bunun sonucunda oluşan, fiziksel ve biyoritmik farklılaşmalarında katkı sağladığı, duygusal durumdur. Öfkesel duygular, kötü sonuçları olan duygu yoğunluğu olarak bilinse de, ne olumlu ne de olumsuz bir duygudur. Burada, öfke duygusunun ne şekilde yansıtıldığı önemli bir faktördür (akt., Ekinci, 2013).

Tüm bu tanımlamalar ışığında; öfke duygusunun, diğer duygular gibi insan hayatını yönlendiren bir etkisi olduğu görülmektedir. Birtakım olaylar ve etkilerin sonuçları, kişilerde fizyolojik ve psikolojik yansıma olarak açığa çıkmaktadır. Bu yansımalar, sadece öfke duygusu olarak değil; insan yapısında var olan sevgi, mutluluk ve heyecanlanma gibi olumlu tepkiler olarak da açığa çıkabilmektedir. Dolayısıyla, öfke duygusu diğer duygular gibi son derece doğal bir duygu yansıması olarak tanımlanabilmektedir (akt., Ekinci, 2013).

2.2.1.Öfkeye yol açan unsurlar

Yapılan araştırmalarda öfke duygusunun iki ana etken üzerinde ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, hedeflerin veya amaçların engellenmesi; bir diğeri ise değerlerin ve benlik duygularının tehdit altında olmasıdır. Koç (2008)'a göre, öfkenin oluşması genellikle, varmak istediğimiz amaçlara ulaşamamasının engellendiği ya da dış faktörlerden anladığımız saldırganca ya da tehdit edici tavırlarla karşılaşılması nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Bu tanım genel bir tanımlama olmakla beraber; çevresel faktörler de, süreçlerde etkilidir. Karataş (2008)'a göre, kişi toplum içinde doğar ve tüm değişim süreçlerini toplumla bütünleşerek geliştirmektedir. Bu gelişim aşamalarında; ailede, okulda, çevresinde muhtelif pozisyonlara ve değişikliklerle karşılaşmaktadır. Teknolojinin hızla evrilip değişmesi nedeniyle, toplumsal gelişme döneminde olan bireyler de, modern çağ ile uyumlu olma çabası belirlemekte ve sorunların üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Bu aşamada, dönem dönem öfke durumu ve saldırgan pozisyonlarla karşı karşıya kalabildiği gibi kendisi de öfkeli ve saldırgan davranışlar gösterebilmektedir.

Bireyin; kendisini etkileyen olumsuz davranışlarla karşılaşması ve bu davranışlarda etkin olan faktörlerin kişide hoş olmayan bir yaşantıya neden olması, öfkenin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Söz konusu faktörler; bedensel saldırı, tenkit, baskıcı davranışlar, engel koyma, yok sayılma, ulaşamama veya dirençle karşılaşma olarak sıralanabilmektedir. Tüm bu unsurlar, kişide öfke duygusunun oluşumunun sebebidir. Sözü edilen faktörler; kişilerde, emniyetini ve ihtiyaçlarını

kaybetme korkusu yaratmaktadır. Kişi bu durumu, bireysel bağımsızlığına karşı tehditkâr bir durum olarak algılamaktadır (Özmen, 2006).

Tüm bu durumlar bireylerde öfke duygusuna neden olabilmektedir. Dolayısıyla öfkenin nedenlerini ve belirtilerini irdelemek, akıl süzgecinden geçirerek kontrollü bir şekilde davranmak, ruh ve beden sağlığı açısından oldukça önemlidir. Öfke, kontrol edildiği takdirde, zararları az olan bir duygudur. Ayrıca, bireysel ve toplumsal varlığın sürdürülmesi için gerekli bir ifade biçimidir. Günlük yaşamda karşılaşılan birçok olay, olumlu ya da olumsuz bir şekilde insanları etkilemektedir. Problemlerin çözülmesi, olaylara bakış açısıyla ilgilidir. İnsanların kavramlara yüklediği anlam, olayları çözümlemede ve sonuçlandırmada kendini göstermektedir. Öfke oluşumunun birçok sebebi vardır. Bu sebepler birçok faktörle ilgili olup, çeşitli bileşenlere bağlıdır. Özellikle, kişinin karşı karşıya kaldığı tehditlerin; kişi tarafından nasıl algılandığı önemlidir. Bu algının doğru bir şekilde yönetilmesi, birçok olumsuz davranışın da önüne geçecektir. Ancak, esas temel etken; kişinin kendisini nasıl tanımladığı, çevresel algısının ve konumunun hangi pozisyonda olduğu ile ilgilidir. Bu bakış açısı, benlik duygusu ile de açıklanabilmektedir. Kendini tanımlama ve konumlandırma, çevresel faktörlere bakış açısını da değiştirmektedir. Stres, korku, kaygı ve çaresizlik gibi etkenler öfke sebebi olmakla beraber; esas temel faktör tüm bunların sebep olduğu kavramlara yüklenen anlamlardır. Kavramsal ifadelerle yüklenen anlamları, çıkış noktası olarak ele aldığımızda; öfkenin evrenselliği ile karşılaşırız (Dündar, 2016).

Öfke duygusu, tüm insanları kapsayan genel bir duygu olmanın yanında; sürekli bir şekilde yükseliş trendine girdiği gözlemlenmiştir. Kişilerin çeşitli duygular yaşaması son derece olağan bir durumdur. Öfke duygusu da, diğer duygular gibi insan yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır. Öfkenin oluşumuna; kısıtlama, haksız tavırlar, fizyolojik saldırılar, sözlü tacizler de bulunma, tehdit, tahrik ve buna benzer muameleler misal gösterilebilmektedir. Bunun yanında bireylerin benlik duygusunun zedelenmesi de öfkenin çıkmasında önemli bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla; kişilerin kendini tanımlaması da diyebileceğimiz pozitif benlik algısının seviyesi ile öfkeyi hissetme arasında negatif bir bağlantı olduğu belirtilmektedir (Dündar, 2016).

Kavramsal ifadelerle bakış açısının dışında; özellikle, engellenme faktörü birçok insanda öfkeye neden olabilmektedir. Amaçların gerçekleştirilmek istenmesi, insanların yaşama nedenidir. Amaçlar, engellenme faktörü ile sabote edilecek olduğu

takdirde; öfke kaçınılmaz olabilmektedir. Engellenmek, haksızlık gibi bir duygu hissine kapılmanın temel sebebidir. Haksızlığa uğrayan birey, kendini çaresizlik gibi bir duygunun esiri altında hissedecek ve öfke duygusuna kapılacaktır. Özellikle engellenme duygusu, yetersizlik ve haksızlık duygularının oluşumuna neden olabilmektedir. Engellenen bireyin, öfke duygusuna kapılması olağan bir durumdur. Öfkeye neden olan etmenler çeşitli çalışmalarda ayrı ayrı incelenmiş olup, Deffenbacher (1999) bu durumu; bazen dışsal sebepler nedeniyle, dışsal sebepler ve dışsal sebeplerin kişide meydana getirdiği hayallerin geçmiş dönem ile ilgili hatırlamalarının tesiriyle ve İç etkenlerin etkisiyle ortaya çıkabilmekte şeklinde açıklamıştır (akt., Özmen, 2006).

Yetersizlik duygusu öfke duygusunun oluşmasında etkilidir. Yetersizlik duygusu, kendi içerisinde çaresizliği barındırmaktadır. Bu duygu içerisinde olan bireylerin, yaşam alanları daralmakta ve bu durum öfkeye neden olabilmektedir. Öfke bir sonuçtur. Genel olarak yetersizlik, etkisizlik, kıskançlık, korku, panik, yalnızlık, anlaşılamamak, takdir edilmemek, sinirlilik, incinme, hayal kırıklığı, aşağılanma, utanma, reddedilme gibi pozisyonlar ve hisler; öfkenin oluşmasına neden olabilmektedir (Pembecioğlu, 2014).

Aşağılama, kişilerin benlik algısını tahrip eden bir durumdur. Benlik algısının zedelenmesi, öfkesel duygunun çıkmasının en önemli sebepleri arasındadır. İncinme ve hayal kırıklıkları da aynı şekilde benlik duygusunu zedelemektedir. Takdir edilmemek kişilerde hayal kırıklıkları yaratabilmektedir. İnsanların yaptıkları işler veya eylemler neticesinde, onaylanmak istenmeleri son derece doğaldır. Yaşamsal enerjinin de kaynağı olan takdir edilmek, amaçların gerçekleştirilmesi için oldukça önemlidir. Bu yaşamsal enerjinin eksik kalması, bireylerde önemsizlik duygusunun yanında; öfkeye de neden olabilmektedir.

Hislerimiz; tehlike arz eden ortamlarda, gerçekleşen olumsuz bir vakada, yaşamsal şartların ağır olduğu durumlarda ve belirlenen amaçların gerçekleşmesi için yapılan faaliyetlerde rehberlik yapmaktadır. Dolayısıyla tüm duygular, bireyleri mobilize etmeye hazırlamaktadır (Bedel, 2011). Sosyo ekonomik zorluklar ve bu durumun getirdiği sosyal patlamalar, bir öfke sonucu oluşmaktadır. Adaletsiz gelir dağılımına karşı gösterilen tepkilerin temelinde de öfke duygusu vardır. Ekonomik koşullar birçok olumsuz ortamlar yaratabilmekte; hırsızlık, rüşvet, aile içi şiddet gibi birçok sosyal olay bunlar arasında gösterilebilmektedir. Tüm bu olaylar, öfkesel duyguların yoğunlaşmasına ve patlamasına neden olabilmektedir. Özkan (2008)'a

göre, öfke; kişilerin yönetmekte zorlandığı etkili bir duygudur. Fark edilmediğinde ve ilettiği mesaj önemszenmediğinde, kötü sonuçlarla karşılaşılması elzendir. Bu duyguyu idare edebilmek için ilk olarak idrak edebilmek ve gerideki sebepleri meydana çıkarmak gerekmektedir. Anlatılmayan öfke kadar, kontrolsüz ifade edilen öfke de bireye ve çevresine zarar vermektedir. Öfke oluşumunun sebepleri arasında; öfke nedenlerinin, kişilerde oluşturduğu çağrışımlardır. Bu çağrışımlar, kültürel farklılıklarda kendini göstermektedir. Farklılıklar; sosyal çevrede, dışlanma riskini içinde barındırmakta ve kişiyi içine kapanık bir duruma getirebilmektedir. Bu durum, endişe ve ruhsal çöküntüye neden olmakla beraber; öfkesel duyguların ortaya çıkmasının nedenleri arasındadır. Bridewell ve Change (1997), öfke duygusunu yansıtmaya ile alakalı araştırmalarında, öfke duygusunu yansıtırken, oluşan farklı durumların; çöküntüye, endişeye ve düşmanca tutumlar gibi olumsuz durumların meydana gelmesinde, ön planda olduğunu ileri sürmüşlerdir (akt., Çalışkan, 2018).

Öfke; bir takım insanlar için amaca ulaşmada kolay bir yol olarak görülmektedir. Sosyo ekonomik düzeyi ne olursa olsun hemen her toplum kesiminde, amaca ulaşmak için öfke duygusu kullanılabilir. İstenilen bir davranış yaptırılmayıp, baskı yoluyla yaptırıldığı takdirde; öğrenmişlik duygusunu oluşturmaktadır. Bu durum çocuklarda daha sık görülse de, birçok yetişkin insanlarda da bu durum gözlemlenmektedir. Öfkenin kullanılması diyebileceğimiz bu durum, diğer öfke tanımlamalarından daha farklıdır. Kişi artık amacına ulaşmak için öfkeyi sürekli ön planda tutacaktır. Bu tür öfke; temeli olmayan, amacı sadece iş yaptırma gücü olan bir öfke boyutudur. Her öfke duygusunun birçok sebebi vardır. Bireylerin, öfke duygusuna kapılmasının sebepleri sıraladığında; kısıtlanma, isteklerin onaylanmaması, dikkate alınmama, küçük düşürülme, ciddiyetsizlik, psikolojik olarak saldırıya uğrama, fiziksel saldırılar ve her türlü engelleme durumu ilk akla gelenler arasındadır (Erözkan, 2006). Özellikle bireylerin benlik algısına dokunan davranışlar; sebep ne olursa olsun, öfkesel duygulara neden olabilmektedir. Özmen (2006) ise kişi bazlı bakış açısında; öfke duygusunu ve bu duygunun oluşumunda gösterilen refleksleri, benlik saygısının kaybolmasına neden olan kırıcı pozisyonlara karşı, bir refleks olarak değerlendirmektedir.

Öfke itici bir güç olmasının yanında; iyi bir motivasyon aracıdır. Bu iki unsurun oluşması için, öfke yönetimi mekanizmasının iyi bir şekilde uygulanması gerekir. Öfke duygusu yaşamın bir parçasıdır. Bu duygu doğru bir şekilde yönetilebilirse, yaşam kalitesi aksamamış ve olaylarla başa çıkma gücü artmış

olacaktır. Öfkesel davranışlar, bireyler arasındaki problemlerden kaynaklanmış olabileceği gibi; temelinde, problem çözme becerilerinin doğru yönetilemeyişi vardır. Olayları veya problemleri çözüme ulaştırma, öfke yönetiminin bir parçası olmakla beraber; sorunları karmaşık hale getirmek te öfkenin temel sebepleri arasındadır. Öfkeyi, birey için olumlu bir davranışa dönüştürmek; öfke yönetim metotlarının doğru bir şekilde uygulandığını göstermektedir. Öfkeye yol açan ve öfkenin sebeplerini açıklayan pek çok yaklaşım vardır. Bireyin psikolojik olarak içerisinde bulunduğu durum, mizaç yapısı, hormonal etkiler gibi özellikler bireylerin öfkelerini nasıl ifade ettiklerini etkileyen unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bireyin yaşamış olduğu öfkenin farklı davranışsal, sözel veya fizyolojik olarak ortaya çıkma biçimleri vardır. Öfkeyi meydana getiren nedenlere de bakıldığında tıpkı ortaya çıkma nedenleri gibi birden fazla neden olduğu görülmektedir (Elkin ve Karadağlı, 2015).

İlgili literatür incelendiğinde öfkenin nedenlerinin şu şekilde ifade edildiği görülmektedir (Elkin ve Karadağlı, 2015):

- Engellenmişlik hissetmek
- Sosyal açıdan stresli hissetmek
- Tehdit altında hissetmek
- Hakarete maruz kalmak
- Korku hissetmek (Duran vd., 2016)
- Sosyal çevreyle veya bir kişiyle uyumsuzluğa/çatışmaya düşmek
- Haksızlığa uğramak ve
- Kışkırtılmak (Elkin ve Karadağlı, 2015).

Öfke hissetmeye yol açan ve en yaygın olarak görülen durum ise engellenmişlik hissidir. Engellenmiş hissetmek, çoğu zaman kişilik özelliklerine göre değişim göstermekle birlikte aynı zamanda da yaş ile bağlantılıdır. Örnek vermek gerekirse; oyun dönemindeki bir çocuk için oyuncağının alınması bir öfke sebebidir. Ancak okul döneminde ya da yetişkinlik döneminde ise iş hayatında, sorumluluklar temelinde ya da sosyal yaşamda karşılarına çıkan engelleme durumları bireyler için öfke sebebi olarak değerlendirilmektedir (Öztürk, 2012).

Bireyler çoğu zaman karşılarında yer alan kişinin kendilerine yönelik öfke hissetmelerini istemezler. Birey, kendisini öfke davranışıyla karşılaşmış olarak hissettiğinde de engellenmişlik ve baskı duygusunu yaşamakta ve böylelikle öfke

duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Birey, öfke duygusunu bastırmaya çalışsa dahi ilerleyen süreçlerde bastırılmış olduğu bu duygu, farklı ve belki de daha kötü yollarla açığa çıkarak, olumsuz sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde öfke, şiddet ve zarar vermeye dönük davranışlara dönüşmeden önce mutlaka ifade edilmesi gereken bir duygudur (Öztürk, 2012).

Farklı biyolojik ve fizyolojik değişiklikler de öfke duygusunun gelişmesinde ve ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Kişi meydana gelen bu değişimlerin farkında olarak öfke duygusunu hissedip hissetmediğini anlayabilmektedir. İlk olarak uyaran öfke hissinin meydana gelmesini etkilemekte ve ardından kişide gerginlik ve stres başlamaktadır (Pınar ve Pınar, 2013).

2.2.2.Öfkenin boyutları

Öfke duygusu, tüm insanların doğasında bulunmaktadır. Yani tüm insanlar öfke duygusunu yaşamakta ve farklı şekillerde ifade etmektedir. Yaşanılan bu öfke duygusunda ve bu duygunun ifadesinde üç önemli boyut olduğu belirtilmektedir. Bunlar; “fizyolojik boyut, bilişsel ve duygusal boyut ve davranış ve tepki boyutu” olarak isimlendirilmektedir. Aşağıda bu boyutlar ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Fizyolojik boyut. Öfke, fizyolojik açıdan değerlendirildiğinde, öfkenin kaynağının ortaya çıkmasından itibaren, bireyin bedeninde ortaya çıkan değişimleri kapsadığı görülmektedir. Bireyin hissettiği duygular, heyecan durumları ve vücudun kendisini koruma altına alması ile alakalı temel merkezi sistem limbik sistemdir. Bu sistem içerisinde görevli olan temel merkez ise hipotalamustur. Bireylerin hissettikleri sonucunda hipotalamus uyarılmakta ve bu uyarım sonucunda öfkeli davranışı ortaya çıkabilecek olan süreç başlamaktadır (Stearns, 1972).

Bireyin öfkesini dışarı vurması ve boşaltması sonucunda vücudu hem fizyolojik hem de duygusal olarak eski haline dönmektedir. Fakat kişi, geçirmiş olduğu tüm fizyolojik değişimlerle alakalı olarak ortaya çıkan fiziksel enerjiyi harcayamayıp gerginliği boşaltamadığı durumlarda vücudu eski haline ve dengeli formuna dönememektedir. Bireyin vücudunun yoğun olarak uyarılmış olması ve uzun süre bu şekilde kalması, birtakım fiziksel sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Migren, hipertansiyon, mide ve kalp-damar rahatsızlıkları gibi durumlar yoğun olarak öfke hisseden ve bu öfkeyi dışı vuramayan bireylerde oldukça yoğun olarak görülmektedir (Yılmaz, 2004).

Bilişsel ve duygusal boyut. Gerçekleştirilen çalışmalar, öfkenin çok boyutlu bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Öfke, bedensel, bilişsel, algısal ve

davranışsal boyutları içerisinde bulundurmaktadır (Yılmaz, 2004). Yapılan açıklamalara göre, duygusal ve bilişsel olarak ortaya koyulan tepkilerin ayrı sistemler tarafından kontrol edildiği bilinmektedir. Feldman (1998), duygusal olarak verilen tepkilerin bilişsel tepkilerden daha yoğun ve baskın olduğunu ifade etmektedir. Bu görüşe göre duygusal tepkiler, bilişsel tepkilerin önüne geçmektedir. Yani bireyler ilk olarak duyguları ile tepki vermekte ve ardından o olay ya da durumu anlamaya çalışarak bilişsel tepki üretmektedirler. Ancak Feldman (1998) bireyler için bu durumun düzeltilmesi gereken bir davranış olduğunu, ilk olarak olay ya da durum ile alakalı düşünmek, algılamak, değerlendirmek gerektiğini ardından tepkide bulunmak gerektiğini vurgulamaktadır.

Davranış ve tepki boyutu. Bireyler, öfkeli hissettikleri durumlarda olay ya da durumu zihinsel olarak algılayış biçimlerine, hissedilen duygunun yoğunluğuna ve kendi davranış biçimlerine göre farklı davranış örüntüleri ortaya koymaktadırlar. Bazı kişiler, öfke duygularını diğerlerinden saklama davranışı sergilerken bazıları ise öfke duygularını dışa vurmaya seçmektedirler. Öfke anında sıklıkla ortaya koyulan tepkiler; kaçınma, bastırma, öfke duygusunu doğru zamanda ve doğru şekilde öfkenin gerçek kaynağına iletme ve öfkenin kaynağına karşı istenmeyen davranışlar ortaya koyma olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz, 2004).

Öfkenin bireyler tarafından net bir şekilde kaynağına ifade edilememesi ve bastırılması sonucunda öfke duygusu ve öfkenin gerçek kaynağı bireyler için hala sorun olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte öfke duygusunun sürekli olarak bastırılması ve ifade edilememesi, bireylerin duygusal ve fiziksel olarak problem yaşamalarına yol açabilmektedir. Bireylerin öfke duygularını sürekli olarak içlerine atmaları ve bastırmaları bir noktadan sonra o kişiler için bir alışkanlığa dönüşmektedir. Alışkanlık sonucunda da bireylerin kişisel ilişkilerinde problem yaşamalarına ve bu problemin sürekli olarak devam etmesine zemin hazırlanmaktadır. Bireylerin öfkelerini sürekli olarak biriktirmeleri, kişilerarası ilişkilerinde daha alıngan olmalarına, beklenmeyen durumlarda ve zamanlarda bireylerin kontrolsüz ve yoğun öfke davranışları ortaya koymalarına ve bu durumda da daha fazla yıkıcı sonuç elde etmelerine yol açabilmektedir (Yılmaz, 2004).

Bireylerin etrafındaki uyarıcılara yönelik olarak kişisel kontrollerini sağlayabildiklerine dair görüşlerinin baskın olması, bireylerin öfkelerini dışa vurmalarını kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte öfkenin ortaya koyulmasında, ifade edilmesine ve kontrolünde, kültürün, bireyden beklentilerin, öğrenilen davranış

örüntülerinin, ailedeki davranış örüntülerinin, eğitim düzeyinin, yaşı ve cinsiyetin etkili olduğu belirtilmektedir (Friedman, Sears ve Carlsmiths, 1993).

2.2.3.Öfkenin ifade edilmesi

Öfkenin ifade edilmesi kişiden kişiye değişiklik gösterebilmektedir. Öfkenin ifade edilmesinin değerlendirilmesinde bazı ölçütler bulunmaktadır. Bunlar; dışa dönük öfke, içe dönük öfke ve kontrol altına alınabilen öfke olarak isimlendirilmektedir. Bu konuda yapılan açıklamalar incelendiğinde duyguları bastırma eğilimi içerisinde olmanın içe dönük öfkeyle; saldırgan davranışlar ortaya koymanın dışa dönük öfkeyle; öfke duygusunun önlenmesi eğilimi de kontrol altına alınabilen öfkeyle açıklanmaktadır (Spielberger, 1991'den aktaran: Bridewell ve Change, 1997).

Öfkenin bastırılması sonucunda bireylerin öfke duygusu birikmektedir. Fakat bu biriken öfkenin belirli bir sınırı geçmesi sonucunda ortaya çıkan ilk durumda birike öfkenin tamamı dışarı atılmaktadır. Fakat bu dışa vurumda ortaya çıkan tepki, öfkeyi ortaya çıkaran olay ya da durumdan bağımsız olarak oldukça yoğun şiddette gelişmektedir. Olay ya da duruma uygun tepki ortaya koymayan birey, ardından davranışıyla ilgili bir suçluluk hissetmektedir. Bu duygu, yeni bir patlama olana kadar bireyin peşini bırakmamakta ve bazı durumlarda öfke tepkisi göstermesini engellemektedir. Bu durum da yeni bir öfke patlamasını doğurmaktadır. Geçtan (1990), bu durumu “Biriktirme-Boşaltma-Suçlama-Yeniden Biriktirme” şeklinde ortaya çıkan bir döngü olarak açıklamaktadır.

Öfke duygusu, insan doğasının içerisinde bulunmaktadır ve öfke duygusunun bireyler için işlevi bulunmaktadır. Bu nedenle öfke duygusu istenmeyen ve işlevsel olmayan bir duygu olarak ele alınmamalıdır. Ancak öfke duygusunun işlevini yerine getirebilmesi ve sağlıklı bir duygu olarak karşımıza çıkması için uygun şekilde dışa vurulması gerekmektedir. Eğer ki öfke dışa vurulmaz, içe atılırsa veya birey öfke duygusunu kendine yöneltirse; öfke işlevsiz bir duygu olarak bireyin yaşamında var olmaktadır. Öfkelerini dışa vurmayan bireyler, çoğu zaman öfke duygusunu hissettiklerini kabul etmemektedirler. Bu kişilerin, öfkeli hissettiklerinde vermiş oldukları tepkiler çoğu zaman surat asma, somurtma ve küsme gibi pasif ve edilgendir. Bu kişiler çoğu zaman diğerlerinin onların düşüncelerini bilmelerini ve anlamalarını beklemektedirler. Öfke uyandıran bir durum ya da olayla karşılaştıklarında ise ilk olarak saldırgan bir tepki göstermezler. Aynı zamanda verecekleri tepkiyi, yaşadıkları durumun önemini ve tepki-önem bağlantısını uzun

süre düşünmektedirler. Bu kişiler, öfkelerini ortaya koyabilmek için güvenli bir bölge arayışındadırlar (Westermayer, 2001'den aktaran: Özmen, 2006).

Tiedens tarafından yapılan araştırmalar sonucunda güç ve statünün öfke ifadesi ile pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Bireyler, öfkelerini dışa vuranların, üzüntülü ve kederli gözüken bireylerden daha fazla statüye sahip olduklarını düşünmüşlerdir (Tiedens, 1996'dan aktaran: Olmuş, 2001).

Cüceloğlu (2000), bireylerin bazılarının öfke hissettikleri durumlarda bu duyguyu bastırmayı tercih ettiklerini bazılarının ise imalı sözler yoluyla bu duygularını diğerlerine ilettiklerini ifade etmektedir. Bireylerin öfkелendiği kişilerin, kaybetmekten korktukları veya sevgisini bekledikleri kişiler olması durumunda öfkenin daha fazla bastırıldığı görülmektedir. Averil ise bireylerin öfke duygularını sevdikleri ve arkadaş oldukları bireylere daha fazla ifade ettiklerini ortaya koymuştur. Bu durumun sebebini ise, bireylerin sevdikleri kişiler ve arkadaşları ile daha yakın bir ilişki içerisinde bulunmaları ve bu kişilerin bireylerin davranışlarına ne şekilde tepki göstereceklerini bilmeleri olarak açıklamaktadır (Averil, 1983'ten aktaran, Danışık, 2005).

Genel anlamda bakıldığında; öfkenin ifade edilmesi bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bireyler tarafından öfkenin ifade edilmesi, tepkinin diğer bireylere veya nesnelere yansıtılması olarak açıklanmaktadır. Öfkenin kontrol altında tutulması ise, bireylerin diğerleri ile geliştirmiş olduğu ilişkilerdeki soğukkanlılık, sabırlılık, hoşgörölülük, anlayışlılık, mantıklılık gibi özelliklere ne derece hakim olduğu ile alakalı olarak değişim göstermektedir (Özer, 1994).

2.2.4.Öfkenin Kontrolü

Öfke, tüm bireylerin deneyimlediği, bireyden bireye farklı seviyelerde tepkilere yol açan ve ifade edilen bir duygu olarak açıklanmaktadır. Öfke, sağlıklı bir şekilde yönetildiğinde doğal ve sağlıklı olan insani bir duygudur. Fakat kontrol edilemediğinde birtakım yıkıcı etkileri olmaktadır. Bu etkiler bireylerin hem sosyal hem de iş yaşantılarında problemlere neden olabilmektedir. Birey, kızgınlığa ve öfke duygusuna sebep olan diğerlerini, durumları veya olayları ortadan kaldıramaz, yok edemez ve onlardan kaçınamaz. Bu nedenle öfke duygusu söz konusu olduğunda birey içsel ve dışsal olarak tepkilerini kontrol etmeli ve bu duyguyu yapıcı bir şekilde yönetmelidir (Öztürk, 2012).

Öfkenin kontrol edilmesinde kullanılan yöntemlerin hedefi genel olarak; “saldırganlıktan uzak, şiddet içermeyen, bireyin kendisine ve çevresindekilere zarar

vermeyecek şekilde hislerini ifade etme becerisini kazanması” biçiminde açıklanmaktadır (Türk Psikoloji Bülteni, 1999).

Genel anlamda değerlendirildiğinde öfkenin yönetilmesi, hem bedensel hem sözel hem de davranışsal olarak uygun olmayan, denetimsiz ve yanlış bir şekilde öfkenin ifade edilmesi sonucunda ortaya çıkan durumlardan uzaklaşmak amacıyla öfke duygusunun henüz ortaya çıkmadan engellenmesi ya da ortaya çıkan öfkenin sağlıklı ve denetimli bir biçimde açığa vurulmasının bireylere öğretilmesidir. Öfke, geri dönüşü olmayan ve cezayı zorunlu kılan bir hale bürünmeden önce mutlaka kontrol edilmelidir. Öfkesini yönetemeyen bireylerde gerginlik, stres ve kronik bir takım rahatsızlıklar görülebilmektedir (Pınar ve Pınar, 2013; Köroğlu, 2017).

Öfkenin kontrolü sırasında farklı tekniklerden yararlanılabilmektedir. Bu teknikler bireyin gereksinimleri doğrultusunda seçilebilmekte ve birey kendisine uygun yönetimi belirleyebilmektedir. Doğru tekniğin belirlenmesinde kişinin hayat tarzı, kendi kişiliği doğrultusunda seçim yapılmalı ve bireyin seçmiş olduğu tekniği uygulaması sırasında gündelik hayatında daha fazla stres, gerginlik duygusunu yaşaması da dikkat edilmesi gereken temel unsurlardan biridir (Duran vd., 2016).

Öfkenin yönetilmesi adına öfkenin dengede tutulması için 4 basamaktan oluşan bir yol izlenebilmektedir (Baltaş ve Baltaş, 2005).

a) Öfkenin kabul edilmesi: Birey ilk olarak öfke duygusunun varlığını kabul etmelidir. Birey, öfke hissettiğini kendisine söyleyemezse öfke duygusunun temel nedenini bulması imkansız hale gelecektir.

b) Öfkenin gerçek kaynağının bulunması: Öfkenin kaynağı bulunması ikinci basamaktır. Öfkenin kaynağı bazı durumlarda açık bir biçimde ortadayken bazı durumlarda belirsiz ve karmaşık olabilmektedir. Bazı durumlarda ise öfkenin kaynağı bireye zarar verebilecek yaşamında oldukça güçlü gördüğü farklı bir birey veya bireyler olabilmektedir. Bu gibi durumlarda birey öfkesini doğrudan bu bireylere yansıtmak yerine öfkesini ifade edeceği başka bir kaynak aramaktadır. Psikoloji literatüründe bu durum, yer değiştirme şeklinde isimlendirilmektedir.

c) Öfkenin nedeninin ortaya koyulması ve anlaşılması: Öfke duygusu buz dağına benzetilmektedir. Öfke duygusu ise buz dağının dış tarafta görünen bölümüdür. Öfkenin temel nedenini anlamak adına derinlere inilmesi önemlidir. Temel nedeni bulmak ve anlamak asıl nedene ilişkin çözümlerin bulunması noktasında önem taşımaktadır.

d) Öfke duygusu ile gerçekçi bir şekilde mücadele edilmesi: Öfke duygusunun denetimsiz ve uygun olmayan biçimde ifade edilmesi sonucunda problemin çözülmesi oldukça zorlaşmaktadır. Öfkenin gizlenmesi ya da yansıtılmaması da kışkırtıcı olabilmektedir. Bireyin karşısındaki kişi her ne kadar teşvik edici ve kışkırtıcı olsa dahi birey sakinliğini korumalıdır. Eğer ki saldırganlık ortaya çıkarsa istenilen koşullar sağlanıp birey öfkelenendirilmemeye çalışılabilmektedir. Bu gibi tehdit içeren davranışlar ortaya koyan birey, heyecanla ve düşmanca hislerle saldırganlığının dozunu arttırabilmektedir.

2.3.Saldırganlık

Günümüz dünyasında araştırmacılar kavram olarak saldırganlığı açıklamaya çalışırken fikir birliğini sağlayamadığı görülmektedir. Genel olarak saldırganlık kavramı için literatüre bakıldığında saldırganlığın sosyal, kültürel ve hukuk boyutunda birbirinden farklı tanımlara ulaşıldığı görülmektedir. Aynı zamanda bu kavramın günlük yaşantımızda yaygın kullanımı saldırganlığa özel olarak tanımlanmasını güçleştirdiği söylenebilmektedir (Esentürk, 2015).

Saldırganlık kavramı incelemeye alındığında kökeninin Latince ad ve gradi kelimelerinin oluşturduğu görülmektedir. İngilizcede ise aggression olarak ifade edilmekte ve ileri hareket etme anlamına gelmektedir. Bu ifadenin zıt anlamı olarak kullanılan kelime regression kelimesidir ve geriye hareket etme anlamına gelmektedir (Şahin, 2003).

Saldırganlık bireyin çevresindeki diğer insanlara psikolojik anlamda veya fiziksel olarak zarar verebilecek davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlığı birey genelde kontrolü ele alarak diğerlerine hükmetmeye ve kuralları kendi lehine kullanabilmek amacıyla tercih ettiği ifade edilmektedir. Kendi hedeflerine ulaşmasına engel olabilecek durumların ortaya çıkmasına mâni olabilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Özata, 2021).

Taylor, Peplau ve Sears saldırganlığı bireyin çevresindeki insanlara kendi amaçları doğrultusunda art niyet ile zarar vermesi isteği olarak düşünmektedir. Ancak zararlı olarak bilinen bu davranış ve tutumlar tamamen saldırganlık olarak tanımlanmamaktadır. Dolayısıyla saldırganlığı belirlemedeki ana faktör saldırganlığı ortaya çıkaran asıl sebebi belirlemek olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü davranışların dışardan görülen tarafı ile içerde gerçekleşen olayın farklı olma ihtimali durumu tamamen değiştirebilmektedir (Kaya, 2021).

Herhangi bir davranış ve tutumun saldırganlık olarak adlandırılması için öncelikle gerçekleştiği çevresel şartların incelenmesi gerekebilmektedir. Genel olarak bakıldığında saldırganlık, bireyin toplum içerisinde gerçekleştirdiği zararlar ve yıkıcı davranışlar şeklinde kabul gören davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlığa yönelik bir diğer tanım ise şu şekildedir; İçerisinde kasıt içeren, herhangi bir canlıya karşı bireyin zarar vermeye yönelik gerçekleştirdiği davranış biçimi şeklinde ifade edilebilmektedir. Buna benzer saldırganlık içeren davranışların fiziksel bir şekilde olması şart olmaması ve karşıdaki kişiye zarar verme niyetiyle yapılacak her türlü sözel veya psikolojik eylemlerde saldırganlığı ortaya çıkaran bir davranış olarak belirlenebilmektedir (Tiryaki, 2000).

Saldırganlık için bireyin karşısındaki kişiye çeşitli yollarla maddi manevi zarar vermesi şeklinde tanım yapan Şahin (2003), saldırganlığı toplum içerisinde yaşanan sosyolojik ve kültürel ortamlarda yaşanan durumlardan meydana geldiğini belirtmektedir. Dolayısıyla birey kendi amaçlarına ulaşmak için çeşitli sebeplere başvurarak saldırgan bir davranış içerisinde olabilmesi söz konusu olabilmektedir. Bir başka durum ise saldırganlığın sanatsal çalışmalarda ve sporun içinde olduğu da göz ardı edilmemelidir. Boğa güreşi, dövüş branşları gibi sporların ve sinema, film ve dizi gibi sanat icra eden mecraların şiddet içermesini bu konuya örnek teşkil edebilmektedir.

Saldırganlık bireyin karşısında bulunan kişi veya gruba zarar verme veya acı verme arzusu içeren bir davranış türü olarak tanımlanabilmektedir. Başka bir anlamda canlı ya da cansız varlıklara karşı acı çektirme isteği olarak tanımlanabilmektedir. Ancak gerçekleşen bir olayın amacı acı vermek değilse bu durumu saldırganlık çerçevesinde yorumlamak ortaya doğru sonuçlar çıkarmayacağı söylenebilmektedir. Genelde arzu edilen acı verme, yaşatma hissi bireyin öfke ve kızgınlık yaşadığı durumda ortaya çıktığı görülebilmektedir. Bireye saldırganlık anında eşlik eden bu iki duygu, bireyi saldırgan davranışlara teşvik edebilmektedir (Çakılcı, 2013).

İnsanlığın başlangıcı ile ortaya çıkan saldırganlık kavramı insanlığı bugüne kadar her zaman olumsuz etkilediğini ifade edebiliriz. Fiziksel ya da psikolojik zarar verme amacı ile gösterilen davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlık genelde ikili ilişkilerde karşılıklı küçük düşürücü sözler olarak ortaya çıktığı gibi aynı zamanda yüzbinlerce insan hayatının sonlanması ile de sonuçlandığı gözlenmektedir (Tuzgöl, 2000).

Freud saldırganlığı bireyin doğumundan ölümüne kadar onunla birlikte olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla saldırganlık içgüdüsel bir tepkiden daha çok kendi kendine ortaya çıkmasıyla meydana geldiğini düşünebiliriz. Bireyin yaşadığı toplumun bunu yasaklamasının doğru olmadığı ifade edilmektedir. Bu durumda Freud bireyde var olan potansiyel saldırganlığın atılması amacıyla alanlar oluşturulmasını bireyin bu alanlarda kendini yenilemesini öne sürmüştür. Örneğin; dövüş sporları ile ilgilenmesi ve müsabakalarına katılması bireyin bu ihtiyacını giderebileceği düşünülmektedir. Freud saldırganlık kavramını iki ana faktörde sıralamaktadır; başkasına yönelik saldırganlık ve kişinin kendi benliğine uzanan saldırganlık olarak tanımlamaktadır (Altın, 2020).

Saldırganlık, bireylerin davranışlarını anlamak ve anlamlandırmak amacıyla sosyal bilim uzmanları tarafından araştırılan oldukça önemli kavramlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda bilhassa ergenlik döneminde yükseliş gösteren saldırgan davranışların nedenlerine dair hem ulusal hem de uluslararası yazında farklı araştırmalar bulunmaktadır (Ağlamaz, 2006; Efilti, 2006; Gündüz ve Çelikkaleli, 2009; Jean, 2009). Özellikle ergenlik döneminde ortaya çıkan saldırgan davranışlar üzerinde ebeveyn-çocuk ilişkisinin rolünün önemli olduğu vurgulanmaktadır (Edens, 1999). Yapılan bir araştırmada okul ortamında yaşanan saldırganlık ve şiddet olaylarının, diğer istenmeyen davranışlar gibi okul yaşantısını olumsuz etkilemekte ve eğitim-öğretime ket vurmakta olduğu belirtilmektedir (Öğülmüş, 1995). Bununla birlikte saldırganlık, bireylerin güvenliğini tehlikeye düşüren davranışlar arasında ilk sıralardadır (Dilekmen, Ada ve Alver, 2011).

Saldırganlık, insanlık tarihi kadar eski bir kavram olmakla birlikte diğer pek çok istenmeyen davranış gibi bir hayli karmaşıktır. Saldırganlıkla ilişki çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda yer almaktadır (akt. Hogg ve Vaughan, 2011):

- Bireylerin yaralanması veya mülke zarar verilmesi ile sonuçlanan davranışlar (Bandura, 1973),
- Kişinin kendi türünden bir diğerine zarar verme amacı taşıyan eylemlerin tamamı (Scherer, Ables ve Fischer, 1975),
- Saldırgan eylemlerden kaçınma amacı taşıyan ve bu doğrultuda güdülenen başka bir canlıyı yaralamayı veya ona zarar vermeyi amaçlayan davranışlar (Baron, 1977)

- Bir diğerk işiye zarar verme hedefi ve niyetiyle sergilenen davranışların tamamı (Hogg ve Vaughan, 2011).

Kağıtçıbaşı (2010), saldırganlığı, bir kişiye veya bir şeye acı ya da zarar vermek için yapılmış davranışlar şeklinde açıklamaktadır. Ortaya koyulan bir davranışın saldırganlık amacı taşıyıp taşımadığını anlamak adına öncelikle niyete bakılmaktadır. Herhangi bir davranışın zarar verme amacı taşıyarak yapılması o davranışı saldırgan olarak nitelendirirken; bu şekilde bir amaç taşımadığında saldırgan bir davranış olarak nitelendirilmez.

2.3.1.Saldırganlığı açıklayan yaklaşımlar

Saldırganlık farklı dönemlerde sürekli olarak merak edilen bir konu olmuştur. Bu doğrultuda alanda konu ile alakalı pek çok araştırma yürütölmüştür. Saldırganlık davranışı pek çok kuram tarafından ele alınmış ve bu konuda pek çok farklı görüş ortaya atılmıştır. Araştırmacıların bazıları saldırganlığın doğuştan geldiğini öne sürerken bazıları da saldırganlığın çevresel faktörlerle ilişkili olduğunu ve öğrenilen davranışlarla ilgili olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu çalışmada psikanalitik yaklaşım, sosyal öğrenme yaklaşımı, biyolojik yaklaşım ve engellenme-saldırganlık yaklaşımı hakkında açıklamalar yer almaktadır. Psikanalitik yaklaşım. Bu yaklaşım, saldırganlığın bireyin biyolojik doğasında olduğunu ve saldırganlığın susuzuluk, açlık, cinsellik gibi doğuştan itibaren getirilen bir dürtü veya içgüdü olduğunu vurgulamaktadır. Saldırganlığın temelinde de bu içgüdünün olduğu belirtilmektedir. Psikanalitik yaklaşımın temsilcisi Freud, saldırganlığın hayatın temel içgüdülerinden olduğunu ve hayatın devamı adına saldırganlığın gerekli olduğunu belirtmektedir (Nas ve Çolakoğlu, 2017).

Freud'a göre saldırganlığın kaynağı, iddir. İd, kişiliğin ilkel yönü olarak açıklanmaktadır ve haz ilkesinden hareketle eyleme geçer. İd tarafından dürtüler anında yerine getirilmektedir. Freud tarafından ortaya koyulan kişilik kuramına bakıldığında ise libidonun yaşamın farklı dönemlerinde farklı organlara yöneldiğı görölmektedir. Bu organlar o dönem içerisinde cinsel haz bölgeleri olarak kabul edilmektedir. Bu haz bölgeleri, oral dönemde ağız; anal dönemde anüs; fallik dönemde ise bireyin karşı cinsten ebeveynine olan ilgisidir. Bu dönemde çocuk, aynı cinsiyetinden olan ebeveyne yönelik kızgınlık duygusu ve saldırganlık davranışları sergileyebilmektedir (Torun, 2016).

Freud tarafından ortaya koyulan psikoseksüel yaklaşım açısından bakıldığında saldırganlığın ilk olarak oral dönemin sonlarına doğru başladığı

belirtilmektedir. Bu dönem içerisinde çocuk, ısırma, tükürme, çiğneme, ağlama gibi davranışlarla saldırganlığa temel oluşturmaktadır (Nas ve Çolakoğlu, 2017). Anal döneme bakıldığında, çocuğun tuvaletini kontrolsüz bir biçimde dışarı bırakması saldırgan davranışa bir örnek olarak verilmektedir. Fallik döneme bakıldığında ise kız çocuk babasına olan ilgisi; erkek çocuk ise annesine olan ilgisi sebebiyle karşı cinsteki ebeveynin yerine geçmeye çalışmaktadır. Ebeveynlerin birbirine ilgisini paylaşmaktan hoşlanmayan çocuklar, aynı cinsteki ebeveynlerine karşı saldırgan duygu ve davranışlar geliştirebilmektedirler (Şahan, 2007).

Freud, bireylerin davranışlarına yön veren dürtüleri saldırganlık ve cinsellik olarak ifade etmektedir. Bununla birlikte ölüm ve yaşam içgüdüleri şeklinde iki kavram daha açıklamaktadır. Yaşam içgüdüleri cinsellik ile açıklanırken; ölüm içgüdüleri saldırganlık ile açıklanmaktadır. Ölüm içgüdüleri bireylerin yaşamlarından tamamen yok edilemediği için kişinin kendisine yönelik öfkesi, dış çevreye yöneltilir ve bu sayede organizmadaki gerilim boşalır ve kişi rahatlığa ulaşır. Bu doğrultuda saldırganlık bir nevi katarsis olarak değerlendirilmektedir (Torun, 2016). Genel anlamda değerlendirildiğinde, saldırganlık psikanalitik yaklaşım açısından yaşamı devam ettirebilmek adına gerekli bir kavram olarak belirtilmektedir.

Sosyal öğrenme yaklaşımı. Bu yaklaşım, Albert Bandura tarafından ortaya koyulmuştur. Bu yaklaşıma göre saldırganlık, öğrenilen bir davranıştır. Bu yaklaşıma göre, saldırganlık doğuştan getirilen bir durum değildir. Bu davranışların öğrenme yoluyla ortaya çıktığı savunulmaktadır. Bu yaklaşımın savunucuları genel anlamda dış çevreye önem vermişler ve saldırganlığı içsel süreçlerden ziyade çevresel süreçlerle açıklamışlardır. Bununla birlikte, geçmiş yıllardan gelen tecrübeler ve ebeveyn davranışları çocukların saldırganlık davranışları üzerinde etkili olmaktadır (Eroğlu, 2009).

Psikanalitik yaklaşıma göre saldırganlık içgüdüsel olduğu için engellenemez ve değişim gösteremez ancak sosyal öğrenme yaklaşımına göre saldırganlık engellenebilir, değişim gösterebilmektedir. Bu açıdan bu iki yaklaşım farklılık göstermektedir. Sosyal öğrenme yaklaşımı saldırganlık ve cinsiyet arasındaki ilişkiye de açıklık getirmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalarda saldırganlık konusunda, bebeklik döneminden erken çocukluk dönemine kadar incelenen dönemde cinsiyetler arasında herhangi bir farka rastlanılmamıştır. Ancak erken çocukluk döneminin ardından erkek çocuklarının büyümesi ile birlikte iş birlikçi olmayan ve daha saldırgan bir tutumda oldukları; kız çocuklarının ise bilişsel ve toplumsal bakımdan daha geniş

davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Çocukluğun erken dönemlerinde saldırganlık düzeylerinde ve davranışlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farkın bulunmaması, saldırganlığın öğrenildiğine ve biyolojik kökenli bir durum olmadığına yönelik bir görüş olarak sunulmaktadır (Kırkbir, 2014).

Biyolojik yaklaşım. Bu yaklaşım açısından saldırgan davranışlar, genetik ve biyolojik etkenler ile bağlantılıdır. Biyolojik yaklaşım, bireylerin yalnızca içgüdülerinden kaynaklı olarak değil aynı zamanda biyolojik sebeplerle de saldırgan davranışlar ortaya koyabildiklerini ifade etmektedir. Bu yaklaşım, saldırganlığın doğuştan gelen bir eğilim olduğunu vurgulamaktadır. Saldırganlık durumu söz konusu olduğunda eylemler farklılık gösterse de saldırganlığın temel kaynağı değişim göstermemektedir. Bununla birlikte biyolojik yaklaşım, saldırganlığın tecrübeye dayalı öğrenilen bir durum olmadığını vurgulamış; saldırgan davranışların türün yararına olduğunu ve bütün üyeler tarafından paylaşılan bir özellik olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda biyolojik yaklaşım da saldırganlığı bir içgüdü olarak belirtmektedir (Graham vd., 2014).

Biyolojik yaklaşım, saldırganlığın beynin belirli alanları ile bağlantılı olup olmadığını da incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda beynin saldırgan davranışlar ile bağlantılı olan bölümünün hipotalamus olduğu ortaya koyulmuştur. Bu bölüm, kalp atışı, solunum, vücut ısısı, hormonlar ve farklı birçok duyguyu kontrol altında tutmaktadır. Bu yaklaşıma göre hipotalamus, canlı türlerinin dövüşme, saldırma gibi saldırgan davranışları etkilemektedir. Beyin bölgelerinden saldırganlık ile ilişkili olduğu düşünülen bir diğer bölüm ise limbik sistemdir. Bu sistemin bir bölümü olan ve duyguların kontrol edilmesinden sorumlu olan amigdala, saldırgan davranışların meydana gelmesine yol açabilmektedir (Asıcı, 2005).

Biyolojik yaklaşım, saldırganlığın cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını da ele almıştır. Bu yaklaşıma göre, kadın ve erkeklerle ilişkili kromozom farklılıkları saldırgan davranışlar üzerinde etkili olmaktadır. Cinsiyet kromozomlarından X kadını; Y ise erkeği temsil etmektedir. Bireylerde kromozomlar XX veya XY şeklinde dağılım göstermektedirler. Ancak bazı kişilerde XYY veya XXY biçiminde fazladan cinsiyet kromozomu bulunabilmektedir. Bu yaklaşımın savunucuları, bireylerde fazladan bulunan Y veya X kromozomlarının kişilerin daha fazla saldırgan tutumlarda bulunduklarını vurgulamaktadır (Hacer, 2018).

Biyolojik yaklaşıma göre saldırganlığı etkileyen bir diğer unsur ise serotonin düzeyinin az olmasıdır. Bireylerdeki serotonin azlığı, saldırgan davranışlarda artışa yol açmaktadır. Bununla birlikte dopamin düzeyinin de düşük olması, saldırganlığı arttıran bir diğer unsur olarak açıklanmaktadır (Yelci, 2018).

Gerçekleştirilen bir takım çalışmalarda saldırganlık türlerine göre davranışın genetik olarak kuşaklara aktarılabileceği görülmüştür. Yapılan bir araştırmada belirtildiğine göre, fiziksel saldırganlık %47; sözel saldırganlık ise %28 oranında genetik olarak aktarılmaktadır (Yelci, 2018).

2.3.2.Engellenme-saldırganlık yaklaşımı.

Bu yaklaşım, Yale grubu olarak isimlendirilen, Dollard ve arkadaşları tarafından 1939 senesinde ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımı savunan araştırmacılar, saldırganlığın engellenme neticesinde meydana geldiğini belirtmektedirler. Bu yaklaşım engellenmenin her koşulda saldırgan eylemlere yol açacağını ve her saldırganlık davranışının ise engellenmeden kaynaklı olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Engellenme durumu, kişinin belirlemiş olduğu ve ulaşmayı amaçladığı noktaya ulaşamaması ve istediği şeyi uygulamaya geçirememesidir. Kişinin farklı bir dürtüsel ihtiyacını giderememesi veya engellenmesi neticesinde kişide saldırganlık ile ilişkili davranışlar açığa çıkmaktadır (İkiz, 2015).

Yaklaşımın savunduğu bakış açısına göre saldırgan davranışların temel ve tek nedeni engellenmedir. Bu yaklaşım bazı bakış açıları tarafından yoğun olarak eleştiri almıştır. Bu doğrultuda kurama yönelik yapılan iki temel eleştiri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kişinin her engellenme anında saldırgan davranışa başvurmamasıdır. İkincisi ise kişinin engellenmese bile saldırgan davranışlar gösterebiliyor olmasıdır (Çınar, 2016). Bu doğrultuda kuram ile ilgili olarak bir takım araştırmacılar yeniden bir düzenlemeye gitmişlerdir.

Yapılan bu çalışmalar sonucunda, engellenme durumunun saldırganlığın tek ve temel nedeni olmadığı; aslında saldırganlığın temel nedeninin öfke olduğu görülmüştür. Berkowitz tarafından bu kuram çerçevesinde, engellenen kişinin öfke duygusu yaşayabileceği ve öfkesini söndürmek adına saldırgan eylemler ortaya koyabileceği belirtilmiştir (Yalçın, 2016).

Kuram ile ilgili yapılan ve güncellenen araştırmalar sonucunda, kişinin engellenmesinin saldırgan eylemlere yol açabileceğini fakat bilişsel unsurların da saldırgan davranışları engelleyebileceği ortaya koyulmuştur. Yaşamın içerisinde bireyler her gün birden çok engellenme durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Fakat

kişiler, engellenme durumlarını kontrol altına alarak saldırgan davranışlarının önüne geçmektedirler (Yalçın, 2016).

2.3.3.Saldırganlığın Sınıflandırılması

Saldırganlık ile ilgili olarak çalışma yürüten kuramcılar, saldırganlığın farklı türlerde ortaya çıktığını belirtmektedirler. Bu türler; savunma için saldırganlık, zevk için saldırganlık, fiziksel ve sözel saldırganlık, etkinsi ve tepkisel saldırganlık, bir amaca varmada saldırganlık ve kültürel bir unsur olarak saldırganlık olarak isimlendirilmektedir (Hasta ve Gürel, 2013). Aşağıda bu türler hakkında açıklamalar yer almaktadır.

- Savunma için saldırganlık. Saldırgan eylemler, bireylerin biyolojik varlıklarına ilişkin yönelmiş tehlikelere karşı bir savunma hali olarak değerlendirilmektedir. Engellenme neticesinde meydana gelen saldırganlık, savunma adına yapılan saldırganlığın özel bir formu olarak açıklanmaktadır.
- Zevk için saldırganlık. Bireyler bazı durumlarda, yalnızca zevk aldıkları için bu gibi saldırgan davranışlarda bulunabilmektedirler. Örneğin, küçük bir çocuğun kendisine hiçbir zarar vermeyen bir kedinin kuyruğunu çekmesi ve bundan zevk alması gibi davranışlar zevk için saldırganlık olarak değerlendirilmektedir.
- Fiziksel ve sözel saldırganlık. Berkowitz (1993), saldırganlık türlerini fiziksel, sözel ve doğrudan, dolaylı olarak açıklamaktadır. Fiziksel ve doğrudan saldırganlık, hakaret edilmesi durumunda bireyin bir tepki olarak diğerine vurması gibi durumları örnek göstererek açıklanmaktadır. Fiziksel ve doğrudan olmayan saldırganlık ise hakaret edilmesi durumunda bireyin bir tepki olarak kişinin arabasına benzin yerine şekerli su koymak gibi durumları örnek göstererek açıklanmaktadır.
- Sözel ve doğrudan saldırganlık, hakaret karşısında bağırarak tepki göstermek; sözel ve doğrudan olmayan saldırganlık ise hakaret karşısında kişi hakkında söylenti çıkarmak veya dedikodu yapmak gibi durumları örnek göstererek açıklanmaktadır.

Açıklanan son iki tür öfke şeklinde açıklanmaktadır. Çünkü bu tür, sözel tepkilerden meydana gelmektedir. Toplum tarafından bu değerlendirmenin yapılması ve fiziksel saldırganlığın, sözel öfkeden ayrılmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Terzi, 2009).

Etkinci ve tepkisel saldırganlık. Cherer ve diğerleri, güdülenme sonucunda ortaya çıkan saldırgan eylemleri “etkinci” ve “tepkisel” şeklinde ikiye ayırmaktadırlar. Cherer ve diğerleri, bu iki tür arasındaki farkı, saldırgan eylemin güdülenmesinden kaynaklı olarak açıklamaktadır.

Psikanalitik ve etolojik yaklaşımı benimseyen “etkinci” yaklaşıma göre saldırganlık, çevreden kaynaklı harekete geçirici uyaranlara yönelik gösterilen tepkilere odaklanmaktadır. Her bireyin kurtulmak istediği gerilimden kaynaklı olduğunu varsayım olarak kabul etmektedirler. Etkinci yaklaşımlar, bu gerilimin bireyin içerisinde zaten bulunan itici güçlerden, tepkisel yaklaşımlar ise engellenme durumlarından kaynaklı olduğunu vurgulamaktadır (Terzi, 2009).

Bir amaca varmada amaç olarak saldırganlık. Bir amaca varma konusunda araç olarak kullanılan saldırganlık tepkisi, amaçlanan bir noktaya ulaşmak için ortaya koyulan davranış kalıplarıdır (Öğülmüş, 1995). Bu türde saldırganlık, içgüdüsel öğrenmeden farklı olarak, çevresel öğrenme neticesinde de ortaya çıkabilen bir durum olarak ele alınmaktadır (Kassinove, 2005). Örneğin derslerine ilgi göstermeyen ve ödevlerini yapmayan bir çocuğun, babası tarafından dövüldükten sonra, çocuğun ders yapması durumunda bir baba çocuğunun ödev yapması ve ders çalışması için sürekli olarak dayaa başvuracaktır. Bu doğrultuda saldırgan davranışlar, bir amaca ulaşma noktasında başarı elde etmesi sonucunda tekrarlanma olasılığı artacaktır.

Kültürel bir unsur olarak saldırganlık. Saldırganlık, sosyal-kültürel ya da sadece kültürel bir ortamda biçimlenen bir davranış olarak da meydana gelebilmektedir (Kuşluvan, 1999). Bir toplum içerisinde kültürel öğelerde saldırgan davranışlar doğal, doğru veya beğenilir bir tutum olarak kabul ediliyorsa normal bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Ancak saldırganlık toplum tarafından, kınanan ve ürkütücü olarak görülen bir davranış olarak değerlendiriliyorsa tehlikeli bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda saldırganlığın kültürel bir unsur olarak öğrenildiği belirtilmektedir.

2.3.4.Saldırganlığı Etkileyen Unsurlar

Saldırganlığı etkileyen unsurlar ile ilgili gerçekleştirilen pek çok araştırma, duygusal dengesizlik, dürtüsellik, antisosyal kişilik özellikleri, sosyal ve bilişsel sorunlar, sosyal red yaşama, fiziksel ve duygusal istismar durumu, akranlardan öğrenme, anne ve babadan model alma, medya aracılığı ile sosyal öğrenme gibi unsurların doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymuşlardır (Boxer ve Tisak, 2003).

Saldırganlığın nedenleri ile ilgili yapılan açıklamalara bakıldığında en önemli unsurun ebeveyn tutumları ile ilgili olduğu belirtilmektedir. Bireylerin sosyalleşme süreçleri aile içerisinde başlamakta yaşamları boyunca süregelmektedir. Anne-babanın çocukların davranışlarını nedensiz bir biçimde engellemesi, davranışlarının ve isteklerinin eleştirilmesi, sık olarak cezalandırılması veya çocuğun istediği her şeye boyun eğilmesi ya da ihmal edilmesi çocuklarda saldırgan davranışların ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Aile ile ilgili unsurların haricinde bireylerin cinsiyetleri, ekonomik koşulları, ebeveynlerin eğitim düzeyi, çalışma hali, evlilik ilişkisindeki problemler, işsizlik, boşanma durumu, hastalık gibi unsurlar da saldırgan eylemlerin meydana gelmesinde önemli görülmektedir (Aral vd., 2004).

Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin saldırganlık üzerinde etkisi olduğuna dair pek çok araştırma yer almaktadır (Güner, 1995; Kahraman, 2000). Bu çalışmalardan elde edilen ortak sonuç, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarda ve ergenlerde ortaya çıkan saldırgan davranışların azaldığı görüşünü desteklemektedir. Cinsiyet unsurunun incelendiği araştırmalarda ise benzer bulgulara ulaşılmış, yapılan araştırmalar erkeklerin daha fazla saldırgan davranışlar ortaya koyduğu belirtilmiştir (Eroğlu, 2009; Marcus ve Betzer, 1996; Şahan, 2007). Aynı zamanda doğum sırası da saldırganlık üzerinde etkisi olan bir unsurdur (Başaran, 2008; Gürsoy, 2002). Yaş açısından bakıldığında ise bilhassa ergenlik döneminde yaşı yükselmesi ile birlikte saldırgan davranışlarda artış meydana geldiği ortaya koyulmuştur (Başaran, 2008; Şahan, 2007).

Şahan (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, saldırganlık üzerinde etkisi olan unsurlar incelenmiştir. Araştırma sonucunda problem çözme becerileri, özsaygı, akran baskısı değişkenlerinin saldırgan davranışlar üzerinde etkisi olduğu görülmüştür.

Greenberg ve diğerleri (1993) tarafından yapılan literatür taraması sonucunda saldırgan davranışlar açısından çocukları riskli duruma taşıyan dört unsur olduğu belirtilmiştir. Bunlar;

- Biyolojik unsurlar
- Ailenin ekolojisi
- Ebeveynlerin sosyalleşme ve yönetme becerileri

- Bebeklik ve çocukluk dönemindeki bağlanma ilişkileri olarak gruplandırılmıştır.

Dördüncü unsur olarak açıklanan bağlanma ilişkileri temelde üç ana sistem aracılığı ile açıklanmaktadır. Bunlar;

1. Güvensiz bağlanma örüntüsü sergileyen çocukların diğer bireyler ile olan ilişkilerinde ihmal edileceklerine ya da reddedileceklerine ilişkin içsel bir model oluşturmaktadırlar. Bu durum sonucunda bireyler diğerlerine karşı öfke ve aşırı tetikte olma gibi tepkisel saldırganlıklar ortaya çıkabilmektedir.

2. Bakım verme eylemini düzenleyen bağlanma yaklaşımlarında meydana gelen bozulmalar çocukluk döneminde saldırganlığa yol açabilir.

3. Güvenli veya güvensiz bağlanma sonucunda olumlu veya dirençli bir sosyal yönelim meydana gelebilir. Güvensiz bağlanma sonucunda bireyler, sosyal olarak deneyimlere açık olmazlar ve düşük sosyal ilgi ile karşılaşır. Bu da saldırgan davranışlara yol açabilmektedir (Marcus ve Kramer, 2001).

Yukarıda bahsedilen birinci ve ikinci sistem söz konusu olduğunda, cezalandırıcı ve tutarsız bir bağlanma tecrübesi, çocuğun ilişkilerinin düşmanca olduğunu içeren bilişsel ve duygusal temalar ortaya çıkarmasına neden olabilir. Bu duygusal ve bilişsel işleyen süreçler, çocuğun saldırgan eylemlere yönelmesine yol açabilmektedir. Bunun nedeni ise çocukların, saldırganlık ve düşmanlık kavramlarını yakın ilişkilerin bir özelliği olarak değerlendirmeleri ve bu beklentide olmalarından kaynaklanmaktadır (Edens, 1999).

Son sistem ile aynı doğrultuda değerlendirmeye yol açan bir araştırmada güvensiz bağlanma örüntüsü sergileyen çocukların, saldırganlık seviyelerinin diğerlerine göre daha yüksek aynı zamanda sosyal ilgilerinin de daha düşük olduğu görülmüştür (Marcus ve Kramer, 2001). Bununla birlikte aynı çalışmada, güvensiz bağlanan çocukların, yaşlıları tarafından daha fazla reddedildikleri ve yaşlılarına yönelik daha az özgeci eylemler ortaya koydukları sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.İlgili Araştırmalar

Yıldız (2009) sporsal faaliyetler içerisinde olan ve olmayan bireyler üzerinde yaptığı araştırmada spor faaliyetlerine katılmayan bireylerin katılan bireylere göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek çıktığı görülmektedir.

İlhan (2014:1-87) yaptığı çalışmada, hemşirelerin iş ortamındaki öfkesel düzeylerinin hangi seviyede olduğunu ve bu öfkesel seviyenin nasıl yansıtıldığını tespit ederek; hangi önlemlerin alınması gerektiğini anlatan tezler ileri sürmüştür.

Yapılan bir diğer çalışmada ise cinsel bilgi arttıkça cinsel olarak sağlanan doyumun da yükseldiği görülmüştür. Bununla birlikte en yaygın olan cinsel mitin ise “seksi erkekler başlatır” olarak ortaya koyulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ziya, 2015).

Yapılan bir diğer çalışmada ise 222 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada, cinsellik ile ilgili bilgi düzeyi yükseldikçe bireylerin cinsel mitlere inanma düzeylerinin de azaldığı ortaya koyulmuştur. Yine aynı araştırmada, bekar ve çalışan bireylerin cinsel mitlere inanma seviyeleri daha düşükken; eğitim seviyesi ve cinsel mitlere inanma düzeyi arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı ortaya koyulmuştur (Bozkurt, 2016).

Eroğlu ve İrdem (2016), araştırmalarını; örgüt yapılarındaki öfke seviyeleri, öfkeyi yansıma şekli ve öfkeyi kontrol etme seviyelerini, Pamukkale Üniversitesi bünyesinde çalışan yönetici ve öğretim üyeleri ile öğrenci gruplarını kapsayan anketler aracılığıyla yapmışlardır.

Özdemir ve Çivitci (2016), öfke duygusu ile ilgili yaptıkları çalışmada; öfkesel davranışların ve bu davranışların kontrolünün eğitimi hakkında bilgi vermekte ve bu eğitimlerin üniversite öğrencileri üzerindeki etkiel durumlarının neler olduğunu anlatmıştır.

Aygin ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite bireylerinin cinsel yönelim mitlerine inanma oranları ortaya koyulmuş ve kadın bireylerin yaklaşık olarak %50’sinin cinsel mitlere inanma düzeylerinin yüksek olduğu ortaya koyulmuştur.

Şahbaz (2017)’nin yürütmüş olduğu bir araştırma kapsamında ise 150 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda eğitim düzeyi ile cinsel yönelim mitlerine inanma düzeyi arasında herhangi bir farklılaşma bulunmadığı ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte ilde yaşayan bireylerin ilçede yaşayan bireylere göre mitlere inanma düzeylerinin daha az olduğu; 18-25 yaş aralığındaki bireylerin ise 30 yaş ve üzerindeki bireylere göre mitlere inanma düzeylerinin daha az olduğu görülmüştür.

Çalışkan (2018) ise sınıf ve branş öğretmenlerinin öfke düzeyini karşılaştırmış; farklılıkları kategorilere ayırmıştır.

Avcı (2020), örgütlerdeki öfke yönetim metotlarının nasıl uygulanacağını kademeli bir şekilde anlatmıştır.

Taşdemir (2020) spor yapan öğrencilere yönelik yaptığı araştırmada, spor organizasyonlarına katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere göre saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu istatistiksel veriler ile belirtmektedir.

BÖLÜM III

Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada kullanılan model, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve çözümlenmesi süreci hakkında açıklamalar yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Metodu

Bu araştırma betimsel desende tasarlanmıştır. Çalışmada KKTC SOS yurdunda kalan ve kalmakta olan bireylerin cinsel yönelim, saldırganlık ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, genel tarama modellerinden bir tanesidir. Genel tarama modelleri, belirli bir evren ile ilgili genel geçer bir bilgiye ulaşılması hedeflenmektedir. Bu hedefle araştırmalar, evrenin bütünü veya evrenden elde edilen bir örneklem aracılığıyla yapılmaktadır. İlişkisel tarama modeli ile iki ya da daha çok değişkenin bir arada değişim gösterip göstermediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda değişimin büyüklüğü ve yönü hakkında da bilgi alınmasını amaçlamaktadır. Bu model aracılığı ile bulunan ilişkilerde gerçek neden-sonuç ilişkisi bulunmaz ancak bu ilişki hakkında çıkarımda bulunma imkanı elde edilmektedir (Karasar, 2018).

3.2.Çalışma Grubu

Bu çalışma kapsamında ulaşılan çalışma grubu, KKTC SOS yurdunda daha önce kalmış olan ve halen kalan bireylerdir. Bireyler seçilirken uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Uygun örnekleme yöntemi, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden bir tanesidir. Araştırmacının zaman, işgücü ve ekonomik açıdan kısıtlı olduğu durumlarda tercih edilmektedir. Bu sayede katılımcılara uygulama yapılabilir ve kolay ulaşılabilir yöntemlerle ulaşılmıştır (Büyüköztürk vd., 2012).

Bu çalışma kapsamında da 100 bireye ulaşılmıştır. Veriler kontrol edildiğinde araştırmaya katılan tüm bireylerin veri toplama araçlarını eksiksiz doldurduğu görülmüştür. Bu kapsamda çalışmanın örneklem grubunu KKTC SOS yurdunda kalan 100 birey oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan bireylere ait demografik bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken	f	%
Cinsiyet		
Kadın	75	75,0
Erkek	25	25,0
Yaş		
15-17 yaş	22	22,0
18-20 yaş	65	65,0
21 ve üzeri	13	13,0
Eğitim Düzeyi		
Lise	60	60,0
Üniversite	40	40,0

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında bireylerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ayrıca cinsel yönelim mitlerini tespit etmek için “Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği”, öfke düzeylerini ölçmek için “Çok Boyutlu Öfke Ölçeği”, saldırganlık düzeylerini ölçmek için ise “Saldırganlık Ölçeği” kullanılmıştır. Kullanılan araçlarla ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından araştırmaya katılan bireylerin demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda; cinsiyet, yaş ve eğitim durumu özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır (Ek1).

3.3.2. Cinsel yönelim mitleri ölçeği (CYMÖ)

Bireylerin cinsel yönelim ile ilgili mitlerinin incelenmesi amacıyla Evcili (2019) tarafından geliştirilen ölçek, 19 maddeden oluşmaktadır (Ek2). Ölçek 5’li likert tipinde değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 19 iken en yüksek puan ise 95’dir. Ölçekten alınan puanlar değerlendirilirken herhangi bir kesme noktası belirtilmemiştir. Ancak alınan puanlar arttıkça bireylerin cinsel yönelimlerle ilişkili mitlere sahip olma durumlarının da arttığı belirtilmektedir

(Evcili, 2019). Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.85 bulunduğundan dolayı ölçek güvenilir kabul edilmektedir.

Ölçek, beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; hastalık algısı, etiyoloji, cinsel davranış, toplumsal algı ve genel görünüm olarak isimlendirilmiştir (Evcili, 2019). Bu araştırma kapsamında hem toplam puan hem de alt boyutlar ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

3.3.3.Çok boyutlu öfke ölçeği (CBÖÖ)

Ölçek, Balkaya ve Şahin (2003) tarafından öfkenin fiziksel belirtileri, öfkenin oluşmasına neden olan koşulları, öfke ile ilgili düşünceleri ve öfke durumunda ortaya koyulan davranışları belirlemek ve katılımcılarının algılarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte toplam 158 madde yer almaktadır. Beşli likert tipinde değerlendirilen ölçek 5 boyuttan meydana gelmektedir. Bu boyutlar; “Öfke Belirtileri”, “Öfkeye Yol Açan Durumlar”, “Öfkeyle İlişkili Düşünceler”, “Öfkeyle İlişkili Davranışlar” ve “Kişilerarası Öfke” şeklinde adlandırılmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesinde tamamına ait toplam puan hesaplaması yapılamamakta, alt boyutlar temelinde hesaplama yapılabilmektedir. Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili yapılan incelemeler sonucunda ise ölçeğin güvenilir olduğu görülmüştür. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde 0.11 ($p<.01$) ve 0.76 ($p<.001$) arasında anlamlı olarak değişim gösteren korelasyonlar olduğu görülmüştür (Balkaya ve Şahin, 2003).

3.3.4.Saldırganlık Ölçeği (SÖ)

Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen ölçeğin, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Madran (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. 29 maddeden oluşan ölçek 5’li likert tipinde değerlendirilmektedir.

Ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar düşmanlık, öfke, sözel saldırganlık ve fiziksel saldırganlık olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin yapılan analiz sonuçları, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin analizler sonucunda; toplam için 0.85, fiziksel saldırganlık alt boyutu için 0.78, düşmanlık alt boyutu için 0.71, öfke alt boyutu için 0.71 ve sözel saldırganlık alt boyutu için 0.48 olarak belirlenmiştir (Madran, 2012).

3.4.Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılması planan ölçme araçları ile ilgili gerekli izinler geliştiricilerden alındıktan sonra ilk olarak etik kurul iznine başvurulmuştur. Ardından veri toplama araçları bir araya getirilerek veri toplama seti meydana gelmiştir. Bu set içerisinde ilk olarak çalışmanın neden yapıldığı, verilerin gizliliği ve

yalnızca çalışma kapsamında kullanılacağı hakkında açıklamalar bulunmaktadır. Ardından ölçme araçlarının nasıl ve ne şekilde doldurulacağı açıklanmıştır. Çalışma kapsamında veri toplama araçları yalnızca gönüllü olan katılımcılara verilmiştir.

Çalışma kapsamında veriler analiz edilirken SPSS programından yararlanılmıştır. Analizlerde hata payı .05 olarak kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesi Shapiro-Wilk testi yapılmış ve elde edilen sonuçlara ait bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Ölçeklere ait normallik testleri

	Shapiro-Wilk			Çarpıklık	Basıklık
	İst.	sd	P		
Öfke Belirtileri	0,961	100	0,005	0,533	-0,368
Öfkeye Yol Açan Durumlar	0,976	100	0,069	-0,571	0,583
Ciddiye alınmama	0,973	100	0,037	-0,575	0,469
Haksızlığa uğrama	0,959	100	0,003	-0,579	0,362
Eleştirilme	0,977	100	0,071	-0,291	-0,299
Öfkeyle İlişkili Düşünceler	0,955	100	0,002	0,744	0,440
Öfkesine yönelik düşünceler	0,953	100	0,001	0,716	0,330
Diğerlerine yönelik öfke düşünceleri	0,923	100	0,000	1,010	0,871
Kendisine yönelik öfke düşünceleri	0,960	100	0,004	0,506	-0,329
Dünyaya yönelik öfke düşünceleri	0,960	100	0,004	0,426	-0,507
Öfkeyle İlişkili Davranışlar	0,971	100	0,027	-0,580	1,282
Saldırgan davranışlar	0,984	100	0,278	0,170	0,448
Sakin davranışlar	0,967	100	0,012	-0,634	0,867
Kaygılı davranışlar	0,952	100	0,001	0,581	0,401
Kişilerarası Öfke	0,988	100	0,534	0,178	0,135
İntikam tepkileri	0,974	100	0,045	0,588	0,306
Pasif-agresif tepkileri	0,982	100	0,188	-0,045	0,413
İçe dönük tepkileri	0,980	100	0,135	0,239	-0,080
Umursamaz tepkileri	0,967	100	0,013	-0,025	-0,421
Fiziksel Saldırganlık	0,991	100	0,763	-0,198	-0,083
Öfke	0,972	100	0,034	0,418	0,756
Düşmanlık	0,977	100	0,073	-0,326	0,320
Sözel Saldırganlık	0,972	100	0,034	0,377	0,210
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	0,983	100	0,213	0,042	0,629
Hastalık Algısı	0,964	100	0,008	-0,361	-0,511
Etiyoloji	0,971	100	0,026	-0,132	-0,868
Cinsel Davranış	0,961	100	0,004	-0,288	-0,683
Toplumsal Algı	0,919	100	0,000	0,877	0,299
Genel Görünüm	0,960	100	0,004	-0,241	-0,312
Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği	0,971	100	0,027	-0,250	-0,544

Tablo 2. incelendiğinde katılımcıların Çok Boyutlu Öfke Ölçeği, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği puanlarının normal dağılım

göstermediği belirlenmiş olup, araştırma hipotezlerinin test edilmesinde nonparametrik testler kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyetine ve eğitim durumuna göre Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği puanları Mann-Whitney U testiyle, yaş grubuna göre Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği puanları ise Kruskal-Wallis H testiyle test edilmiştir. Ayrıca regresyon analizi uygulanmıştır.

BÖLÜM IV

Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak değişkenlere ait betimsel istatistikler sunulmuştur. Ardından değişkenler arasındaki ilişkilere yer verilmiştir. Bölümün sonunda ise cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlığın demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

4.1.Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler

Çalışmanın yürütüldüğü örneklem grubu içerisinde yer alan kişilerin cinsel yönelim mitleri ölçeğinden almış oldukları puanları yansıtan ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri hesaplanmış, elde edilen bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeğine Ait Betimsel İstatistikler

	N	Ort.	s	Min	Max
Hastalık Algısı	100	12,65	4,23	4	20
Etiyoloji	100	17,11	4,45	6	26
Cinsel Davranış	100	8,80	3,04	3	15
Toplumsal Algı	100	8,93	3,94	4	20
Genel Görünüm	100	6,22	1,98	2	10
Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği	100	53,71	13,77	25	81

Tablo 4. 'te cinsel yönelim mitleri ölçeğine ait betimsel istatistikler verilmiş olup, ölçekte genelinden alınan ortalama puan $53,71 \pm 13,77$ bulunmuştur. Katılımcılar ölçeğin alt boyutları olan hastalık algısından ortalama $12,65 \pm 4,23$ puan, etiyojiden $17,11 \pm 4,45$ puan, cinsel davranıştan $8,80 \pm 3,04$ puan, toplumsal algıdan $8,93 \pm 6,22$ puan ve genel görünümünden $6,22 \pm 1,98$ puan almıştır.

4.2.Demografik Değişkenlerin Cinsel Yönelim Mitleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Cinsel yönelim mitlerinin cinsiyet, yaş ve eğitim durumu demografik değişkenleri bakımından farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amacıyla Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Tablo 4.

Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	Ort.	s	M	SO	Z	p
Hastalık Algısı	Kadın	75	13,21	4,33	14	54,98	-2,683	0,007*
	Erkek	25	10,96	3,47	11	37,06		
Etiyoloji	Kadın	75	16,92	4,52	18	49,37	-0,674	0,500
	Erkek	25	17,68	4,28	17	53,88		
Cinsel Davranış	Kadın	75	8,89	3,13	9	51,35	-0,512	0,608
	Erkek	25	8,52	2,79	8	47,94		
Toplumsal Algı	Kadın	75	9,01	4,02	8	50,91	-0,244	0,807
	Erkek	25	8,68	3,75	8	49,28		
Genel Görünüm	Kadın	75	6,23	2,12	6	51,01	-0,310	0,756
	Erkek	25	6,20	1,53	6	48,96		
Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği	Kadın	75	54,27	14,41	56	51,71	-0,725	0,469
	Erkek	25	52,04	11,76	54	46,86		

*p<0,05

Tablo 4.'te verilen Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre kadın ve erkek katılımcıların cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar yoktur ($p>0,05$). Kadın katılımcıların cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar erkeklere göre yüksek olsa da anlamlı seviyede değildir. Katılımcıların cinsiyetine göre ölçekteki hastalık algısından aldıkları puanların arasındaki farkların istatisti olarak anlamlı olduğu gözlenmiş ve kadınların puanları erkeklerden fazla bulunmuştur.

Tablo 5.

Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

	Yaş grubu	n	Ort.	s	M	SO	X2	p
Hastalık Algısı	15-17 yaş	22	11,59	4,07	12,5	43,57	4,017	0,134
	18-20 yaş	65	13,32	4,01	14	54,72		
	21 yaş ve üzeri	13	11,08	5,11	12	41,12		
Etiyoloji	15-17 yaş	22	16,09	3,66	16,5	43,25	2,224	0,329
	18-20 yaş	65	17,60	4,46	18	53,53		
	21 yaş ve üzeri	13	16,38	5,49	15	47,62		
Cinsel Davranış	15-17 yaş	22	7,77	2,64	7	39,52	4,226	0,121
	18-20 yaş	65	9,18	3,07	10	54,15		
	21 yaş ve üzeri	13	8,62	3,31	10	50,85		
Toplumsal Algı	15-17 yaş	22	9,00	3,79	9	52,39	0,361	0,835

	18-20 yaş	65	9,06	4,12	8	50,68		
	21 yaş ve üzeri	13	8,15	3,36	8	46,38		
	15-17 yaş	22	6,32	2,23	6	51,05	0,095	0,953
	18-20 yaş	65	6,23	1,88	6	50,77		
Genel Görünüm	21 yaş ve üzeri	13	6,00	2,20	6	48,23		
	15-17 yaş	22	50,77	12,07	50,5	44,18	2,045	0,360
Cinsel Yönelim	18-20 yaş	65	55,40	13,77	56	53,52		
Mitleri Ölçeği	21 yaş ve üzeri	13	50,23	15,94	56	46,12		

Tablo 6.'te araştırmanın örneklemini oluşturan bireylerin yaşına göre cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını karşılaştırmada kullanılmış olan Kruskal-Wallis H testi bulgularına değinilmiştir.

Tablo 6.'e göre katılımcıların yaşına göre göre cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar yoktur ($p>0,05$). 18-20 yaş grubu bireylerin cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları diğer yaş gruplarındaki katılımcılardan fazla olsa da, söz konusu fark anlamlı seviyelerde değildir.

Tablo 5.

Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarının Eğitime Göre Karşılaştırılması

	Eğitim durumu	n	Ort.	s	M	SO	Z	p
Hastalık Algısı	Lise	55	12,36	3,65	13	48,22	-0,872	0,383
	Üniversite	45	13,00	4,87	13	53,29		
Etiyoloji	Lise	55	16,91	4,29	17	49,14	-0,521	0,602
	Üniversite	45	17,36	4,68	18	52,17		
Cinsel Davranış	Lise	55	8,60	2,81	9	48,05	-0,941	0,347
	Üniversite	45	9,04	3,32	10	53,50		
Toplumsal Algı	Lise	55	8,56	3,23	8	49,68	-0,314	0,754
	Üniversite	45	9,38	4,66	8	51,50		
Genel Görünüm	Lise	55	6,22	1,89	6	49,63	-0,337	0,736
	Üniversite	45	6,22	2,11	6	51,57		
Cinsel Yönelim	Lise	55	52,65	11,85	54	47,62	-1,099	0,272
Mitleri Ölçeği	Üniversite	45	55,00	15,85	56	54,02		

Tablo 7.'da katılımcıların eğitim seviyelerine göre cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar yoktur ($p>0,05$). Eğitim seviyesi üniversite olan bireylerin cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından,

etiolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları eğitim seviyesi lise olan katılımcılardan fazla olsa da, söz konusu fark anlamlı seviyelerde değildir.

4.3.Cinsel Yönelim Mitleri, Öfke ve Saldırganlık Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu araştırma kapsamında incelenen değişkenler, cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlıktır. Bu kapsamda değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için Spearman Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo 6.

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	n	Ort.	S	Min	Max
Öfke Belirtileri	100	37,10	12,33	18	65
Öfkeye Yol Açan Durumlar	100	151,00	29,62	51	205
Ciddiye alınmama	100	75,10	13,98	30	100
Haksızlığa uğrama	100	59,42	13,77	16	80
Eleştirilme	100	16,48	4,56	5	25
Öfkeyle İlişkili Düşünceler	100	68,73	23,55	30	139
Öfkesine yönelik düşünceler	100	19,84	6,99	9	42
Diğerlerine yönelik öfke düşünceleri	100	20,13	8,09	9	45
Kendisine yönelik öfke düşünceleri	100	16,50	5,98	7	33
Dünyaya yönelik öfke düşünceleri	100	12,26	4,63	5	23
Öfkeyle İlişkili Davranışlar	100	69,04	12,79	27	96
Saldırgan davranışlar	100	31,55	6,81	13	50
Sakin davranışlar	100	26,23	7,25	10	41
Kaygılı davranışlar	100	8,95	2,56	4	16
Kişilerarası Öfke	100	123,59	30,79	53	204
İntikam tepkileri	100	61,56	19,21	24	116
Pasif-agresif tepkileri	100	31,09	7,78	10	50
İçe dönük tepkileri	100	25,74	7,58	12	45
Umursamaz tepkileri	100	7,76	2,36	3	13

Tablo 8.'de araştırmanın örneklemindeki bireylerin Çok Boyutlu Öfke Ölçeğindeki alt boyutlardan aldıkları puanlar verilmiştir.

Tablo 8'ye göre katılımcılar Çok Boyutlu Öfke Ölçeğindeki öfke belirtilerinden ortalama $37,10 \pm 12,33$ puan almıştır. Katılımcılar öfkeye yol açan durumlardan $151 \pm 29,62$ puan, öfkeyle ilişkili düşüncelerden $68,73 \pm 23,55$ puan almış olup bu alt boyutta yer alan , öfkeyle ilişkili davranışlardan $69,04 \pm 12,79$ puan ve kişilerarası öfkeden $123,59 \pm 30,79$ puan almıştır.

Tablo 7.

Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanları ile Çok Boyutlu Öfke Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar

		Hastalık Algısı	Etiyoloji	Cinsel Davranış	Toplumsal Algı	Genel Görünüm	Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği
Öfke Belirtileri	rho	0,344	0,418	0,197	0,266	0,234	0,401
	p	0,000*	0,000*	0,049*	0,007*	0,019*	0,000*
Öfkeye Yol Açan Durumlar	rho	0,505	0,507	0,529	0,393	0,234	0,561
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,019*	0,000*
Ciddiye alınmama	rho	0,479	0,500	0,530	0,387	0,230	0,555
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,021*	0,000*
Haksızlığa uğrama	rho	0,469	0,459	0,494	0,342	0,203	0,505
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,043*	0,000*
Eleştirilme	rho	0,455	0,394	0,435	0,377	0,254	0,497
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,011*	0,000*
Öfkeyle İlişkili Düşünceler	rho	0,387	0,472	0,349	0,483	0,378	0,540
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Öfkesine yönelik düşünceler	rho	0,397	0,424	0,320	0,481	0,316	0,509
	p	0,000*	0,000*	0,001*	0,000*	0,001*	0,000*
Diğerlerine yönelik öfke düşünceleri	rho	0,338	0,446	0,358	0,439	0,362	0,505
	p	0,001*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Kendisine yönelik öfke düşünceleri	rho	0,362	0,445	0,320	0,425	0,360	0,486
	p	0,000*	0,000*	0,001*	0,000*	0,000*	0,000*
Dünyaya yönelik öfke düşünceleri	rho	0,318	0,418	0,270	0,397	0,332	0,451
	p	0,001*	0,000*	0,007*	0,000*	0,001*	0,000*
Öfkeyle İlişkili Davranışlar	rho	-0,030	0,105	-0,050	-0,099	-0,025	0,002
	p	0,767	0,297	0,619	0,327	0,802	0,981
Saldırgan davranışlar	rho	0,510	0,526	0,389	0,345	0,350	0,552
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Sakin davranışlar	rho	-0,406	-0,511	-0,476	-0,533	-0,348	-0,608
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Kaygılı davranışlar	rho	0,377	0,448	0,334	0,349	0,422	0,475
	p	0,000*	0,000*	0,001	0,000*	0,000*	0,000*
Kişilerarası Öfke	rho	0,410	0,497	0,466	0,520	0,379	0,609
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
İntikam tepkileri	rho	0,389	0,459	0,421	0,534	0,369	0,581
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Pasif-agresif tepkileri	rho	0,370	0,395	0,442	0,333	0,415	0,506
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,001	0,000*	0,000*
İçer dönük tepkileri	rho	0,322	0,385	0,332	0,429	0,208	0,457
	p	0,001*	0,000*	0,001*	0,000*	0,038*	0,000*
Umursamaz tepkileri	rho	0,063	0,116	-0,005	-0,056	-0,105	0,039
	p	0,532	0,250	0,957	0,577	0,297	0,702

* $p<0,05$

Tablo 9.'de cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları ile çok boyutlu öfke ölçeği puanları arasındaki korelasyonlara ilişkin Spearman testi bulguları gösterilmiştir.

Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfke belirtilerinden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar bulunmuştur ($p<0,05$)

Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfkeye yol açan durumların genelinden, ciddiye alınmamasından haksızlığa uğramandan ve eleştirilmeden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar gözlenmiştir ($p<0,05$).

Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfkeye yol açan durumların genelinden, ciddiye alınmamasından haksızlığa uğramandan ve eleştirilmeden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar gözlenmiştir ($p<0,05$)

Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğinde bulunan öfkeyle ilişkili davranışlar alt boyutundaki saldırgan ve kaygılı davranışlardan aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif, sakin davranışlardan aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar arasında ise negatif korelasyonlar gözlenmiştir ($p<0,05$)

Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki kişilearası öfkenin genelinden, intikam tepkileri, pasif-agresif tepkileri ve içe dönük tepkileri aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel

yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar gözlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 8.

Çok Boyutlu Öfke Ölçeği Puanlarının Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu

Model		Std. Olm.		Standardize		F	R ²
		β	S.H.	β	t	p	DüzR ₂
1	(Sabit)	85,292	4,035		21,137	0,000*	0,402
	Sakin dav.	-1,2048	0,148	-0,634	-8,117	0,000*	0,396
2	(Sabit)	49,382	7,284		6,779	0,000*	0,549
	Sakin dav.	-0,8653	0,143	-0,456	-6,060	0,000*	0,540
	Saldırgan dav.	0,8562	0,152	0,423	5,631	0,000*	
	(Sabit)	29,596	8,863		3,339	0,001*	0,602
3	Sakin dav.	-0,6725	0,145	-0,354	-4,620	0,000*	0,589
	Saldırgan dav.	0,6584	0,154	0,325	4,263	0,000*	
	Ciddiye alınmama	0,2809	0,079	0,284	3,545	0,001*	
	(Sabit)	21,737	8,857		2,454	0,016*	0,638
4	Sakin dav.	-0,5634	0,144	-0,296	-3,917	0,000*	0,623
	Saldırgan dav.	0,4236	0,166	0,209	2,547	0,012*	
	Ciddiye alınmama	0,2606	0,076	0,264	3,428	0,001*	
	Kişilerarası Öfke	0,1126	0,036	0,251	3,109	0,002*	

* $p<0,05$

Tablo 10.'da araştırmaya dahil olan bireylerin çok boyutlu öfke ölçeği puanlarının cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordama durumunun incelenmesi için Stepwise yönteminin kullanıldığı regresyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 10.'a göre çok boyutlu öfke ölçeği puanlarının cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordama durumuna ilişkin dört farklı model oluşturulmuştur.

Nihai modelin açıkladığı varyans %62,3 olup, sakın davranışlardan alınan puanların cinsel yönelim mitleri ölçeğini negatif yönde yordamakta olduğu saptanırken ($\beta=-0,296;p<0,05$), saldırgan davranışlardan ($\beta=0,209;p<0,05$), ciddiye alınmadan ($\beta=0,264;p<0,05$) ve kişilerarası öfkeden($\beta=0,251;p<0,05$) alınan puanların ise puanların cinsel yönelim mitleri ölçeğini pozitif yönde yordamakta olduğu belirlenmiştir.

Tablo 9.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	n	Ort.	s	Min	Max
Fiziksel Saldırganlık	100	25,83	4,47	13	37
Öfke	100	19,05	4,08	11	32
Düşmanlık	100	23,84	4,92	12	36
Sözel Saldırganlık	100	11,84	3,78	5	23
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	100	80,56	14,49	43	122

Tablo 11’da verilen tanımlayıcı istatistiklere göre katılımcılar Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği toplamından $80,56\pm14,49$ puan fiziksel saldırganlıktan $25,83\pm4,47$ puan, öfkeden $19,05\pm4,08$ puan, düşmanlıktan $23,84\pm4,92$ puan ve sözel saldırganlıktan $11,84\pm3,78$ puan almıştır.

Tablo 10.

Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanları ile Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar

		Hastalık Algısı	Etiyoloji	Cinsel Davranış	Toplumsal Algı	Genel Görünüm	Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği
Fiziksel Saldırganlık	rho	0,554	0,376	0,547	0,485	0,442	0,589
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Öfke	rho	0,592	0,485	0,486	0,388	0,318	0,567
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,001*	0,000*
Düşmanlık	rho	0,503	0,450	0,352	0,260	0,274	0,452
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,009*	0,006*	0,000*
Sözel Saldırganlık	rho	0,490	0,231	0,425	0,334	0,329	0,427
	p	0,000*	0,021*	0,000*	0,001*	0,001*	0,000*
Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği	rho	0,638	0,434	0,526	0,384	0,394	0,578
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*

*p<0,05

Tablo 12.'deki cinsel yönelim mitleri ölçeği ile Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanları arasındaki korelasyonların incelendiği Spearman testi sonuçları incelendiğinde, katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeği genelinden, fiziksel saldırganlıktan, öfkeden, düşmanlıktan ve sözel saldırganlıktan aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, ölçekteki hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar gözlenmiştir ($p<0,05$).

Tablo 11.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği Puanları ile Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu

Model		Std. Olm. B	S.H .	Standardize Beta	t	P	F DüzR ²	R ² DüzR ²
1	(Sabit)	11,80	5,03		2,346	0,021*	72,559	0,425
	Öfke	2,20	0,26	0,65	8,518	0,000*	0,000*	0,420
2	(Sabit)	-2,74	5,87		-0,467	0,642	50,492	0,510
	Öfke	1,38	0,31	0,41	4,444	0,000*	0,000*	0,500
	Fiziksel Saldırganlık	1,16	0,28	0,38	4,094	0,000*		

*p<0,05

Tablo 13.'da katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanlarının cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordama durumunun incelenmesi için Stepwise yönteminin kullanıldığı regresyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 13. incelendiğinde Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanlarının cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordama durumuna ilişkin iki farklı model oluşturulduğu ve en son modelin açıkladığı varyansın %50 olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeğindeki öfkeden ($\beta=0,41;p<0,05$) ve fiziksel saldırganlıktan aldıkları puanların ($\beta=0,38;p<0,05$) cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını istatistiki olarak ve pozitif yordamakta olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM V

Tartışma

5.1.Tartışma

Bu çalışma kapsamında KKTC SOS yurdunda kalan ve kalmakta olan bireylerin cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise araştırma sonucunda elde edilen bulguların alan yazın ışığında tartışılmasına yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında cinsel yönelim mitlerinin cinsiyet, yaş ve eğitim durumu değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Kadınların hastalık algısı puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte etiyoloji, cinsel davranış, toplumsal algı, genel görünüm ve toplam puan arasında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek cinsel mit inancına sahip olduğu araştırmaların olduğu gibi, cinsiyet açısından anlamlı bir farkın bulunmadığı çalışmaların da olduğu görülmüştür. Özten (2019), cinsiyete göre cinsel mitleri araştırdığı çalışmasında erkek katılımcıların, kadın katılımcılardan yüksek cinsel mit inancına sahip olduğunu saptamıştır. Tiktikçi'nin (2020) üniversite öğrencileri ile yapılmış çalışmasında yine benzer sonuçlara varılmakla birlikte, sağlık çalışanları ile yapılmış iki araştırmada da erkeklerin cinsel mit inançları, kadınlardan yüksek bulunmuştur (Şimşek, 2015; Özdemir ve Yılmaz, 2020). Bir başka iki ayrı çalışmada ise, mit puanlarında cinsiyet değişkeni açısından bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (Durukan, 2018; Yılmaz, 2018). Balkanoğlu'nun (2019) sağlık çalışanları ile yaptığı çalışmasında da yine benzer sonuçlar saptanmış, cinsel mit inançlarında erkek ve kadın katılımcılar arasında herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Ogur ve diğerlerinin (2015) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, kadın öğrencilerin erkekleri ilgilendiren cinsel mitlerle ilgili daha fazla kararsız olduklarını saptamıştır. Görüldüğü gibi araştırma bulguları arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu nedenle elde edilen sonuçların örneklem grubundan etkilendiği düşünülmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar en erken üniversite grubu öğrencileri ile yapılmıştır. Ancak bu araştırmada lise döneminde ve ergenlik döneminde olan öğrenciler de yer almaktadır. Bu nedenle henüz cinsel yönelim ile ilgili bilgi düzeyleri yerleşmemiş olabilir. Araştırma sonuçlarının bu durumdan etkilendiği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfke belirtilerinden alınan puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bireylerin öfke belirtileri yükseldikçe cinsel davranış mitlerine ilişkin düşüncelerinde de artış meydana gelmektedir. Literatür incelendiğinde cinsel yönelim mitleri ve öfke arasındaki ilişkinin incelendiği herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Ancak bireylerin sahip olduğu mitler genel anlamda sahip oldukları tutumlarla ilişkilidir (Knox, 2015; Tüysüz, 2021). Bu nedenle bireylerin mitlere inanmamaları ve bu doğrultuda tutumlarının olumlu olması öfke belirtilerinin de az olması ile ilişkili olabilir. Öfke belirtisi az olan bireyler, topluma karşı da daha anlayışlı, diğer bireylerin fikirlerine daha saygılı olabilirler. Araştırma sonuçları bu doğrultuda değerlendirildiğinde elde edilen bulgunun tutarlı olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfkeye yol açan durumların genelinden, ciddiye alınmama, haksızlığa uğramadan ve eleştirilmeden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bireylerin ciddiye alınmama, haksızlığa uğrama ve eleştirilme düzeyleri arttıkça cinsel davranış mitlerine ilişkin düşüncelerinde de artış meydana gelmektedir. Bireylerin bu durumunun toplumsal destek görmemekle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bireyler toplumsal olarak destek görmedikleri için öfkeye neden olan haksızlığa uğrama, ciddiye alınmama ve eleştirilme gibi durumları yaşamaktadırlar. Bu nedenle de cinsel yönelime yönelik mitlere inanarak kendilerini korumaya alabilirler. Bununla birlikte cinsel yönelim mitleri ölçeği alt boyutu olan genel görünüm ile öfkeye yol açan durumlardan eleştirilme arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bir diğer ifadeyle bireylerin eleştirilme düzeyleri arttıkça genel görünüme ilişkin mitlerinde de artış meydana gelmektedir. Bireyler, günlük yaşamlarında sürekli olarak eleştiriye maruz kaldıkları için cinsel yönelime ilişkin genel görünüş hakkında da fikir sahibi olma konusunda ön yargılı olarak davranmış olabilirler. Ancak literatür incelendiğinde (Özten, 2019; Tiktikçi, 2020; Şimşek, 2015; Özdemir ve Yılmaz, 2020; Durukan, 2018; Yılmaz, 2018; Balkanoğlu, 2019; Oğır vd., 2015; Knox, 2015; Tüysüz, 2021; İlhan, 2014; Eroğlu ve İrdem, 2016;

Özdemir ve Çivitçi, 2016; Taşdemir, 2020) bu değişkenlerin bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanılmadığı için araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırılamamıştır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise öfkeyle ilişkili davranışlardan bir tanesi olan saldırgan ve kaygılı davranışla cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünüm mitleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu yönündedir. Bu bulgu beklenen yöndedir. Bireylerin saldırgan ve kaygılı davranması bilişsel süreçleri ile ilgilidir. Bir diğer ifadeyle tutumları ve inançları ile alakalıdır. Bu nedenle cinsel yönelim mitlerinin de bu tutum ve inançlardan etkilenmesi beklenmektedir. Fakat ilgili literatür incelendiğinde bu değişkenlerin bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanılmadığı için araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırılamamıştır (İlhan, 2014).

Araştırma sonucunda öfkeye yönelik düşünceler alt boyutu ile hastalık algısı ve cinsel davranış arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Bir diğer ifadeyle öfkeye yönelik düşünceler arttıkça cinsel davranış ve hastalık algısı ile ilgili mitlerinde de artış yaşandığı görülmektedir. Öfkeye yönelik düşünceleri fazla olan bireyler, sürekli olarak düşüncelerde boğulmakta ve bir girdap içerisinde sürekli olarak döngüyü devam ettirmektedirler. Bu nedenle hem eyleme dönük olan cinsel davranış hem de bilişsel süreç üzerinde etkisi olan hastalık algısı mitlerine yönelik tutumları olumsuz olabilmektedir. Bununla birlikte diğerlerine ve kendisine yönelik düşünceler alt boyutu ile etiyoloji, hastalık algısı, cinsel davranış ve cinsel yönelim mitleri toplam puan arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Bir diğer ifadeyle bireylerin diğerlerine ve kendilerine yönelik öfke düşünceleri arttıkça cinsel yönelim mitlerinde de yükselme meydana gelmektedir. Bu bulgu beklenen yöndedir. Diğerlerine ve kendisine yönelik düşüncelerde bireylerin öfkeli hissetmesi, dış çevreye ve kendilerine yönelik ön yargılı tutumlarından etkilenen cinsel mitlere sahip olmasına neden olmuş olabilir. Bu alt boyuttaki son bulgu ise dünyaya yönelik düşünceler ile toplumsal algı, hastalık algısı, cinsel davranış ve toplam puan arasında anlamlı bir ilişki olduğu yönündedir. Bu doğrultuda bireylerin dünyaya yönelik öfke düşünceleri arttıkça cinsel yönelime ait mitlerin de arttığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde bu değişkenlerin bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanılmadığı için araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırılamamıştır (Eroğlu ve İrdem, 2016).

Çok boyutlu öfke ile ilgili son alt boyut olan kişilerarası öfkenin genelinden, intikam tepkileri, pasif-agresif tepkileri ve içe dönük tepkileri aldıkları puanlar ile

cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle bireylerin öfkeye tepki verme düzeyleri arttıkça, cinsel yönelime dair mitlere inanma düzeylerinde de artış meydana gelmektedir. Bireylerin tutumları ve davranışları birbirini seyretmekte ve hepsi düşüncelerden etkilenmektedir. Bu noktada tutumları etkileyen düşüncelerin cinsel yönelim mitlerine inanma noktasında bireyleri desteklediği ve bu bireylerin de öfkesini intikam, pasif-agresif ve içe dönük bir biçimde yansıtmasına neden olabilmektedir. Literatür incelendiğinde bu değişkenlerin bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanılmadığı için araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırılamamıştır (Özdemir ve Çivitçi, 2016).

Araştırmanın bir diğer amacı ise bireylerin cinsel yönelim mitleri ile saldırganlık puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Saldırganlık genel anlamda öfkenin eyleme dönüşmüş hali olarak değerlendirilebilir. Bu konu ile ilgili literatürde yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu iki değişken arasında elde edilen bulgular, yalnızca araştırmadan elde edilen bulgular temelinde tartışılmıştır. Araştırma sonucunda fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlıktan alınan puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden alınan puanlar arasında anlamlı düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bir diğer ifadeyle bireylerin cinsel yönelim mitlerine inanma düzeyleri arttıkça fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve sözel saldırganlık düzeylerinde de artış meydana gelmektedir. Genel anlamda saldırganlık, temelde öfkenin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. O nedenle araştırma bulgularının kendi içinde tutarlı olduğu düşünülmektedir (Taşdemir, 2020).

5.2.Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında incelenen ilk araştırma sorusu “Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarının cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; analiz sonuçlarına göre kadın ve erkek katılımcıların cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar yoktur ($p>0,05$). Kadın katılımcıların cinsel yönelik mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve

genel görünümünden aldıkları puanlar erkeklere göre yüksek olsa da anlamı seviyede değildir. Katılımcıların cinsiyetine göre ölçekteki hastalık algısından aldıkları puanların arasındaki farkların istatisti olarak anlamlı olduğu gözlenmiş ve kadınların puanları erkeklerden fazla bulunmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen ikinci araştırma sorusu “Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarının yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; cinsel yönelim mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Araştırma kapsamında incelenen üçüncü araştırma sorusu “Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; cinsel yönelim mitleri ölçeği toplam puanları ve ölçekteki hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlarda istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Araştırma kapsamında incelenen dördüncü araştırma sorusu “Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları ile çok boyutlu öfke ölçeği puanları arasında nasıl ilişkiler vardır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfke belirtilerinden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

Bununla birlikte katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki öfkeye yol açan durumların genelinden, ciddiye alınmamadan haksızlığa uğramandan ve eleştirilmeden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

Çok boyutlu öfke ölçeğinde bulunan öfkeyle ilişkili davranışlar alt boyutundaki saldırgan ve kaygılı davranışlardan aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyolojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri

ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif, sakin davranışlardan aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar arasında ise negatif korelasyonlar bulunmuştur.

Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeğindeki kişilearası öfkenin genelinden, intikam tepkileri, pasif-agresif tepkileri ve içe dönük tepkileri aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen beşinci araştırma sorusu “Katılımcıların çok boyutlu öfke ölçeği puanlarının cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordamakta mıdır? ” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; elde edilen nihai modelin açıkladığı varyans %62,3 olup, sakin davranışlardan alınan puanların cinsel yönelim mitleri ölçeğini negatif yönde yordamakta olduğu saptanırken ($\beta=-0,296;p<0,05$), saldırgan davranışlardan ($\beta=0,209;p<0,05$), ciddiye alınmama ($\beta=0,264;p<0,05$) ve kişilerarası öfkeden($\beta=0,251;p<0,05$) alınan puanların ise puanların cinsel yönelim mitleri ölçeğini pozitif yönde yordamakta olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen altıncı araştırma sorusu “Katılımcıların cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları ile Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanları arasında nasıl ilişkiler vardır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeği genelinden, fiziksel saldırganlıktan, öfkeden, düşmanlıktan ve sözel saldırganlıktan aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği toplamından, ölçekteki hastalık algısından, etiyojiden, cinsel davranıştan, toplumsal algıdan ve genel görünümünden aldıkları puanlar ile cinsel yönelim mitleri ölçeği puanları arasında istatistiki olarak anlamlı seviyelerde pozitif korelasyonlar bulunmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen yedinci ve son araştırma sorusu “Katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeği puanları cinsel yönelim mitleri ölçeği puanlarını yordamakta mıdır?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen sonuçlar şu şekildedir; en son modelin açıkladığı varyansın %50 olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların Buss-Perry saldırganlık ölçeğindeki öfkeden ($\beta=0,41;p<0,05$) ve fiziksel saldırganlıktan aldıkları puanların ($\beta=0,38;p<0,05$) cinsel

yönelim mitleri ölçeği puanlarını istatistiki olarak ve pozitif yordamakta olduğu belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar doğrultusunda bir takım öneriler geliştirilmiştir.

Bu araştırma sonucunda genel anlamda bireylerin öfkeye yönelik düşüncelerindeki artış ile cinsel yönelim mitlerine inanma düzeyleri arasında ilişki olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda bireylerin cinsel yönelim mitlerine ilişkin bilgileri arttırılarak aynı zamanda öfkeli düşüncelerden uzaklaşmalarına destek olunabilir. Aynı zamanda bu ilişkinin çift yönlü olduğu düşünüldüğünde öfke yaşayan bireyler ile ilgili yapılacak olan çalışmalara cinsel yönelim hakkında bilgiler de eklenerek bireylerin bu alanda bilgi düzeylerinin arttırılması önerilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise düşmanlık ve sözel saldırganlık boyutlarının cinsel yönelim mitleri ile ilişkili olduğu yönündedir. Bu gibi belirtiler gösteren bireylerle yürütülen çalışmaların içerisine de cinsel yönelim ve yanlış inançlar hakkında bilgi verilebilir.

Bu araştırma kapsamında yalnızca KKTC’de yaşayan ve SOS yurdunda kalan bireylerle çalışılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin çoğu lise düzeyindedir. Bu çalışmada incelenen değişkenler arasındaki ilişki farklı bir betimsel çalışma kapsamında yaş ve eğitim düzeyi farklı olan bireylerde ele alınabilir. Örneklem grubu değiştirilerek aynı değişkenlerle farklılık gösterip göstermediğine bakılabilir.

Araştırmada incelenen değişkenlerin, ebeveyn tutumu, ebeveynlerin eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik düzey gibi farklı demografik değişkenler bakımından farklılık gösterip göstermediğine bakılabilir.

Bireylerin cinsel yönelim mitleri, öfke ve saldırganlık seviyelerindeki değişimin ele alındığı boylamsal çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, nicel çalışma ile bireylerin kullanılan ölçme araçlarına vermiş oldukları cevaplardan hareketle ortaya koyulmuştur. Öfke ve saldırganlığın cinsel yönelim mitlerini ne şekilde etkilediği nitel çalışmalar kapsamında derinlemesine değerlendirilebilir. Bu doğrultuda gözlem ve görüşme gibi değişik yöntemlerden yararlanılabilir.

Kaynakça

- Ağlamaz, T. (2006). Lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarının kendini açma davranışı, okul türü, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba öğretim düzeyi ve ailenin aylık gelir düzeyi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdeniz, M. (2007). Öfke kontrolü eğitiminin lise öğrencilerinin öfke kontrolü becerilerine etkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aksoy, U. M., (2009). Psikanalizin Eşcinselliğe Yönelik Tutumuna Tarihsel Bir Bakış. New Symposium Journal, 47(2), 60-63.
- Albayrak, B. & Kutlu, Y. (2009). Ergenlerde öfke ifade tarzı ve ilişkili faktörler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2(3).
- Altın N. (2020). Saldırganlık ve çeşitleri. Erişim: [<https://www.bilgiustam.com/saldirganlikve-cesitleri/>], Erişim Tarihi: 27 Haziran 2022.
- American Psychological Association, (2009). Report of the American Psychological Association Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation. American Psychological Association, Washington, DC.
- American Psychological Association, (2015). Guidelines for Psychological Practice with Transgender and Gender Nonconforming People. American Psychologist, 70(9), 832-864.
- Apay S. E., Akpınar R. B. & Arslan S., (2013). Öğrencilerin Cinsel Mitlerinin İncelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, (16)2, 96-102.
- Arslan, F. (2017). Öfke ve öfke kontrolü. Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı.
- Avcı, A. (2020). Örgütlerde öfke yönetimi. Journal of Original Studies 1(2), 115-128.

- Baird, V. (2017). Cinsel Çeşitlilik; Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller. İstanbul: Metis Yayınları.
- Balkanoğlu, C., (2019). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklarla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Cinsel Mitlere Olan İnanışı Arasındaki ilişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Barker, R. L., (1999). The social work dicctionary. Washington, DC: NASW Press.
- Başar, K., (2013). Eşcinsellik, Bedensel Cinsiyet, Cinsiyet Kimliği, Cinsel Yönelim. CETAD Bilgilendirme Dosyası, 10, İstanbul, Türkiye.
- Bedel, A. (2011). Kişiler arası sorun çözme beceri eğitiminin ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına etkisinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bıyık, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık duygularının kişisel ve sosyal özellikleri, öfke eğilimleri açısından incelenmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bozdemir, N & Özcan, S., (2011). Cinselliğe ve Cinsel Sağlığa Genel Bakış. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care (TJFMPC), 5(4), 37-45.
- Brown, R. T. (2000). Adolescent sexuality at the dawn of the 21st century. Adolesc Med, 11, 19-24.
- Budak, S. (2005). Psikoloji sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD), (2013). Eşcinsellik Bilgilendirme Dosyası 10, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, Ankara, Türkiye.
- Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD). (2008). Cinsel Yaşam ve Sorunları, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, Ankara, Türkiye.
- Cinsel Eğitim Tedavi Ve Araştırma Derneği Bilgilendirme Dosyası-10 (2013). “Eşcinsellik” Ed. Yetkin N. Yüksel Ş. İstanbul; 16.
- Çağlar, B. (2019). Özel sektörde çalışan yetişkin bireylerde psikolojik dayanıklılık ile öfke denetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Çakılcı, E. F. (2013). Çok Oyunculu Çevrimiçi Video Oyunu Oynayan Bireylerde Video Oyunu Bağımlılığı ve Saldırganlık, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkan, S. (2018). Sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin empatik beceri düzeyi, sürekli öfke düzeyi ve öfke ifade tarzlarının karşılaştırılması. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Diamond, M., (2000). IV. Sex and Gender: Same or Different? Feminism and Psychology, 10(1), 46-54.
- Dilekmen, M., Ada, Ş. ve Alver, B. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin saldırganlık özellikleri. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 927-944.
- Doğan, S., Güler, H. & Kelleci, M. (2001). Hastaların Öfkeli Davranışları Karşısında Hemşirelerin Yaklaşımları. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5(1).
- Dündar, Ü. (2016). Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gaziosmanpaşa ilçesi örneği. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Edens, J. F. (1999). Aggressive children's self-systems and the quality of their relationships with significant others. Aggression and Violent Behavior, 4 (2), 151-177.
- Efiliti, E. (2006). Orta öğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık, denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ekinci, N. (2013). Öğretmenlerin öfke ifade tarzları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Erdoğan, B. & Köten, E., (2014), Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği: Türkiye LGBT Hareketi, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 2(1), 93-113.
- Eroğlu, F. & İrdem, Ş. (2016). Örgütlerde öfke olgusu ve öfke yönetimi. Yeni Fikir Dergisi, 8 (17), 22-41.

- Erözkan, A. (2006). Öfke ile başa çıkma: Bilişsel davranışçı terapilere dayalı bir program, *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 55-65.
- Erten, Y., (2004) Psikanalizin Öteki Yüzü, Heinz Kohut. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Esentürk O. K. (2015). Lise Düzeyinde Öğrenim Gören ve Okullarda Spor Müsabakalarına Katılan Sporcu Öğrencilerin Güdülenme ve Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eşel, E., (2006) İnsan Cinselliğinin Biyolojik ve Evrimsel Temelleri. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 16, 274-288.
- Evcili, F., Gölbaşı, Z., Eroğlu, K., & Bircan, H., (2016). Sexual Myths Scale (SMS): Development, Validity and Reliability in Turkey. *Sexuality and Disability*, 34(1), 75-87.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. & Carlsmith, J. M. (1998). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gündüz, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2009). Ergen saldırganlığında akademik yetkinlik inancı, akran baskısı ve sürekli kaygının rolü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 19-38.
- Herek, G.M. (2007) Confronting sexual stigma and prejudice: theory and practice. *Journal of Social Issues*; 63(4), 905- 925.
- Hidalgo, M. A., Ehrensaft, D., Tishelman, A. C., Clark, L. F., Garofalo, R., Rosenthal, S. M., & Olson, J., (2013). The gender affirmative model: What we know and what we aim to learn. *Human Development*, 56(5), 285-290.
- Hogg, M. A. ve Vaughan, G. M. (2011). *Sosyal Psikoloji*. (2. baskı). İstanbul: Ütopya Yayınları.
- İlhan, H. K. (2014). Hemşirelerin çalışma ortamında öfke düzeyi ve öfke ve öfke ifade tarzı. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Jean, N. (2009). Exploration of self and other directed aggression as a consequence of childhood sexual abuse: analysis in terms of attachment theory,

neurobiology, and psychodynamic model of affect regulation. Philosophy of Doctoral Thesis, The Chicago School of Professional Psychology, USA.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Günümüzde İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş. (12. basım). İstanbul: Eylem Yayınevi.

Karaca, K. B, (2018). Cinsel Yönelimin Cinsel Mitler, Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

Karataş, Z. (2008). Öfke yönetimi programının lise öğrencilerinin öfke düzeylerini azaltmadaki etkisi. Kriz Dergisi, 16(3), 21-32.

Kaya, B. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık İle Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Kayır, A. & Kora K. (1996). Cinsel Roller ve Cinsel Mitler. Düşünen Adam Dergisi, 9(2), 55-80.

Kirby, A., (2008). Freud On Homosexuality. Erişim adresi: <https://psychotherapypapers.wordpress.com/2008/11/12/kirby1/>

Koç, V. (2008). Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Lingiardi, V. & Capozzi, P. (2004). Psychoanalytic attitudes towards homosexuality: An empirical research. The International Journal of Psychoanalysis, 85(1), 137- 157.

Nebioğlu, G. (2015). Farklı Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelimler ile Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

Ogur, P., Utkualp, N. & Aydınoglu, N., (2015). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Cinsellikle İlgili İnanışları. Türk Tabipleri Birliği Yayını, 25(1), 13-21.

Oral, E., (2020). Hemşirelik Öğrencilerinde Homofobi ve Cinsel Yönelim Mitleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, Türkiye.

- Özata, A. (2021). Okul Öncesi Öğretmenlerine Göre 36-72 Aylık Çocukların Saldırganlık Yönelimlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Özdemir, E. ve Çivitçi, A. (2016). Öfke kontrolü eğitiminin üniversite öğrencilerinin sürekli öfke, öfke kontrolü ve yaşam doyumları üzerindeki etkisi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(44).
- Özmen, A. (2006). Anger: the theoretical approaches and the factors causing the emergence in individuals. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 39(1), 39-56.
- Özmen, E., (1999). Cinsel Mitler ve Cinsel İşlev Bozuklukları. Psikiyatri Dünyası, (2), 49-53.
- Öztürk, O. & Uluşahin, A. (2011). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (11. Baskı). Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Pembecioğlu, N. (2014). İş stresi ve öfke yönetimi yaşama güzel bir pencereden bakmak. www.istanbul.edu.tr.
- Pur, D. (2020). Öfke yönetimi ile tükenmişlik ilişkisi: Bir alan araştırması. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Sağlık Bakanlığı, (2009). Üreme Sağlığına Giriş, Cinsel Sağlık/Üreme Sağlığı. Sağlık Bakanlığı, Ankara.
- Soykan, Ç. (2003). Öfke, öfke yönetimi. Kriz Dergisi 11(2).
- Sungur, M. Z. & Tarcan, T., (2007). Erkek cinselliği. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Yayınları, Ankara.
- Şahin, H. M. (2003). Sporda Şiddet ve Saldırganlık (1 b.). Nobel Yayınları, Ankara.
- Tanrıverdi, V., (2020). Cinsiyet, Cinsiyet İfadesi ve Cinsel Yönelim Bilgisinin İnsanlık Algısı Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu, Türkiye.
- Taşdemir, D. Ş. (2020). Spor Yapan Ortaokul Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum.

- Tiryaki, Ş. (2000). Spor Psikolojisi (1 b.). Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Torun F., Torun S. D. & Özaydın A. N., (2011). Erkeklerde Cinsel Mitlere İnanma Oranları ve Mitlere İnanmayı Etkileyen Faktörler. Düşünen Adam Dergisi, (24), 24-31.
- Tuzgöl, M. (2000). Ana-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(14), 39-48.
- Tüzer, V. (2004) Eşcinsellik, Travestilik, Transseksüellik, Geylerin ve Lezbiyenlerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları. Ankara: Kaos GL Kitapları, 5-8.
- Yıldız, S. (2009). Spor Yapan ve Spor Yapmayan Orta Öğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, M. & Karataş, B., (2018). Opinions of student nurses on sexual myths; A phenomenological study. Sexuality and Disability, 23(3), 277-289.

Ekler

Ek 1. Bilgilendirme Formu

Değerli Katılımcılar,

Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programında yürüteceğim tez çalışmam için araştırma yapmaktayım. Bu çalışmada KKTC sos yurdunda kalan ve kalmakta olan bireylerin cinsel yönelim saldırganlık ve öfke ile ilişkisi incelenecektir. Bu çalışmada size demografik bilgi formu ve ölçekler verilecektir. Demografik bilgi formunda yaş ve eğitim durumu ile ilgili veri toplamaya yönelik kişisel sorulardan oluşmaktadır. Verilen ölçekler Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği (CYMÖ), Çok Boyutlu Öfke Ölçeği (CBÖÖ) Saldırganlık Ölçeği (SÖ) uygulanacaktır. Ölçeklerde ve bilgi formunda isminiz yazılmayacaktır ve verdiğiniz cevaplar gizli kalacaktır. Tamamen gönüllük esasına bağlı olacaktır. Araştırma sonuçları bireysel bilgi olarak değil, grup ortalaması olarak bilimsel raporda kullanılacaktır. Eğer çalışmayla ilgili bir şikayetiniz, görüşünüz veya sorunuz varsa bunu çalışmanın araştırmacısı Gülsüme TOKER iletebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederim. Gülsüme TOKER

Yakındoğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bölümü Lefkoşa

Mail: tokergulsume16@gmail.com

Ek 2. Katılımcı Onam Formu

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma, Doç.Dr. Meryem KARAAZİZ danışmanlığında Yakın Doğu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Gülsüme Toker tarafından KKTC sos yurdunda kalan ve kalmakta olan bireylerin cinsel yönelim saldırganlık ve öfke ile ilişkisi araştırmak amacıyla yürütülen bir tez çalışmasıdır.

Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalı olup, araştırmaya katılmanız için üniversite öğrencisi olmanız gerekmektedir. Aşağıdaki onay kutucuğunu “evet” şeklinde işaretlerseniz araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş sayılırsınız. Araştırma kapsamında kimlik bilgileri gibi özel bilgiler istenmemektedir. Bu çalışma süresince toplanan veriler yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Araştırmadan herhangi bir sebeple ayrılmak isterseniz, araştırma ekibi ile aşağıda yer alan bilgileri kullanarak iletişime geçebilirsiniz. Uygulama yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmektedir. Çalışmaya katılmayı Kabul edip, ölçek maddelerini doldurmaya başladıktan sonra herhangi bir nedenle bataryayı tamamlamak istemezseniz, ölçeği yarıda bırakıp süreci sonlandırabilirsiniz. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz ya da endişeniz olursa aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

İlginiz ve katılımınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız. Araştırma Ekibi:

-Gülsüme Toker

e-posta: tokergulsume16@gmail.com

İletişim telefon: 90 554 279 60 97

-Doç.Dr.Meryem KARAAZİZ

e-posta: meryem.karaaziz@neu.edu.tr

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Evet () Hayır ()

Tarih:/...../...

İmza:

Ek 3. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz?
2. Yaşınız?
3. Eğitim Durumunuz:
4. Kaç yıldır SOS yurdundasınız:

Ek 4. Cinsel Yönelim Mitleri Ölçeği (CYMÖ)

Cinsel yönelimlerle ilgili olarak aşağıda verilen ifadelerden her birini okuyarak size uygun olan seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Teşekkür ederiz.

İFADELER		Asla Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Kısmen Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, tedavi edilebilir.					
2	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, gerçekten istedikleri takdirde heteroseksüel olabilirler.					
3	Lezbiyen, gay ve biseksüel olmak, bireylerin bilinçli seçimi / tercihidir.					
4	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, zihinsel olarak hastadır.					
5	Bireyin kendi cinsel yöneliminin farkında olabilmesi için cinsel ilişkide bulunması gerekir.					
6	Bir kişi kendi cinsiyetinden biri ile cinsel ilişki yaşamamışsa eşcinsel değildir.					
7	Ergenlik döneminde yaşanan cinsel deneyimler, yetişkin bireyin cinsel yöneliminin göstergesidir.					
8	Ebeveynlerin rol modeli olarak yetersizliği, çocuğun eşcinsel ya da biseksüel olmasına neden olur.					
9	Bireyin sahip olduğu cinsel organ, cinsel yönelimini belirler.					
10	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireylerin çocukluklarında yaşadıkları cinsel travmaları vardır.					
11	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, riskli cinsel davranışlara sahiptir.					
12	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, cinsel isteklerini kontrol altında tutamazlar.					

13	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, cinselliklerini teşhir ederler.					
14	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, herhangi bir dine / inanca sahip değildir.					
15	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, alkol ve uyuşturucu bağımlısıdır.					
16	Lezbiyen, gay ve biseksüel bireyler, güvenilirmez insanlardır.					
17	Çocuk suistimallerinin çoğu gaylar tarafından gerçekleştirilir.					
18	Lezbiyenler, erkek cinsiyetine sahip olmak ister.					
19	Geyler, kadınsı davranışlar sergiler.					

Ek 5. Çok Boyutlu Öfke Ölçeği

Bu ölçek, insanların öfke konusunda duygu ve düşüncelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kitapçıkta farklı bölümler halinde bazı ifadeler bulunmaktadır. Lütfen HER BİR İFADEYİ ayrı ayrı dikkatle okuyup, yandaki cevap bölümünde size uygun olan daireyi işaretleyin. Her sayfanın başında yer alan kısa açıklamayı mutlaka okuyun. Cevaplarınızı bu açıklamalara göre vermeniz gerekmektedir. Her madde için sadece size en uygun olan bir cevabı işaretleyin. Hiç bir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Size en uygun gelen cevap doğru olan cevaptır. Çalışmanın sağlıklı olabilmesi için içtenlikle ve dürüst olarak cevap vermeniz çok önem taşımaktadır. Hiç bir şekilde isim ya da kimliğe ait bilgiler vermeniz gerekmemektedir. Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

YAŞ:_____ MESLEK:_____

CİNSİYET: () Kadın () Erkek

EĞİTİM: () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisans Üstü

Öfkelendiğinizde aşağıdaki belirtiler sizde ne sıklıkla ortaya çıkar?

Hiç	Nadiren	Arada	Sıklıkla	Her
sırada	zaman			
Kendi kendine söylenmek.	☐	☐	☐	☐
Kontrol kaybı.	☐	☐	☐	☐
Kanın beyne fırladığını hissetmek.	☐	☐	☐	☐
Yumruklarını sıkma.	☐	☐	☐	☐
Dişlerini sıkma.	☐	☐	☐	☐
Beynin zonklanması.	☐	☐	☐	☐
Elin-ayakların titremesi.	☐	☐	☐	☐
Hareketlerin hızlanması.	☐	☐	☐	☐
Nefesin daralması	☐	☐	☐	☐
Baş ağrısı	☐	☐	☐	☐
Burnundan soluma.	☐	☐	☐	☐

Zihnin allak bullak olması.

☐ ☐ ☐ ☐

Mantıklı düşünememe.

☐ ☐ ☐ ☐

Dudaklarını ısırma başlamak.

☐ ☐ ☐ ☐

Aşağıdaki durumlarda ne kadar kızarsınız?

%0 %25 %50 %75 %100

Başkalarının önünde eleştirildiğinizde.

☐ ☐ ☐ ☐

Eleştirildiğinizde

☐ ☐ ☐ ☐

Geçmişte sizi öfkeliendiren birşeyi hatırladığınızda.

☐ ☐ ☐ ☐

Bir işi yaparken engellendiğinizde.

☐ ☐ ☐ ☐

Tehdit edildiğinizde.

☐ ☐ ☐ ☐

Haksızlığa uğradığınızda.

☐ ☐ ☐ ☐

Birisi sizi hep aynı konuda kızdırdığında.

☐ ☐ ☐ ☐

Önem verdiğiniz şeyler küçümsendiğinde.

☐ ☐ ☐ ☐

Söylediğiniz bir şey yapılmadığında.

☐ ☐ ☐ ☐

Azarlandığınızda.

☐ ☐ ☐ ☐

Size hakaret edildiğinde.

☐ ☐ ☐ ☐

Aldatıldığınızda.

☐ ☐ ☐ ☐

Yapmadığınız bir şeyden dolayı suçlandığınızda.

☐ ☐ ☐ ☐

Sizin adınıza kararlar verildiğinde.

☐ ☐ ☐ ☐

Ailenize hakaret edildiğinde.

☐ ☐ ☐ ☐

Size saldırıldığında.

☐ ☐ ☐ ☐

Sizin için değerli bir şeyi karşınızdaki anlamadığında.

☐ ☐ ☐ ☐

Sudan sebepler yüzünden istedikleriniz yapılmadığında.

☐ ☐ ☐ ☐

Sizinle dalga geçildiğinde.

☐ ☐ ☐ ☐

Randevulara sadık kalınmadığında.

☐ ☐ ☐ ☐

İnsanlar yetkilerini kötüye kullandıklarında.

☐ ☐ ☐ ☐

Size saygısız davranıldığında.	☐	☐	☐
Önemsendiğinizde.	☐	☐	☐
Yalan söylendiğinde.	☐	☐	☐
Arkanızdan konuşulduğunda.	☐	☐	☐
Sizi sömürmeye çalıştıklarında.	☐	☐	☐
Sizi görmezden geldiklerinde.	☐	☐	☐
Karşınzdaki kendi sorumluluğunu almadığında.	☐	☐	☐
Düşündüklerinizi ifade edemediğinizde.	☐	☐	☐
İnsanlar başınızın etini yediklerinde.	☐	☐	☐
Size değer verilmediğini hissettiğinizde..	☐	☐	☐
Düşüncelerinize değer verilmediğinde.	☐	☐	☐
İnsanlar hadlerini bilmediğinde.	☐	☐	☐
Kişisel haklarınıza saldırıldığında.	☐	☐	☐
Söylediklerinizin tam tersi yapıldığında.	☐	☐	☐
Yaptığınız bir iş takdir edilmediğinde.	☐	☐	☐
Değiştiremeyeceğiniz şeyler olduğunda.	☐	☐	☐
Birisi sizinle konuşurken konuşmasını bölüp başkasıyla konuştuğunda.	☐	☐	☐
İşler ters gittiğinde.	☐	☐	☐
Söyledikleriniz ters algılandığında.	☐	☐	☐
İnsanlar üzerlerine aldıkları bir işi yapmadıklarında.	☐	☐	☐
Aşağıdaki düşünceler, aklınızdan ne sıklıkla geçer?			
Hiç	Nadiren	Arada	Sıklıkla
	sırada	zaman	Her
İnsanlar beni olduğum gibi görürlerse, geçinilmesi zor biri olduğumu anlarlar.	☐	☐	☐
Ne kadar çok pişmanlık duyacağım şey yapıyorum.	☐	☐	☐
Bana neler oluyor?	☐	☐	☐
Kendimden utanıyorum.	☐	☐	☐

Ailem için yeterince bir şey yapamadım.	☐	☐	☐	☐
Hemen hemen hergün birşeylere öfkeleniyorum.	☐	☐	☐	☐
İnsanlar nedense hep arkamdan konuşuyorlar.	☐	☐	☐	☐
Zaman zaman başkalarına zarar verme dürtümü kontrol edemeyebilirim.	☐	☐	☐	☐
İstediğim gibi bir hayat sürdüremedim.	☐	☐	☐	☐
Düşündüğümünden daha da öfkeliyim.	☐	☐	☐	☐
Aslında insanların zannettiğinden daha çok öfkeliyim.	☐	☐	☐	☐
Sevmediğim insanlara karşı kabalaşıyorum.	☐	☐	☐	☐
Öyle öfkeliyim ki, kontrolümü kaybedeceğimi hissediyorum.	☐	☐	☐	☐
İnsanlar bana genellikle patronluk taslıyor.	☐	☐	☐	☐
İnsanlar sınırlarımı çok zorluyor.	☐	☐	☐	☐
Hayatta çok fazla haksızlığa uğradığıma inanıyorum.	☐	☐	☐	☐
İçimde öyle çok kin var ki, kimseye anlatamam.	☐	☐	☐	☐
Haketmediğim şekilde yaşıyorum.	☐	☐	☐	☐
Son zamanlarda kendimi çok aksi birisi gibi hissediyorum.	☐	☐	☐	☐
Başkalarına asla güvenmemeliyim.	☐	☐	☐	☐
Patlamaya hazır bir barut gibiyim.	☐	☐	☐	☐
Ne kadar çok sevmediğim insan var.	☐	☐	☐	☐
Günahlarımdan dolayı affedilebilecek miyim?	☐	☐	☐	☐
Bazen insanlar benimle alay ediyorlar gibi geliyor.	☐	☐	☐	☐
Sanki bütün dünyanın yükünü ben taşıyorum.	☐	☐	☐	☐
Bu yapılan iyi şeylerin altında acaba ne var?	☐	☐	☐	☐
Hoşlanmadığım kurallara neden uyayım diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Son günlerde ne kadar çok şeye öfkeli olduğimi farkettim.	☐	☐	☐	☐
Başarısızlıklarım beni utandırıyor.	☐	☐	☐	☐

Hoşlanmadığım fikirlerimi örtbas etmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐
Umutsuzluğa düşerim.	☐	☐	☐	☐
Kendimden başka bir şey düşünemem.	☐	☐	☐	☐
Öfkemi göstermem.	☐	☐	☐	☐
Soğukkanlılığımı kaybettiğim zaman, birine tokat atabilirim.	☐	☐	☐	☐
Sizi öfkeliendiren bir insan karşısında aşağıdaki davranışları ne sıklıkla gösterirsiniz?				
Hiç	Nadiren	Arada	Sıklıkla	Her
	sırada	zaman		
Kendini suçlu hissetmesi için uğraşırım.	☐	☐	☐	☐
Beni bu şekilde sinirlendirmeye hakkı yok diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Onu mahvetmek isterim.	☐	☐	☐	☐
Onu hiç önemsemediğimi gösteren bir davranış yaparım.	☐	☐	☐	☐
Anında parlarım.	☐	☐	☐	☐
Sonuna kadar götüremeyeceğim tehditleri sıkça savururum.	☐	☐	☐	☐
Hakaret ederim.	☐	☐	☐	☐
Karşımdakini cezalandırmak isterim.	☐	☐	☐	☐
Dedikodusunu yaparım.	☐	☐	☐	☐
Hakkında düşündüklerimi ona söylerim.	☐	☐	☐	☐
Burnunun ortasına bir yumruk hakediyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Bunu kasıtlı yapıyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Beni sevmediğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Beni önemsemediğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Karşımdakinden intikam almak isterim.	☐	☐	☐	☐
Ona her türlü kötülüğü yapmak isterim.	☐	☐	☐	☐
O anda öcümü almak isterim.	☐	☐	☐	☐
Onu aşağılamak isterim.	☐	☐	☐	☐

Bana böyle acı çektirmemeliydi diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
İstediklerinin tam tersini yaparım.	☐	☐	☐	☐
Gerekmedikçe konuşmam, ilgi göstermem.	☐	☐	☐	☐
Saatlerce öfkeli kalırım.	☐	☐	☐	☐
Beni hayal kırıklığına uğrattı diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Bana patronluk taslıyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Kendimi savunarak konuşurum.	☐	☐	☐	☐
Onu yaptığına pişman ettirmek isterim.	☐	☐	☐	☐
Kendini ne sanıyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Yüksek sesle bağırırım.	☐	☐	☐	☐
Aklımdan neyi yanlış yaptım diye geçer.	☐	☐	☐	☐
Nasıl tepkiler vereceğimi düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Sakin olmaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐
Kendimi kontrol etmem gerektiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Onu yenmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐
Ona, neye yolaçtığını iyice göstermeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐
İçimden onun ne kadar aşağılık biri olduğu geçer.	☐	☐	☐	☐
Benden istediklerini yapmam.	☐	☐	☐	☐
Ona mutlaka birşeyler söylemem gerektiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Kim olduğumu ona gösteririm.	☐	☐	☐	☐
Benimle alay ettiğini düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
Ona gününü göstermek isterim.	☐	☐	☐	☐
Canı kavga istiyor diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
İçime kapanırım.	☐	☐	☐	☐
Gülerim.	☐	☐	☐	☐
Hiç aldırmam	☐	☐	☐	☐

	☐			
Görmezden gelirim.	☐	☐	☐	☐
	☐			
Suçu kendimde ararım.	☐	☐	☐	☐
	☐			
Ben ondan bunun acısını çıkarırım diye düşünürüm	☐	☐	☐	☐
	☐			

Ek 6. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ)

Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “Tamamen Katılıyorum”, genelde doğru ise Katılıyorum”, emin değilseniz “Kararsızım”, genelde doğru değilse “Katılmıyorum”, hiçbir zaman doğru değilse “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Bazı arkadaşlarım benim öfkeli biri olduğumu söylerler					
2. Gerekirse hakkımı korumak için şiddete başvurabilirim					
3. Birisi bana fazlasıyla iyi davrandığında “acaba benden ne istiyor” diye düşünürüm					
4. Arkadaşlarımla görüşlerine katılmadığım zaman bunu onlara açıkça söylerim					
5. Öfkeden deliye döndüğümde birşeyler kırıp dökerim					
6. İnsanlar benim görüşlerime katılmadıklarında onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam					
7. Zaman zaman bazı olaylara/kişilere yönelik kızgınlığım uzun süre bitmek bilmez					
8. Bazen başkalarına vurma dürtümü kontrol edemiyorum					
9. Sakin yapılı biriyimdir					
10. Tanımadığım insanlar bana fazla yakın davrandıklarında onlara şüpheyile yaklaşırım					
11. Daha önce, tanıdığım insanları tehdit ettiğim oldu					
12. Çok çabuk parlar ve hemen sakinleşirim					
13. Birisi bana sataşırsa kolaylıkla onu itip tartaklayabilirim					

14. İnsanlar sinirimi bozduklarında kolaylıkla onlar hakkında ne düşündüğümü söyleyebilirim					
15. Zaman zaman kıskançlık beni yiyip bitirir					
16. Bir insana vurmanın mantıklı bir gerekçesi olamayacağını düşünüyorum					
17. Bazen hayatın bana adaletsiz davrandığını düşünürüm					
18. Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim					
19. Yapmak istediğim birşey engellendiğinde kızgınlığımı açıkça ortaya koyarım					
20. Zaman zaman insanların arkamdan güldüğü duygusuna kapılırım					
21. İnsanlarla sıkça görüş ayrılığına düşerim					
22. Birisi bana vurursa ben de karşılık veririm					
23. Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissediyorum					
24. Diğer insanların her zaman çok iyi fırsatlar yakaladıklarını düşünüyorum					
25. Birisi beni iterse onunla kavgaya tutuşurum					
26. Arkadaşlarımla arkamdan konuştuklarını biliyorum					
27. Arkadaşlarım münakaşacı/tartışmayı seven biri olduğumu söylerler					
28. Bazen olmadık şeylere ortada mantıklı bir neden yokken aniden sinirlenir, tepki veririm.					
29. Çoğu insana kıyasla daha sık kavgaya karıştığımı söyleyebilirim.					

Ek 7. Ölçek İzinleri

Ölçek formu talep Gelen Kutusu x

19 Nisan Sal 17:52

gülsüme toker <tokergulsume16@gmail.com>
 Alıcı: fundaevcili@hotmail.com

Merhaba ; Ben Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik psikoloji Yüksek Lisans yapıyorum . Ders dönemini bitirdim tez aşamasındayım . Yrd. Doç. Dr. Ezgi Ulu danışmanlığında çalışıyorum. "KKTC Sosyal yurtda kalan ergenlerin cinsel yönelim, saldırganlık ve öfke ile ilişkisi " konulu tez için Türkçe'ye uyarladığınız Cinsel yönelim Ölçeğini kullanmak için izniniz ihtiyacım var. Ölçeğine Sosyal yurtda kalan ergenlere uygulanması planlanmıştır. Ölçek formunuzu göndermenizi rica ediyorum.

Saygılarımla

19 Nisan Sal 17:58

Funda EVCİLİ
 Alıcı: ben

Merhaba ölçeği TOAD sayfasına yüklemiştim. Atıfta bulunarak çalışmanızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim.

Doç. Dr. Funda EVCİLİ
 Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
 Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri, Çocuk Gelişimi Bölümü, 58140, Sivas, TÜRKİYE, Tel: 0 346 219 10 10 - 25 06

Ölçek formu talep Gelen Kutusu x

19 Nisan Sal 17:57

gülsüme toker <tokergulsume16@gmail.com>
 Alıcı: andac@baskent.edu.tr

Merhaba ; Ben Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik psikoloji Yüksek Lisans yapıyorum . Ders dönemini bitirdim tez aşamasındayım . Yrd. Doç. Dr. Ezgi Ulu danışmanlığında çalışıyorum. "KKTC Sosyal yurtda kalan ergenlerin cinsel yönelim, saldırganlık ve öfke ile ilişkisi " konulu tez için Türkçe'ye uyarladığınız Saldırganlık Ölçeğini kullanmak için izniniz ihtiyacım var. Ölçeğine Sosyal yurtda kalan ergenlere uygulanması planlanmıştır. Ölçek formunuzu göndermenizi rica ediyorum.

Saygılarımla

26 Nisan Sal 17:37 (8 gün önce)

gülsüme toker
 Merhaba hocam, kusura bakmayın rahatsız ediyorum. Teze başlayabilmem için ölçek onayına ihtiyacım var ----- Orijinal mesaj ----- Gönderici: gülsüme toker

27 Nisan Çar 13:25 (7 gün önce)

Andaç Demirtaş Madran
 Alıcı: ben

Sayın Toket,
 Ölçeği çalışmanızda kullanmanız uygundur. Başarılar dilerim. Az sonra bir e-posta yönlendireceğim.

Ölçek formu talep Gelen Kutusu x

19 Nisan Sal 17:54

gülsüme toker <tokergulsume16@gmail.com>
 Alıcı: fezabalkaya@gmail.com

Merhaba ; Ben Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik psikoloji Yüksek Lisans yapıyorum . Ders dönemini bitirdim tez aşamasındayım . Yrd. Doç. Dr. Ezgi Ulu danışmanlığında çalışıyorum. "KKTC Sosyal yurtda kalan ergenlerin cinsel yönelim, saldırganlık ve öfke ile ilişkisi " konulu tez için Türkçe'ye uyarladığınız Çok boyutlu Feke Ölçeğini kullanmak için izniniz ihtiyacım var. Ölçeğine Sosyal yurtda kalan ergenlere uygulanması planlanmıştır. Ölçek formunuzu göndermenizi rica ediyorum.

Saygılarımla

20 Nisan Çar 00:34

Feza Balkaya
 Alıcı: ben

Merhaba,
 Ölçek ektedir. İyi çalışmalar.
 Bu arada ÇBÖÖ bir Türkçe'ye uyarlama çalışması değildir. Türkiye'de geliştirilmiştir.

gülsüme toker <tokergulsume16@gmail.com>, 19 Nis 2022 Sal, 17:54 tarihinde şunu yazdı:

Dr. Feza Balkaya. Ph.D.

02.06.2022

Sayın Gülsüme Toker

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YD/SB/2022/1319 proje numaralı ve "KKTC SOS Yurdunda Kalan Ergenlerin Cinsel Yönelim Saldırganlık ve fke İle İlişkisi" başlıklı proje nerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Ek 8. İntihal Raporu

ORJİNALLİK RAPORU

% **10**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **9**

İNTERNET KAYNAKLARI

% **3**

YAYINLAR

% **4**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 3
2	docs.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	acikerisim.gelisim.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	dspace.c3sl.ufpr.br İnternet Kaynağı	<% 1
7	openaccess.ogu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
8	Submitted to Istanbul Gelisim University Öğrenci Ödevi	<% 1
9	katalog.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

10	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<% 1
11	Submitted to Istanbul Aydin University Öğrenci Ödevi	<% 1
12	dspace.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
13	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
14	Submitted to Adnan Menderes Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
15	www.acarindex.com İnternet Kaynağı	<% 1
16	www.turkpsikiyatri.com İnternet Kaynağı	<% 1
17	library.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
18	Submitted to European University of Lefke Öğrenci Ödevi	<% 1
19	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<% 1
20	Submitted to Ege Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
21	bestdergi.net	

	İnternet Kaynağı	<%1
22	www.erpacongress.com İnternet Kaynağı	<%1
23	www.fmgtegitimikongresi.com İnternet Kaynağı	<%1
24	Meryem MÜSLÜMAN, Serap EJDER APAY. "Determining the Correlation between Supportive Care Perceived in Labor and Traumatic Childbirth Perception: Cross- Sectional Study", Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences, 2022 Yayın	<%1
25	doaj.org İnternet Kaynağı	<%1
26	docs.wixstatic.com İnternet Kaynağı	<%1
27	slidetodoc.com İnternet Kaynağı	<%1
28	utek2019.com İnternet Kaynağı	<%1
29	www.academia.edu İnternet Kaynağı	<%1

30 TAYSI, Ebru. "Suça İlişkin Kişilerarası Motivasyonlar Ölçeğini Türk Kültürüne

<%1

Uyarlama Çalışması", Türk Psikologlar Derneği, 2007.

Yayın

31 ORAL, Nursen and ŞAHİN HİSLİ, Nesrin. "YemeTutum Bozukluğunun Kişilerarası Şemalar, Bağlanma, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke ileİlişkisi", Türk Psikologlar Derneği, 2008.

Yayın

<%1

Özgeçmiş

Gülsüme TOKER

6 Haziran 1982 de Trabzon da doğmuştur.

İlk ve Ortaokulu Zonguldak'ta liseyi Bursa' da okumuştur.2017 yılında Anadolu üniversitesi Sosyoloji bölümünü bitirmiştir. Yüksek Lisans eğitimine devam ederken 2019 yılında Türkiye Disleksi Eğitim Vakfı tarafından verilen Disleksi Eğitici Eğitimi Sertifikasını almaya hak kazanmıştır. Bilişsel ve Davranışçı Terapiler Derneği Başkanı Prof. Hakan Türkçapar tarafından verilen Bilişsel ve Davranışçı Terapi Eğitimini başarıyla tamamlamıştır.2020 de Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesini Yüksek onur ile bitirmiştir. Şu anda Atatürk Üniversitesi Gazetecilik ve İstanbul AUZEF' de Uluslararası İlişkiler ve Siyasi Bilimler bölümlerinde eğitime devam etmektedir. 2020 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans eğitimi devam ederken, stajını Trabzon Ataköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesin' de tamamlamıştır.

